

203. Bivort Sándor körte.

(Alexandre Bivort.)

Származása. E jeles őszi és kora téli körtét magról nyerte Berckmanns Lajos belga gyümölcsész a negyvenes évek vége felé s barátjáról, a gyümölcsészeti munkáiról híres Bivort Sándorról elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Csakhamar elterjedt aztán minden felé. Ojtóvesszejét a Van Mons társulat kertéből még 1868-ban kaptam meg. Gyakran termett azóta kertemben is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. végétől novemberig; kedvezőbb helyeken és hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. A neki kedvező körülmények közt I. rendű, többnyire azonban csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Csaknem középnagy.

Alakja. Csigas gömbalakú vagy hasas csigaalakú; többnyire szabályosan boltozott sík felületű; egyik oldalon rendszerint hizottabb mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, többnyire rövidke, tompa csúcsban enyészik el. Szára majd rövid, vastag, húsos, göröcsös, majd középhosszú, középvastag fás, de tövénél húsos, sápadt zöld, nagyrészt azonban barnamázos; a gyümölcs csúcsán, szűk mélyedésbe vagy csaknem a felszínre helyezett és néha húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, hegyes, csatornás, sötétbarna vagy feketés szarunemű osztványaival többnyire elég tágas, lapos és nem mély üregben ülő, melynek falai szeliden ránczosak, karimáján pedig hullámos emelkedések láthatók, melyek elenyésző, lapos bordák alakjában a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét néha megzavarják.

Színe. Bőre vékony, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő, elejénte fehéres zöld; értével fehéres szalmasárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga és néha némi gyöngéd pirossal is színezett. Pontozata itt-ott sűrű, itt-ott pedig ritkás; apróbb, nagyobb, barnás pettyescskék alakjában jelentkező, elég szembetűnő. Rozsda alakzatok ritkásan elszórt szeplőcsekék alakjában fölületén is mutatkoznak: de leginkább száras és kelyhes végén finom, fahéjszínű, sugaras máz gyanánt szoktak jelentkezni.

Belseje. Húsa fehér, finom, gyöngéd, olvadó, néha csak részben olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; levebbő, cukros, gyöngéd savanygyal emelt, többnyire igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel. Magtokja kissé nyílttengelyű; hosszas

tömlöcskéiben, szép, hosszás, hegyes, karsu tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt növéssű, de egészséges és edzett; korán, rendszeren és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő később pedig lefelé konyuló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrű lombos, de kellőleg szellős, terjedelmes koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is; gulafának is, kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúk középvastagok, hegyök felé szelíden elvékonyodók; ritkán egyenesek, elég könyökösek, bordázatlanok, fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban, hegyök felé, ritkán molyhosak; ért korukban csupaszak, vörhenyes vagy mogorószínű sárgák; apró, kerek, fehères pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid, hasas kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott feketés gesztenyeszínűek, alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, rövid, hasaskuposak, kissé hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony és hajlékony szövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan elkeskenyedő, hosszú, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világoszöldek; csaknem ép szélűek vagy csak hegyök felé és finoman fogazottak. Levélnyelők középhosszú, középvastag merev, sáppadt zöld; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, csaknem laposak, szelíden hullámosak; hosszú, rugalmas nyelőről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* VI. 17.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 97.

Mas, *Le Vergier*, I. 37.

Jahn, *Illust. Handb. der Obstb.* VII. 451. és mások.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó; mert a helyet, melyet a kertben elfoglal, még vidékem mostoha viszonyai közt és bőven kifizeti.

204. Bremai vajonc.

(Beurré de Brême; Bremer Butterbirn.)

Származása. Bizonytalan: Oberdieck Bremából kapta volt e jeles körtefajt, melyet elejénte a Montigny vadoncznak tartott és e név alatt terjesztett is; később azonban észrevéve, hogy a valódi Montigny vadonc mégis különbözik ettől, fönnbbi név alatt írta le s kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét Oberdiecktól kaptam 1870-ben. Több ízben termett már nálam. Elég módor és időm volt arra, hogy fajom valódiságáról meggyőződhessem.

Érésideje. Nálam september; hűvösebb tájakon decemberig is eltarthatónak mondják.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha középnagy.

Alakja. Többnyire csigalakú; néha kúpos gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik felén kissé hizottabb is, mint a másikon. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mind-mind inkább fogyva, tompa kupos végben enyészik el. Szára a hosszas vagy középhosszu, elég vastag, jellemzőleg bunkósan végződő, nagyrészt barna-mázos; a gyümölcs csúcsán csekélyke mélyedésbe helyezett; néha-néha egy-egy húsos dudortól ferdére nyomott vagy a gyümölcs csúcsából annak folytatásaként kiemelkedő. Kelyhe kicsi, nyílt; csillagalakúlag szétterülő keskeny, hegyes, barna, törékeny osztványaiával többnyire szűk és sekély üregben ülő, melynek falain és karimáján észrevehető emelkedés ritkán mutatkozik.

Színe. Bőre vékony, sima, értével kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöld; értével sárga vagy csak zöldes sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű, igen apró, zölddel szegett barna pettyecskékből álló, de alig szembetűnő. Rozsda, a kehelyüreg falait s néha a gyümölcs száras végét kivéve, ritkán mutatkozik felületén.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is alig köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyynyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres ízű. Magtokja zárt vagy csak alig nyílttengelyű; tömlőcskéiben majd idétlen, majd ép, tojásdad, hegyes, feketésbarna magot rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; a neki kedvező helyen korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel csaknem egész hosszukban, sűrűn beruházkodnak, ritkás, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas szálas fának és gulafának is.

Ugylátszik, hogy mindenütt jól díszlik: de kellőleg nyirkos talajban bővebben is, szebb gyümölcsöket is terem, mintsem száraz, laza talajban. Gyümölcsesei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, középvastagok; hegyök felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; síkfelületűek, fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás barnák, aljuk felé pedig zöldesbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, alig hegyesek, a vesszőktől kissé elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; majd alig, majd eléggé kiálló, csaknem egészen bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszú kuposak, tompahegyűek, szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag, de elég hajlékonyszövetűek; kerülékesek, itt-ott széles tojásdadok; majd szabályosan elkeskenyedő hosszúak, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban, széleiken és idegzetökön, finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, homályos zöldek; széleiken, többnyire csak hegyök felé, sűrűn és finoman fűrészszek: nagy részt azonban épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszú, egyebütt pedig közép-hosszú, középvastag, rugalmas; majd vízirányosan el-, majd hátra-görbülten fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire mind kerülékesek, laposak, íveltek, épszerűek, hosszú, vékony nyelökről lefelé konnyulók.

Hasonnevel. Nincsenek.

Leírói. O ber dieck, *Illust. Monatshefte*, 1867. évf. 136. lapján és *Illust. Handb. der Obstb.* VII. 447. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Fája elég jól daczol vidékem mostoha körülményeivel is; de gyümölcseit kellő nagyságra kifejleszteni csak esős évjáráskor képes vidékemen, a mikor aztán bőven terem itt is. Könnyen kiszáradó laza talajomba nem való e faj, de kellőleg nyirkos talajban mindig képes lesz kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

205. Bivort Emilia.

(Emilie Bivort.)

Származása. E kitünő körtét Bouvier Simon, Jodoigne polgármestere nyerte magról, Belgiumban. A magról kelt anyafa 1845-ben termett először. Bivort Sándor 1847-ben írta le először s mikép leírásában állítja, idősb leánya, Bivort Emilia nevére azért keresztelte Bouvier ezen jeles magoncát, hogy háláját fejezze ki annak abbéli szorgalmáért, melyet gyümölcseinek lefestésében tanúsított. Meglehetősen el van már terjedve a világon. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon Louis testvérektől, Plantièresből. Több ízben termett nálam a fajfán. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. hó folytán; hűvösebb tájakon november végéig is eltarthatónak mondják.

Minősége. I. rendű, — gyakran pedig kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Csigaalakú vagy tojásdad csigaalakú; elég szabályosan boltozott síkfelületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyvedve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos talpban végződik, szárafelé pedig rendszerint összébb húzódva boltozódik s inkább vagy kevésbé tompa csúcsban fogy el. Szára rövid vagy rövide, elég vastag, fás, tövénél kissé húsos, hegyénél bunkósan végződő, vörhenyes mázzal végig befuttatott; szűk és csekély mélyedéskébe, kissé oldalt helyezett vagy húsos gyűrűzetből csaknem a gyümölcs folytatásaként, rézsunt kiemelkedő. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövidke, hegyes, sárgásbarna, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé tágas és ritkán mély üregben ülő, melynek falain lapos barázdák és lapos ránczok váltakoznak: de ezek az üreg karimáját alig teszik hullámossá és észrevehetőleg a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Színe. Bőre vékony, sima, száraz tapintatú, bágyadtan fénylő; elejente világos zöld; értével élénk citromsárga, miből azonban gyakran alig tűnik ki tisztán egy-egy toltocska; mert az egész felület elejente barnás, később aransárgára változó, finom rozsdával van eltakarva vagy legalább sűrűn márványozva és pontozva.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, igen finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízű. Magtokja zárt, néha pedig nyílttengelyű; tömlöcskéiben hosszas tojásdad, hegyes, világosbarna ép magvakat rejtő.

Fája. Elég vőgnövésű, egészséges és igen edzett, elég korán és a neki kedvező helyen rendszeren és bőven is termő; inkább vagy ke-

vésbbé éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, igen sűrű-lombos, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálak fának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik: de kellőleg nyirkos, iszaplerakodásból álló talajban képes csak rendesen és bőven teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan végződők; egyenesek, merevek, kissé könyökösek, csaknem teljesen bordázatlanok; föllállók vagy inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, barnás sárgák, napos felőkön vörhenyes sárgák; apró kerek vagy kissé hosszás, fehéres pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével tarkázott pirosas barnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, karcsu-kuposak, hegyesek, szürkével tarkázott sötét barnák.

Levelei. Elég nagyok vagy csak középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszás tojásdadok, a vesszők hegyefelé csaknem lándsásak vagy lándsás tojásdadok; inkább vagy kevésbé hosszás, éles hegyben végződők; laposak vagy laposvölgyesek, kissé íveltek; nyelökről kissé lekonyultan elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos fű-zöldek; széleiken előre hajló, kissé éles fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelök a vesszők alján hosszás, főlebb pedig rövid, közép-vastag, rugalmas; kissé rézsuntosan és hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonál- vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, rendetlenül hullámosak; fölfelé álló hosszás nyelökről ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 39.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 132.

Mas, *Pomol. générale*, VII. 175.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstb.* II. 471. és mások.

Észrevétel. Inkább való hazánk hegyes vidékeire, mintsem az alföldre, hol csakis a nagyobb folyóvizek mellékén volna képes kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal. Finomizú gyümölcsei végett megérdemli, hogy figyelmet fordítsunk rá.

206. Bronzos vajoncz.

(Beurré bronzé; Broncirte Herbstbirne.)

Származása. E jeles körtét Van Mons nyerte magról, löweni faiskolájában. 1820 körül. Azóta nemcsak születéshelyén Belgiumban, hanem egyebütt is a világon meglehetősen el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1879-ben Leroy-tól, Angersből és a Simon Louis testvérektől Plantièresből, teljesen egyezőleg kaptam meg. Nálam még nem termett: de a tőlem kapott vesszőkről, Dörgő Dániel barátomnál már bemutatta a leírásokkal teljesen egyező gyümölcseit, melyekről leírását már honi nyelvünkön is bemutatathatom.

Érsideje. Érik az alföldön sept. végén, — oct. elején; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Többnyire hosszas-hengeres; néha tojásdad vagy hengeres-kupos; szabálytalanul boltozott síkfelületű; egyik oldalán húzottabb kissé, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szelíden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles lapos talpban végződik; szára felé pedig rendszerint kissé összébb húzódva boltozódik s inkább vagy kevésbé szűk s többnyire ferdén álló karimában, vagy csak csónakakuposan enyészik el. Szára a rövides vagy közép-hosszú, középvastag, fás, két végén bunkós, sárgásbarna mázzal csaknem végig bevont; a gyümölcs csucsáról, csaknem annak folytatásaként húsosan kiemelkedő vagy csekélyke mélyedésbe, mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe kicsi, nyílt; szétterülő, rövid, törékeny-hegyű s gyakran hiányzó osztványaival szépen kikanyarított szűkes és elég mély üregben ülő, melynek falait majd finom, majd kissé érdes rozsdá szokta borítani s néha e rozsdázat foszlányosan, még az üreg karimáján is túl nyújtózkodik.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, síma, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte élénk füzöld; értével sárgás zöld; napos oldalán homályos földvörössel bemosott. Finom rozsdá majd szakadozottan, majd sűrűn összefolyva, gyakran csaknem az egész fölületet elfátyolozza, a mikor aztán, kivált a napos oldalán, valóban bronz-színezetet ad a gyümölcsnek. Pontozata elég sűrű, fahéjszínű, de csak ott szembevetődő, a hol a gyümölcsöt rozsdá nem takarja.

Belseje. Húsa fehér vagy zöldesbe játszó fehér, finom vagy elég finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, czukros, üdítő savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt növéssű, de egészséges és igen edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, merrev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; gulafának inkább alkalmas, mint szálafának, mert nagy fát nem nevel. Mindenütt jól díszlik, de kellőleg nyirkos talajban bővebben is, szebb gyümölcsöket is terem, mintsem száraz, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé szelíden elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, bordázatlanok; fölállóak vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes barnák, itt-ott olajszin-sárgák; apróbb-nagyobb, kerek vagy hosszas, fehér pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélkötések.

Rügyei. Kicsinyek, karcsu-kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, aljuknál szürkések, hegyüknél pirosas barnák; inkább vagy kevésbé kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok, vastag és igen keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos-völgyesek; íveltek és nyelökről lefelé konyulok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fénytelenek, homályos zöldek; széleiken alig észrevehetőleg tompán és szabálytalanul fogazottak. Levéllyelők hosszas, középvastag, hajlékony; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszak, vékony fonálidomúak, elég tartósak, virágrügyet, körítő levelei változó nagyságúak, laposak vagy lapos-völgyesek; rendetlenül hullámosak; szétálló, hosszú, rugalmas nyelökről lefelé csüggők.

Hasonnevei. Vrai beurré-bronzé; Wahre bronceirte Herbstbirne.

Leirői. Diel, *Hezzn Obstsorten (Apfel-Birnen)* V. 190.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* II. 327.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 324.

Mas, *Le Verger*, III. 27. szám alatt és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén még a sík alföldön is méltó, hogy minden kertben helyet foglaljon. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein széles elterjesztésre még inkább érdemes, mintsem az alföldön.

207. Boisselot-Fortunátája.

(Fortunée Boisselot.)

Származása. E jeles körtét Franciaországban Boisselot Ágost, nantesi birtokos, a ki a gyümölcsészet birodalmát több jeles gyümölcsfajjal gazdagította már, a régibb Fortunata-nevű körte magvairól nyerte. A magról kelt s ojtatlanul fölnevekedett anyafa 1861-ben termett először. Kevéssé van még elterjedve. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon Louis testvérek híres faiskolájából, Plantiérésből. Nálam még nem termett, de a tőlem kapott vesszőkről Nánáson, Oláh Gyula barátom fajokban gazdag gyümölcsösében, már bemutatta gyümölcsseit, melyekről e fajt körülményes leírásban már is bemutat-hatom.

Érésideje. Nov. dec. hűvösebb tájakon vagy pedig alkalmas, hűvös helyen tartva, január végéig is elhúzódik.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a középszerűnél; gyakran jókora nagy.

Alakja. Hasas és tompa csigaalakú; egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon; különben elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál többnyire jóval alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán csekély behajlással vagy a nélkül is, mindinkább fogyva, rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, vastag, de fás, két végén bunkós, vörhenyes mázzal csaknem végig befuttatott; a gyümölcs csúcsán, inkább vagy kevésbé tágas, de nem mély üregbe helyezett, melynek karimája nem sík, hanem szelíden hullámos. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, hosszas, de törékenyhegyű, szürkésbarna osztványaival tágnyílású és elég mély tölcseralakú üregben ülő, melynek falain és többnyire ferdén álló karimáján lapos barázdák és széles, lapos bordák váltakoznak, melyek gyakran a gyümölcs derekán is végig nyújtóznak s annak kerekedségét inkább vagy kevésbé észrevehetőleg megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értékével zöldes-sárga; napos oldalán élénkebb sárga és földvörössel többnyire inkább vagy kevésbé színezett s e színezetben sárgás szürkével márványozott vagy petytyezett. Pontozata igen sűrű; zölddel szegett finom, apró, barnás petytyecskékből álló; itt-ott elég szembetűnő. Finom, áttetsző rozsdalakzatok gyakran mutatkoznak felületén.

Belseje. Húsa fehéres, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő cukros, finom,

de élénk savanyúval emelt, elég kellemes bár néha kevéssé fűszeres-ízű. Magtokja nyílt-tengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, füstösbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt növéstű, de egészséges és edzett; a neki kedvező viszonyok közt, elég korán és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő s gyümölcsöző szervekkel jól beruházódó ágai-
val elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának és szálas fának is. Mindenütt jól díszlik ugyan: de csak kellőleg nyirkos talajban képes rendesen és bőven teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, rövidek vagy középhosszak, középvastagok, hegyőkfelé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák, aljuknál zöldesbarnák; igen apró, kerek, itt-ott pedig kissé hosszas, fehér pontokkal ritkásan és alig észrevehetőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, kuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével sűrűn tarkázott barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, rövid, hasas kuposak, alig hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Leveli. Kicsinyek vagy középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy hosszas kerülékesek; rövidke, szuros hegyben végződők; lapos völgyesek vagy csatornásak; kissé íveltek és hullámosan félrecsavaródók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, elég élénk zöldek; széleiken apró, éles fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, középvastag, merev; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomuak; a nyél tövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek s aránylag keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; szétálló, hosszas, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 187. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Könnyen kiszáradó, laza talajba, milyent vidékemen is talál, egyáltalán fogva nem való. Kötöttebb és kellőleg nyirkos talajban képes csak kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal. Gyümölcseit későn, oct. közepe táján kell leszedni fájáról; mert különben ezek czukrosságukat, finom ízüket nem képesek kifejteni.

208. Brabanti herczeg.

(Duc de Brabant.)

Származása. E becses körtét Van Mons nyerte magról Belgiumban, 1827 körül. Bouvier Simon jodoignei birtokos, a ki Van Monstól név nélkül kapta meg e fajt ojtóvesszőkben, fönnebbi névre keresztelte azt s kezdette elterjeszteni. Kevéssé van még elterjedve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon october végéig is eltart.

Minősége. II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Tojásdad körte alakú; majd sík, majd szeliden buczkos és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk karimában végződik; szára felé pedig az egyik oldalon szeliden fogva, a másikon pedig behajlást is alkotva, vastag, tompa, kúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, középvastag, fás, görcsös, kissé görbe és bunkósan végződő; egész hosszában sárgás zöldszínű; a gyümölcs sarkán húsos emelkedések közül kiálló vagy csaknem a fölszínre helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, barnás szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falai finoman rozsdamázosak, karimájával pedig szelid, lapos bordák nyúlnak elenyészőleg a gyümölcs derekára is s ennek gömbölydedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, noha szeliden hovádasos, gyöngédtapintatú; elejénte bágyadt zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi gyöngéd pirossal is belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, fahéjszerű, zölddel szegett pettyescskékből álló, elég szembetűnő. Rozsda csak elvetve mutatkozik fölületén, de a kehely-üreg falain és a szár körül gyakran sokott jelenkezni.

Belseje. Húsa fehéres, néha sárgásba és zösesbe is játszó fehér, elég finom, kevéssé tömött, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő vagy elegendő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, noha nem eléggé fűszeres-ízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben jókora nagy tojásalakú, hegyes, sötétbarna, ép magot rejtő.

Fája. Erőtéljes, vadonczon vigan, birsen csak mérsékeltten növvő, de egészséges és edzett; korán és elég bőven termő; fölfelé törekvő, de időjárástól szétálló, ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég

jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Alkalmas szálafának és gulafának is. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok; hegyök felé szeliden elvékonyodók; nem egyenesek; kissé könyökösek, fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők, bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnával árnyalt zöldessárgák; apróbb, nagyobb, kerek szürkés pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; vadonczra ojtott fákon rendetlen, míg birsre ojtott fákon elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadkúposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló vagy itt-ott a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók, simák, sötétpirossal árnyalt gesztenyeszínűek; majd talap nélküliek, majd kisdud, alig kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdad kúposak, hegyesek, sötétgesztenyeszínűek.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; keskeny kerülekeselek, a vesszők alján pedig tojásdadok; elég szabályosan elkeskenyedő hosszas vagy rövidke, éles hegyben végződők; többnyire csatornásak, íveltek, nyelökről lefelé konyulók; gyenge korukban is csak alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban egészen csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötét zöldek; csaknem teljesen épszélűek. Levélnyelők elég hosszú vagy középhosszú, elég vastag és merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonál- vagy ár-idomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei rendszerint nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, tojásdadok, kissé völgyesek; rendetlenül föl és szétálló, hosszas, rugalmas nyelökről ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 92.

Ma s, *Pomol. générale.* VII. 27. és mások.

Észrevétel. Olyan mostoha viszonyok közt, mint a milyenek közé vidékemen jutott, kevés haszonnal járna tenyésztése; míg a körtefák tenyésztésére kedvező viszonyok közt, szállításra is alkalmas gyümölcsei végett, bizonyára mindig kifizetné a helyet, melyet a kertben elfoglal.

209. Cuerne-i vajonc.

(Fondante de Cuerne; Bergamotte von Cuerne.)

Származása. E jeles körtét, Bivort szerint, Reynaert Beernaert belga gyümölcsész Courtrai környékén, azon faluban találta föl, melynek nevét viseli e körtefaj. Származásáról bővebb adatokat nem jegyeztek föl a gyümölcsészek. Meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam Reutlingenből Dr. Lucastól. Nálam még nem termett: de Aradon, Szakolczay Lajos, törvényszéki bíró, barátomnál már több ízben termett a leírásokkal igen jól egyező gyümölcsöket, melyekről e jeles fajt körülményes leírásban már is bemutathatom.

Érésideje. Érik sept. első felében; hűvösebb tájakon szeptember végéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban kúpos körtealakú, néha pedig hasas csigaalakú; kissé szabálytalanul boltozott és többnyire hoporjas és nem egészen síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s többnyire elég széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szelíden aztán behajlással vagy anélkül is fogva, tompa kúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövides, vastag vagy igen vastag, többnyire húsos, görcsös, bunkósan végződő, itt-ott barnamázos; a gyümölcs hegyéből húsos emelkedés mellől inkább vagy kevésbé ferdén kiálló vagy csaknem a felszínre helyezett. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, szürkés, szarúnemű osztványával szűk és ritkán mély türegben ülő, melynek falait és karimáját néhány lapos barázda néha bordákra osztja, melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre vékony, sima, bágyadtan fénylő; elejénte világos fűzöld; értével zöldessárga, vagy itt-ott élénkebb sárga is; napos oldalán néha pirossal kissé belehelt. Pontozata elég sűrű; zölddel szegett apró, barnás pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok csak elvétve fordulnak elő itt-ott fölületén.

Belseje. Húsa szép fehér, finom, olvadó, vajszerű; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom savanyúval emelt, elég kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszúkas, laposas, barna magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges, edzett; korán és kedvező viszonyok közt bőven is termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben föl-felé törekvő merev ágaival, melyek vékony gyümölcs vesszőkkel és

rövidke gyümölcspeczkekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadoneczon inkább, mint birsalanyon; alkalmas gulafának is, szálasfának is; mindenütt jól díszlik ugyan, de csak ott képes kielégítő termést adni, a hol a föld nyáron át is kelőleg nyirkos maradhat. Gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, sőt hegyüknél többnyire bunkósan végződők; majd egyenesek, majd kissé görbék, alig könyökösek, alig észrevehetőleg bordázottak; fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők, zöldes barnák, napos felőkön és hegyök felé pirossal kissé színezettek; apróbb nagyobb, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. A vesszők alján kicsinyek, de főlebb már középnagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elállóak, szürkével kissé árnyalt pirosas barnák; majd alig, majd eléggé dúzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdad-kúposak, hegyesek, pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok, vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy lándsás tojásdadok; rövidke éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; nem íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elállóak, gyenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középrastag, elég merev; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló. Levélpárhái fonálidomúak, fölfelé állók, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei kisebbek és többnyire keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, kissé hullámosak; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Cuerne-i bergamot

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* II. 5.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 174.

Mas, *Pomol. générale* I. 15.

Oberdick, *Illustr. Handb. der Obstb.* VIII. 331.

Eszrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt terméketlen. Hazánk hegyesvölgyes vidékein vagy az alföldön is, nagyobb folyóvizünk mellékének iszaplerakodásból álló talajában, bizonyára csak oly termékeny lesz, mint születése helyén, Belgiumban.

210. Coloma körtekirálynője.

(Reine des poires de Coloma.)

Származása. E becses, őszi körtét Coloma gróf nyerte Malinesben, Belgiumban. Bárha már a jelen század elején lépett a világba; még sincs érdeme szerint elterjedve. Körtekirálynő név alatt különben két, egymástól különböző körtefaj van forgalomban. Az egyiket bizonyos Loire vagy l'Hoir nyerte magról és ezt a fajt már Jahn, német gyümölcsész is leírta az Illustr. Handbuchban és Mas Alfonz is a „Le Verger“ III-dik kötetében. A másik, a fönnebbi, mely Németországban még kevésbé ismeretes. Ojtóvesszejét 1874-ben Plantièreshől kaptam a Simon Louis testvérektől s 1879-ben Angersből, Leroy örököseitől hozattam meg. Több ízben termett már fajfámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. elején; hűvösebb tájakon nov. közepéig is eltart.

Minősége. Csaknem kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad csigaalakú és néha szabálytalan tompa-kúpalakú; majd szabálytalanul, majd elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál rendszerint alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég szűk, de lapos karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással vagy behajlás nélkül is fogyva, többnyire rövid, vastag, tompa kúpos véget alkot. Szára rövid vagy középhosszú, vastag vagy elég vastag, fás bunkósan végződő, vörösesbarna mázzal végig bevont; szűk mélyedésbe mintegy erőszakosan benyomott vagy húsos emelkedések közül kiálló. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félig nyílt; fölálló; rövides, törékeny osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek finom rozsdával bevont falai majd szépen kikanyarítvák, majd némi lapos bordákkal vannak kissé megszaggatva; de ezen bordák a gyümölcs derekára, észrevehetőleg nem vonulnak föl.

Színe. Bőre vastag, elég sima, néha szeliden érdes, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével homályos citromsárga; napos oldalán igénytelen pirossal színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, fahéjszínű pettyecskekből álló, szembetűnő. Rozsdaalakzatok majd sűrűbben, majd ritkábban, mindig mutatkoznak fölületén; de leggyakrabban a gyümölcs kelyhes és száras végén, a hol a rozsdá hol finom, hol ismét érdes mázzá szokott összefolyni.

Belseje. Húsa fehéres vagy kissé sárgásba játszó fehér, elég finom, olvadó; magtokja körül csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd, de néha kissé összehúzó savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel.

Magtokja nyilttengelyű; tömlöcskéiben hosszás, karcsú, hegyes, tojásalakú, sötétbarna, ép, néha idéetlen magot rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; nyílt szögekben föl és szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szelős, guiaalakú karonát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; nagy fát nem nevel; miért is szálasfának csak oly alkalmas, mint gulafának; helyben és talajban, úgylátszik, nem válogatós. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszúak, középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek: síkfölületűek; fölálló, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirosasbarnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszás fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, duzzadt kúposak, hegyesek a vesszőtől elálló, szürkével sűrűn tarkázott sötétbarnák; kissé kiálló bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszás kúposak vagy karcsú tojásdadok, hegyesek, simák, pirossal árnyalt sötétgesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok, nem vastag, de keményszövetűek; széles tojásalakúak, a vesszők hegye felé pedig csaknem lándsásak vagy lándsás tojásdadok: nyelők felé gyakran szembetűnőleg elkeskenyedők; többnyire szabályosan keskenyedő hosszás, néha pedig rövidke, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, íveltek; nyelőről csaknem vízirányban elálló; gyenge korukban is csak széleiken és idegzetükön finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszás vagy csak középhosszú, középvastag, itt-ott pedig elég vastag, rugalmas, nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy áridomúak, elég hosszak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők; csaknem laposak, hullámosak, csaknem épszerűek, rendetlenül szétálló, hosszás hajlékony nyelökről ívelten lefelé csügghők.

Hasonnevei. Reine des poires (Leroy ezen egyszerű név alatt írta le; míg Mas Alfonz ezen nevezetet a l'Hoir-féle körtének tartotta föl); Reine d'hiver.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 581.

Mas, *Le Vergier*, III. 126. sz. alatt. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt is megérdemli a helyet, melyet kertemben elfoglal; miért is jó lélekkel ajánlhatom a gyümölcskedvelők figyelmébe.

2II. Capron orvos.

(Docteur Capron; doctor Capron.)

Származása. Van Mons nyerte magról, 1842-ben Löwenben (Belgium). Fönnebbi névre Bivort keresztelte el, a ki Van Mons halála után, ennek faiskoláját az örökösöktől megvette s ezen magoncztot a többiek közt név nélkül találta volt. Ez idő óta meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1873. és 1874-ben két ízben is meghozattam a Simon Louis testvérek híres gyümölcsstelepeiről, Plantièresből. Több ízben termett már nálam: de itt gyümölcsseit mindig idő előtt leverte a szél. Mező-Túrról kaptam leírásra alkalmas, szép gyümölcs példányokat Dörgő Dániel barátomtól, a ki tőlem kapta volt e fajt.

Érésideje. Nálam, az alföldön sept. vége és oct. eleje; hűvösebb tájakon november végéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha valamivel kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Kissé változó; többnyire azonban tojásdad vagy hossz asziga alakú; néha pedig csaknem körtealakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk talpban fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy annélkül is fogyva inkább vagy kevésbé rövid, tompa kúpos véget alkot. Szára középhosszú, elég vastag, fás, bunkósan végződő, végig barnamázos és itt-ott fehér pettyes; a gyümölcs csucsból, húsos emelkedés mellől, csaknem a gyümölcs folytatásaként, ferdén kiemelkedő. Kelyhe többnyire félig nyílt; fölálló, zöldes vagy sárgásbarna, szárunemű, rövid osztványai val szűk és nem mély üregben ülő, melynek falai finoman ránczosak. A gyümölcs derekán szembetűnő emelkedések majd sohasem láthatók.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngéd és csaknem zsirostapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte halavány zöld; értével citromsárga; napos oldalán néha szelid pirossal kissé színezett vagy csak apró, piros szep-lőkkel ritkásan behintett. Pontozata elég sűrű, igen apró s csak alig szembetűnő pettyesekből álló. Rozsda alakzatok néha fölületén is fordulnak elő; kelyhes és száras végén pedig gyakran, finom, barnás fahéjszínű rozsda-mázzal van eltakarva.

Belseje. Húsa sárga, finom vagy félfinom, tömött, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves szemcsés; leve többnyire bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, saját-szerűen fűszeres-ízű. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlőskéiben tojásdad, világosbarna, ép, de kevés magot rejtő.

Fája. Erőteljes, vígnövésű, edzett; kissé későn, de aztán elég bőven és rendesen termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyú-

lánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, szép lombos, gulaalakú koronát alkotó. Vadonezon inkább díszlik, mint birs-alanyon; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Kertem könnyen kiszáradó, laza talajában is jól érzi magát: de gyümölcsei végett, melyeket az erősebb szelek leszoktak tizedelni, védett helyet kíván.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyöklé elvékonyodók; elég egyenesek, noha észrevehetőleg könyökösek, egész hosszukban bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, aljuk felé zöldesek, főlebb azonban barnás-sárgák vagy mogoró szín-sárgák; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszúas kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló s az erősebb vesszők közepén, gyakran, sarkantyusan kiszögellők; szürkével tarkázott sárgás-barnák; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszúas kúposak, alig hegyesek; egymásra kissé lazán boruló, szürkével és barnával árnyalt sárgás pikkelyekkel takartak.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján hosszúas tojásdadok; a vesszőkön fölfelé mind-mind keskenyebbek, kerülékesek vagy lándzsásak; majd szabályosan elkeskenyedő, hosszúas és félre is görbülő, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, íveltek; néha gyűrűalakulag hátra görbülők s széleiken itt-ott hullámosak, csupaszak, símák, elég fényesek, élénk zöldek; széleiken kerekhegyű vagy tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszú, vagy csak hosszúas, vékony, vagy középvastag, hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszúak, vékony fonálidomuak, itt-ott fogazott áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők; igen hosszú, hajlékony nyelökről rendetlenül lefelé lógók. Másodlevelei az erősebb hajtásokon számosak; hosszúas, keskeny lándzsásak.

Hasonnevei. Capron du Maus: Die Doctor Capron; Henri Capron.

Leirői. Bivort, *Annales de pomol.* V. 41.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 33.

Mas, *Le Verger*, III. 110. sz. alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 117. és mások.

Észrevétel. E jeles körtefaj inkább való hazánk hegyes völgyes vidékeire, hol az erősebb szelek ellen ótalmat találhat; mintsem a sík alföldre. Jó lélekkel ajánlhatom a fölvidék gyümölcstenyésztői figyelmébe.

212. Castelline.

Származása. E jeles gyümölcsöt Damortier szerint Castelain Florimond, Etaimpuisban, Tournay mellett (Belgium) nyerte magról 1836-ban. Bárha már a kitűnő gyümölcsészeti írók közül többen is leírásra és terjesztésre méltónak találták; még sincs kellőleg elterjedve még napjainkban sem. — Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon Louis testvérek híres faiskolájából. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. derekán; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Inkább vagy kevésbé tompa-csigaalakú; néha kissé hossz-
szas, hasas csigaalakú; elég szabályosan boltozott; nem egészen sík,
hanem szeliden hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál alább a kely-
hes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozó-
dik és többnyire elég széles, lapos karimában végződik; szára felé
pedig elejénte szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, zömök, tom-
pakúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, vékony vagy kö-
zépvastag, fás, tövénél húsos, hegyénél bunkós, többnyire görbe, sár-
gásbarna mázzal végig befuttatott s kiemelkedő, szürkés pontokkal
ritkán behintett; a gyümölcs felszínére vagy csekélyke mélyedésbe
helyezett, melynek karimája az egyik oldalon gyakran fölebb emelke-
dik, mint a masikon. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló, vagy
csillagalakúlag szétterülő rövid, barnás, szarúnemű osztványaival in-
kább vagy kevésbé szűk és nem mély üregben ülő, melynek falai és
karimája bordás emelkedésekkel nincsenek megszaggatva.

Színe. Bőre vastag; szívós, nem síma, hanem száraz és több-
nyire érdestapintatú, fénytelen; elejénte bágyadt zöld; értével világos
szürkével árnyalt sárgás-zöld; napos oldalán néha, némi igénytelen
pirossal színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett fahéjszínű pet-
tyecskék alakjában jelentkező, elég szembetűnő. Rozsdafoltok és alak-
zatok majd hálózatosan, majd sűrűbben is összefolyva csaknem minden
gyümölcsön, — különösen pedig a gyümölcs két sarkán és napos ol-
dalán, — bőven szoktak jelentkezni.

Belseje. Húsa sárgás, finom vagy félfinom, olvadó; magtokja
körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen cuk-
ros, gyöngédsavanyúval emelt; igen kellemes, gyöngéden illatos és
fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; tömlöcskéiben kevés, tojásdad,
világosbarna, ép magot rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; elég korán, de vi-
dékem mostoha viszonyai közt csak mérsékelt termő; föl vagy szét-
álló ágaival, melyek gyümölcspeczekkel sűrűn beruházkodnak, ritkás

lombozatú, gulaalakú koronát alkotó. Vadoneczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is. Kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. A leírások szerint, gyümölcs-tenyésztésre kedvező viszonyok közt mindenütt bőven terem. Gyümölcei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyőkfélé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban sűrűn fehér molyhosak; ért korukban is finoman hamvasak, szőkés barnák vagy zöldesbarnák; apró, kerek fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, zömök kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével sűrűn tarkázott barnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasas-kúposak, igen tompahegyűek; szürkével tarkázott sötétbarnák.

Leveli. Kicsinyek, nem vastag, de igen keményszövetűek; tojásdadok vagy lándzsás tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles és félre is csavarodó hegyben végződők; többnyire laposak, hullámos-szélűek, nem íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elvagy rézsunt fölfelé állók; gyenge korukban alul-fölül sűrűn fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy sárgás-zöldek; széleiken nem fűrészesek, hanem épszélűek. Levélnyelők rövid, vékony, merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái aprók, áridomúak; a nyéltövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek s hegyökkel a vessző felé visszakanyarodók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei csaknem mind kerülékesek, rövid hegyben végződők, laposak, hullámosak, széleiken gyakran egész hosszukban lefelé türemlők; hoszas, vékony, rugalmas nyelökről mereven szétterülők.

Hosonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 532.

Mas, *Le Verger.* III. 119. sz. alatt.

Dumortier, *Pomone Tournaissienne*, 153. lapján és mások is.

Észrevétel. Nagyobb folyó vizeink mellékén, még az alföld síkján is kifizetné a helyet, melyet kertünkben eloglal: hazánk fölvidékén, hiszem, hogy méltó lesz nagybani tenyésztésre is. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése.

213. Dana-féle Hovey.

(Hovey de Dana.)

Származása. Amerikából, az Egyesült-Államokból származik Francis Dana nyerte magról, Roxburyban (Massachusetts) s barátjáról, a Bostonban lakó, jeles gyümölcsész, Hoveyról elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Kevéssé lehet még elterjedve. Német gyümölcsészek még nevét sem emlegetik, a francziák közül is csak Mas Alfonz írta le körülményesen. — Ojtóvesszejét két ízben is meghozattam Plantièresből, a Simon Louis testvérek gazdag gyümölcstelepéről. Nálam még nem termett: de a Mező-Túron tőlem kapott ojtóvesszőkről termett már Dörgő Dániel barátomnál, ki nekem leírásra alkalmas gyümölcsöt küldött s 1882-diki nov. 3-ról hozzám írt levelében nem győzi magasztalni finom ízét e jeles körtének.

Érésidoje. October; hűvösebb tájakon nov. végeig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded.

Alakja. Tojásdad csigaalakú; néha tojásdad körtealakú; elég szabályosan boltozott síkfelületű, Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s elég talpasan végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán mindinkább fogyva, tompakúpos végben enyészik el. Szára közép-hosszú, vékony vagy középvastag, fás, néha kissé húsos, többnyire görbe s vörhenyes mázzal végig befuttatott; csaknem a fölszinre helyezett vagy húsos gyűrűzetből kiálló. Kelyhe nyílt; csillagalakúlag szétterülő, keskeny és törekenyhegyű, molyhos osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falairól szelid lapos bordák nyúlnak a karimára, de onnan tovább, a gyümölcs derekára észrevehetőleg nem vonulnak föl.

Szine. Bőre finom, elég sima, száraz, de gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejente világos zöld; értével czitromsárga, mely színezet azonban csak itt-ott csillámlik ki; mert az egész felület elejente szürkés, később pedig vörhenyesre változó, finom rozsdával van elfátyolozva vagy mintegy belehelve. Pontozata ritkás; a gyümölcs éretlen korában elég szembetűnő, míg a gyümölcs ért korában már észre sem vehető.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve bő, rendkívül czukros, igen gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres ízzel. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben, hosszas, lapos, sovány, de ép maggot rejtő.

Fája. Egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő, fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyü-

mölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczcn is; alkalmas gulafának is, szálas fának is; ügylátszik, még kertem mostoha viszonyaival is megvan elégedve: de mély termőrétegű kellőleg nyirkos talajban szebben fejlődnek gyümölcsei és bővebben is terem mintsem könnyen kiszáradó, laza talajban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé is csak alig észrevehetőleg vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, csaknem síkfelületűek; gyengekorukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkés barnák, itt-ott pedig sárgás vagy zöldesbarnák, apróbb nagyobb többnyire hosszak, fakó pontokkal igen gyakran és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, tompahegyűek, csaknem a vesszőhöz lapulók, szürkével árnyalt gesztenyeszínűek; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskúposak, alig hegyesek, szürkével tarkázott pirosas barnák.

Levelei. A vesszők alján jókora nagyok; a vesszők hegye felé mind-mind kisebbek; elég vastag és igen keményszövetűek; kerülékesek, gyakran pedig lándsás tojásdadok, majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők, csaknem laposak vagy csak alig völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban is alig észrevehetőleg, ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken igen tompa fogakkal ritkán fűrészesek, itt-ott pedig csaknem épszelűek. Levélnyelők hosszak vagy középhosszú, elég vastag, de hajlékony; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái aprók, fonál- vagy áridomúak; a nyél tövétől gyakran fölebb, a nyélre helyezettek; nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, majd hosszak, majd rövid kerülékesek, laposak; hosszak, vastag, rugalmas nyelökről kissé ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Le Verger* III. 134. sz. alatt. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Úgy hazánk emelkedettebb fekvésű tájékain, mint az alföld síkságán, főképp nagyobb folyóvizeink mellékén megérdemlené, hogy egyetlen egy kertből sem hiányozzék e jeles körtefaj. Még vidékem mostoha viszonyai közt is képes lesz kifizetni a helyet, melyet kertünkben elfoglal. Ajánlom a gyümölcskedvelők figyelmébe.

214. Delfosse vajoncza.

(Beurré Delfosse ; Delfosse's Butterbirn)

Származása. E kitünő körtét a híres belga magonczozó, Gregoire nyerte a Nemes kolmár magvairól, melyeket, Leroy szerint, 1832-ben vetett el. 1847-ben mutatta be első gyümölcseit Jodoigneban. Kitünőnek találván szerzője ezen új körtefajt, Sarrisbare polgármesterének, Delfosse Fülöpnek nevére keresztelte el s kezdette elterjeszteni. El is terjedt aztán csakhamar mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Kolozsvárról, Veress Ferencz, fényképésztől, a kihez e faj egyenest Grégoiretől, magától került. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam september; hűvösebb tájakon oct. nov.

Minősége I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Többnyire hasas csiga-alakú; néha rövid, hasas körte alakú; egyik oldalán kissé hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájánál jóval alább, a kelyhes végfelé esik, honnét kelyhefelé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig majd szelíden, majd hirtelen fogyva s néha némi behajlást is alkotva, többnyire rövid, vastag s inkább vagy kevésbé tompakúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, csaknem közép-vastag, fás, egyenes vagy görbe, sárgásbarna mázzal végig bevont; a gyümölcs csúcsán, húsos gyűrűzetből, többnyire oldalvást kiálló. Kelyhe félig nyílt; rendetlenül fölálló, sárgás, szarúnemű, hegyes osztványaival inkább vagy kevésbé mély, tányéralakú üregbe helyezett, melynek falain csak néha mutatkoznak némi lapos bordák, melyek a karimát szelíden hullámozássá tevén, néha a gyümölcs derekára is föl-vonulnak, de anélkül, hogy ennek gömbölydedségét megzavarnák.

Színe. Bőre vastag és kemény, sima, de száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével elég élénk sárga; napos oldalán narancs-sárga s néha némi földvörössel is színezett. Pontozata sűrű, de alig észrevehető; mert gyakran az egész fölület finom, barnás, később fahéjszínre változó rozsdával van elfátyolozva vagy csak sűrűn márványozva és befecskenézve.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben fekete, ép vagy idétlen magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölálló, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, de később kiszáltan lefelé konnyuló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól

beruházkodnak, ritkás, szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon, alkalmas szálasfának és gulafának is; helyben és talajban kevésbé válogatós, de kellőleg nyirkos talajban bővebben is, szebben fejlődött gyümölcsöket is terem, mintsem azt könnyen kiszáradó, laza talajomban tapasztalom. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; ritkán egyenesek, szembetűnőleg könyökösek; alig észrevehetőleg bordázottak; fölállók vagy nyílt szögekben elállók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás-sárgák; igen apró, többnyire kerek, sárgás pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hossz-
szas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, zömök, hasas kúposak, kissé hegyesek, a vesszőtől elállók, és gyakran sarkantyúsan kiszögellők; szürkével és sötétbarnával árnyalt, pirosas gesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, közép gerinczén bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok, hosszúak kúposak, kissé hegyesek; sötétbarnával tarkázott világospirosas pikhelyekkel kissé lazán takartak.

Levelei Kicsinyek, vékony, de keményszövetűek; kerülékesek vagy lándsásak, nyelők felé többnyire inkább elkeskenyedők, mintsem hegyök felé; hirtelen elkeskenyedő, rövidke szúrós hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; alig íveltek; a vesszőtől csaknem vízirányosan ellállók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken apró, éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, középvastag, hajlékony; hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei, valamint a vesszők alján levők is, szélesebbek, mint a vesszők hegyefelé levők; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Philippe Delfosse; Bourgmestre Delfosse.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 87.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 409.

Mas, *Le Vexge*, III. 51. szám alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 465. és mások.

Észrevétel. Gyümölcsei még vidékem mostoha viszonyai közt is mindenkor finomízűek; de száraz évjáráskor, itt aprók maradnak. Ott, hol a talaj nyáron át is kellő nyirkossággal bír; egyetlen egy kertből sem volna szabad hiányoznia. Ilyen helyeken gyümölcsei a rendes nagyságot bizonyára el fogják érni és húruk finom ízét hánkban mindenütt képesek lesznek kifejezni.

215. Dussart bergamotja.

(Bergamotte Dussart; Dussart's Bergamotte.)

Származása. E jeles körtét magról nyerte Dussart nevű belga kertész, kinek nevére Bouvier, szintén Belga gyümölcsész keresztelte el Dussart bergamotjának. A magról kelt anyafa 1829-ben hozta első gyümölcseit Jodoigneban; azóta aztán meglehetősen elterjedt már mindenfelé. Ojtóvesszejét 1872. Feistkorntól kaptam Meiningenből. Több ízben termett nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam sept. oct; hűvösebb és kedvezőbb helyeken januárig is eltart.

Minősége. Nálam csak II. rendű; kedvezőbb viszonyok közt I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Csigás gömbalakú, gyakran pedig tojásdad csigaalakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme többnyire középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire elég lapos talpban végződik; szára felé pedig rendszerint szébbhúzódva boltozódik s inkább vagy kevésbé rövid, vastag, tompa véget alkot. Szára többnyire rövid, vastag, fás, néha húsos, görcsös és bunkósan végződő, barnamázos; a gyümölcs csúcsán, csaknem a fölszínre helyezett; néha pedig, majd csekélyke mélyedésből kissé ferdén kiálló; majd húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe jókora nagy, nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövidek, hegyes, csatornás, szarunemű, barna osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján széles lapos bordák észlelhetők, melyek elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s ennek egyik oldalát hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, elég síma, de nem gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével homályos sárga; napos oldalán néha halvány pirossal belehelt. Pontozata elég sűrű; zölddel szegett fahéjszínű pettyecskékből álló, igen szemebetűnő. Rozsda-alakzatok majd minden gyümölcsön, különösen pedig a gyümölcs napos oldalán, kelyhes és száras végén, szoktak mutatkozni.

Belseje. Húsa fehér vagy kissé sárgásfehér, elég finom, nem tömött, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, elég cukros, gyöngéd savanyúval emelt, elég kellemes, noha vidékem mostoha viszonyai közt nem eléggé fűszeres ízzel. Magtokja kissé nyílt tengelyű; hosszas tömlöcskéiben tojásdad, hosszúhegyű, feketés, ép, gyakran pedig csak idétlen magot rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésű, később is egészséges és edzett; nem korán, de aztán bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól be-

ruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, terjedelmes, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; gulafának inkább alkalmas, mint szálas fának; helyben és talajban nem válogatos. Gyümölcssei meglehetősen állják helyüket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél gyakran bunkósan végződők; egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is csak ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnával árnyalt zöldessárgák; apró, kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, de fiatal fákön többnyire hosszas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kissé hosszas kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott sötétgesztenyeszínűek; elég kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tompa kúposak, szürkével itt-ott tarkázott pirosas barnák.

Levelei. Középnagyok, a vesszők alján elég nagyok; nem vastag, de erős-szövetűek; hosszas tojásdadok vagy kerülekések; mindkét végükön elkeskenyedők, majd hosszas, majd rövidke éles hegyben végződők; lapos-völgyesek, kissé íveltek; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken tompa fogakkal szép szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas, elég vastag vagy középvastag, rugalmas, hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy árdo-muak, nem tartósak. Virágrügyet köríró levelei keveset különböznek a vesszőkön levőktől, csaknem laposak; hosszú, hajlékony nyelökről ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Bivort. *Annal. de pomol.* VI. 39.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 234.

Mas, *Le Verger*, I. 97.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 135. és mások.

Észrevétel. Körtetenyésztésre kedvező viszonyok közt valamennyi gyümölcsész kitűnőnek találta e körtefajt. Vidékem mostoha viszonyai közt, hihetőleg az erőtetett érés folytán, eredeti jó tulajdonait nem képes soha kifejteni. Nagyobb folyóvizeink mellékén, vagy a fölvidéken tegyük vele kísérletet.

216. Dutilleul tábornok.

(Général Dutilleul.)

Származása. E becses körtefajt Van Monsnak köszönhetjük. Geest-saint-Remyben, (Belgium), 1845-ben termett először. Bivort, a ki Van Mons magonczeit, ennek halála után az örökösöktől megvette, fölfedezvén ezen magoncok egyikén ezen körte első gyümölcseit, egyik rokonáról Dutilleul tábornokról keresztelte el e fajt s kezdette elterjeszteni. Meglehetősen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesz-szejét 1874-ben Oberdiecktól, Jeinsenből, 1876-ban pedig Dr. Lucastól Reutlingenből is megkaptam. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. hó folytán; hűvösebb tájakon s kedvezőbb viszonyok közt novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Hasas körtealakú; néha hosszás, hasas csigaalakú; majd kissé buczkos és hovádasos-, majd ismét síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire igen szűk talpban végződik, melyre ritkán állítható föl; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé karcsú, gyakran kissé ferde kúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, néha középvastag és fás, néha pedig elég vastag és húsos; zöldes-sárga, nagy részt azonban sárgás barna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából, többnyire annak folytatásaként kissé ferdén kiemelkedő vagy húsos dudorkák közé csaknem a felszínre helyezett. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy télig nyílt; majd fölálló, majd szétterülő, elég hosszás, csatornás szarunemű osztványával, majd szépen kikanyarított, majd szeliden ránczosfalu, szűk és nem mély üregben ülő, melynek karimája ritkán hullámos s némi bordás emelkedések a gyümölcs derekára csak elvétve vonulnak föl.

Színe. Bőre kissé vastag, de nem kemény, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével citrom-sárga; napos oldalán szelid pirossal belehelt s élénkebb piros pettyekkel sűrűn behintett. Pontozata sűrű, apró, alig szembetűnő. A gyümölcs kelyhes és száras végén finom rozsdamáz szokott gyakran mutatkozni, de fölületén csak elvétve mutatkozik az.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásfehér, elég finom olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben számos, tojásdad, hegyes, barna, ép magot rejtő.

Faja. Vígönvészű, egészséges, edzett; korán és rendkívül bőven termő; föllálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon is, birszen is jól díszlik; gulfának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Mindenütt jól díszlik, de legbővebben és legszebb gyümölcsöket csak kellőleg nyirkos talajban terem. Gyümölcssei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, noha elég könyökösek; csak itt-ott és szelíden bordázottak; gyenge korokban finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, vörhenyes barnák; apróbb-nagyobb, többnyire kerek, fakó pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, szélestalpu kúposak, hegyesek, a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével tarkázott sötétbarnák; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömök, hasaskupósak, alig hegyesek; szürkével tarkázott pirosas barnák.

Leveli. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vastag és elég keményszövetűek; kerülekések, gyakran mindkét végükön egyenlően elkeskenyedők; többnyire hosszúak, éles hegyben végződők; igen lapos-völgyesek, kissé íveltek, nyelökről csaknem vízirányosan elállók; ért korokban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak, de a vesszők hegye felé mind-mind rövidebb, középvastag, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomúak, kissé szétállók; a nyél tövétől kissé fölebb a nyélre helyezetttek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők, kissé völgyesek; hosszúak, rugalmas nyelökről kissé lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. B i v o r t, *Annal. de Pomol.* V. 97.

L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 215.

M a s, *Pomol. générale.* VI. 129.

O b e r d i e c k, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 453. és mások.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól kifizeti a helyet, melyet a kertben elfoglal; tehát megérdemli, hogy hazánkban helyet adjunk számára minden kertben legalább egy-egy fának.

217. Delmotte biztos.

(Commissaire Delmotte.)

Származása. E jeles körtét Grégoire, a híres belga magonczozó nyerte a Téli esperes magváról, az ötvenes évek elején s a nivellesi kerület biztosja, Delmotte nevére elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Meglehetősen el van már terjedve a világon. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam, bold. Glocker barátomtól Enyingről. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Az alföldön nov. dec.; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Csigás gömbalakú; néha pedig hasas csigaalakú; majd elég szabályos, majd kissé szabálytalan buczkos-fölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik és kelyhe körül elég széles, lapos vagy tompa karimában végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán némi behajlással is fogyva, rövid, tompakúpos végben enyészik el. **S z á r a** rövid vagy középhosszú, középvastag, fás, zöldes-barna vagy pirosas mázzal bevont; majd húsos gyűrűzetből kiálló, majd pedig szűk üregbe, kissé rézsunt, mintegy erőszakosan benyomott. **K e l y h e** nyílt; szétterülő, rövid, törékeny, barnás osztványával tágnylású, de alján, összeszűkülő, tölcésalakú üregben ülő, melynek karimája néha szeliden hullámos és derekára némi elenyésző lapos bordák is vonulnak föl.

Színe. Bőre vékony, elég sima, noha szeliden hovádasos, bágyadtan fénylő; elejente sárgás zöld; értével citrom-sárga; napos oldalán vörhenyes pirossal belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, finom, barna pettyecskekből álló, elég szembetűnő. Finom, fahéjszínű, hálózatos, rozsda sűrűbben vagy ritkábban összefolyva, majd minden gyümölcsön találkozok, különösen pedig kelyhes és száras végén; néha barnás ragyaszeplők is találkoznak rajta.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, félfinom tömöttes, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elég bő, cukros, gyöngéd savanyúval emelt, — mibe azonban néha némi összehúzótság is vegyül, — különben kellemes, noha nem mindig elég fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlőcskéiben kevés ép, hosszas tojásdad, világos barna magot rejtő.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és edzett; korán és bőven termő fölfelé álló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk, de erős ágaival; melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak; ritkás-lombozatu, szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább

díszlik, mint birs-alanyon; nyelés alatt tartva, gulafának alkalmasabb, mintsem szálas fának. Termékeny agyag- vagy kőolag nyirkos iszapföldben díszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, középvastagok; hegyök felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; alig észrevehetőleg, finoman bordázottak; fölállók vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zölde szürkék, hegyökre sárgás barnák; apró, kiálló, kerek vagy kissé hosszús, fehér pontokkal elég szembetűnőleg pontozottak; közép hosszú levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövid, hasas kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott sötétbarnák; alig kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok elég vékony, de keményszövetűek; széles tojásdadok vagy csaknem szívalakúak, rövidke szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy igen lapos-völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy sárgás zöldek; széleiken csak itt-ott, nem mélyen és tompán fogazottak; nagyrészt azonban épszerűek. Levélnyelők középhosszú, elég vékony, rugalmas, gyakran pirossal behelt; rézsunt fölfelé álló. Levélpárhái áridomuak vagy keskenylánságok; kevés tartósak. Virágrügyet körítő levelei csaknem laposak, ép szélűek; hosszús, vékony rugalmas nyelökről bokrétaosan szétterülő.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* V. 19.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 591.

Mas, *Le Vergier*, III. 113. sz. alatt.

Jahn, *Illust. Handb. der Obstb.* VII. 467. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé egyáltalán nem való; mert száraz évjárások alkalmával gyümölcspeczkei előbb elpusztulnak, hogysé virágot vagy gyümölcsöt hozhattak volna. Hűvösebb tájakon, hiszem, hogy hazánkban is éppen oly termékenynek s becsesnek fog mutatkozni, mint külföldön szokott.

218. Dix körte.

(Poire Dix; Dix.)

Származása. E jeles körte Amerikából származik. Bostonban kelt magról, Dix asszonyiség kertében, kinek nevéől elkeresztelve, kezdett aztán elterjedni. A magról kelt anyafa 1826-ban termett először. Európában már 1830-ban szaporították a francziák. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon Louis testvérektől, Plantières-ből. Fajfámon csak 1883-ban mutatta be első gyümölcseit, melyek egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságáról azonnal meggyőztek.

Érésideje. Nálam sept. második felében; kedvezőbb viszonyok közt és hűvösebb tájakon nov. végéig is eltart.

Minősége. I. rendű, csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hosszás, ferde, kúpos körtealakú; néha szabálytalan, hosszás, hasas tojásalakú; szabálytalanul boltozott, szeliden emelkedéssel és hovádasos-fölületű. Zöme a középtájúál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk s rendszerint ferdén álló karimában végződik, melyre bajosan állítható föl; szára felé pedig az egyik oldalon szeliden, a másikon pedig behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé vastag s tompa végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, vastag vagy elég vastag, fás, tövénél gyakran húsos, hegyénél pedig bunkósan végződő, végig barnamázos; a gyümölcs csúcsán, az egyik oldal fölemelkedése mellé, kissé oldalt helyezett vagy szűk mélyedésből ferdén kiemelkedő. Kelyhe kicsi, nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül föl- vagy szétálló, rövid, barna, szarúnemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján bordás vagy ránczos emelkedések nem fordulnak elő.

Színe. Bőre vastag és keménykés, nem egész sima, hanem hovádasos és kissé érdes, bágyadtan fénylő; elejénte élénk zöld; értével sárga vagy kissé zöldes sárga; napos oldalán néha némi narancsvörössel színezett. Pontozata sűrű, fahéjszínű pettyecskék alakjában jelenkező, elég szembetűnő. Finom barnás, később fahéjszínre változó rozsdá gyakran mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömöttek, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve igen bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres ízzel. Magtokja zárt vagy csak alig nyílttengelyű; szűk tömlöcskéiben hosszás tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, erőteljes, edzett; nem korán, de aztán igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, később pedig lefelé is konyuló, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég

jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, terjedelmes, magas koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonezon is; alkalmas gulafának is, szálasfának is. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, vékonyak, hajlékonyak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; elég egyenesek noha kissé könyökösek, síkfölületűek; fölállóak vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás vagy zöldes sárgák; apró, kerek, vagy kissé hosszúak, fakó pontokkal gyéren és nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire hosszúak levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid, hasas kúposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállóak; szürkével kissé tarkázott feketés barnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kissé hasas kúposak, alig hegyesek; szürkével tarkázott feketés barnák.

Levelei. A vesszők alján középnyagok; főleg a vesszőn kicsinyek; elég vékony és hajlékony szövetűek; a vesszők alján széles tojásdadok; egyebütt kerülékesek vagy lándsásak; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszú éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy igen laposvölgyesek; kissé íveltek; gyenge korukban is alig észrevehetőleg és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, élénk fűzőldék; széleiken tompa fogakkal elég sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, elég vékony, hajlékony; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan álló. Levélpálhái többnyire vékony fonálidomúak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, íveltek, széles tojásdadok vagy itt-ott keskeny kerülékesek, csaknem épszerűek; igen hosszú, hajlékony nyelökről lankadtan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Madame Dix; Leurs.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 47.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 27.

Mas, *Le Verger.* III. 50. sz. alatt.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 85. és mások.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt, kivált pedig nagyobb folyóvizeink mellékén és hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein. Szálas fáját nyestetlenül kell hagyni fölnevekedni; mert különben igen későn fordulna termőre.

219. De Jonghe vadoncza.

(Besi de Mai: De Jonghe's Maibirn.)

Származása. E becses körtét De Jonghe belga gyümölcsész nyerte magról, Brüsszelben. A magról kelt anyafa 1856-ban termett először. Ujdonság létére már azért is csakhamar elterjedt minden felé; mert Belgiumban, a későn érő körték közt, vetekedőnek találták a Télies-peres körtével is, a Hardenpont vajonczával is. Ojtóvesszejét 1870-ben Reutlingenből és 1876-ban a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből is teljesen egyezőleg kaptam meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam octobertől decemberig, hűvösebb tájakon eltart júniusig is.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I. rendű; nálam csak II. rendű csemege, de I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Igen változó; többnyire azonban szabálytalan, hasas, buczkós körtealakú; egyik oldalán gyakran jóval hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál többnyire alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire összébb-húzódba szűk karimában végződik, melyre nem mindenkor állítható föl; szára felé pedig többnyire behajlással fogyva, tompa-kúpos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, középvastag, fás, két végén bunkós, sárgás, itt-ott pedig barnamázos; a gyümölcs csúcsán, csaknem a felszínre helyezett, néha pedig csekélyke mélyedésből, inkább vagy kevésbbé ferdén kiálló. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló rövides, sárgásbarna, szarunemű, csatornás osztványaival csekélyke mélyedésben ülő, melynek többnyire ferdén álló karimáján szelid emelkedések láthatók, melyek rendetlenül a gyümölcs derekára is fölvonulnak s ennek kerekdedségét többnyire megzavarják.

Színe. Bőre elég vastag, keménykés, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével bágyadt sárga; még napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga. Pontozata sűrű, egyenlően elhintett, fahéjszínű, pettyescskékből álló, elég szembetűnő. Rozsda alakzatok többször mutatkoznak fölületén, de többnyire csak ott, a hol a bőr, fejlődés közben sérülést kapott.

Belseje. Húsa fehéres, túlértével gyenge testszínbe játszó, finom vagy elég finom, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve elég bő, igen czukros, csaknem minden savanyt nélkülöző, elég kellemes fűszeres ízzel. Magtokja zárt vagy kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben kevés, ép, zömök tojásdad barnás magot rejtő.

Fája. Vignővésű, erőteljes, edzett; elég korán s a neki kedvező viszonyok közt elég bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben kissé rendetlenül fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel

jól beruházkodnak, ritkás lombozatu, terjedelmes, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon igen jól díszlik; gulafának is, szálasfának is alkalmas. Mindenütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban képes kielégítő terméssel szolgálni. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, igen hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; finoman és hosszan bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, vörhenyessel és világosbarnával árnyalt, világos sárgák; apró, többnyire kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hasas kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; gyakran, még ugyanazon tenyészeti idény alatt, gyümölcspeczekké alakulók, szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; jól kiemelkedő, három hosszú bordával ellátott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hosszas tojásdadok, hegyesek, szürkével és vörhenyessel tarkázott barnák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke hegyben végződők; lapos völgyesek, a vesszők hegye felé pedig csaknem csatornásak; kissé íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken igen apró fogakkal, sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszú, elég vastag és merev, majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonál- vagy áridomuak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, vagy lándsásak; csaknem laposak; szétálló, rugalmas nyelökről kissé lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Májusi vadoncz.

Leirői. De Jonghe, *Monatsschrift*, VII. 194.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 278.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstb.* pótfüzete 183-ik lapján, mások tudtommal még nem írták le.

Eszrevétel. Inkább való hazánk hegyes vidékeire, mintsem az alföldre. Minthogy az alföldön néha már october elején meg vannak érve s dec. elejéig is alig tarthatók el gyümölcsei; alföldi viszonyaink közt helytelennek találván eredeti, „Májusi-vadoncz“ elnevezését inkább arról neveztem el nyelvünkön, a ki vele Pomona birodalmát gazdagította.

220. Dones.

(Poire Dones; Die Dones.)

Származása. Bizonytalan; némelyek szerint, hihetőleg Van Mons nyerte magról; mások amerikai eredetűnek tartják. Daczára termékenységének s finomízü gyümölcseinek még kevésse van elterjedve a világon. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam augustus közepe táján; hűvösebb tájakon sept. közepéig is eltart; mert nem egy könnyen szotyósodik.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; ritkán közelíti meg a közép nagyságot.

Alakja. Tojásdad-gömbölyű; néha csaknem gömbölyded; többnyire elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk és lapos karimában végződik, szára felé pedig rendszerint kissé összébb húzódva, néha gömbölydeden, néha pedig kisded csúcsban enyészik el. Szára hosszas, vékony vagy középvastag, fás, kissé görbe, sárgásbarna mázzal végig bevont, majd a felsziure helyezett; majd egy-egy húsos gümőtől kissé ferdére nyomott. Kelyhe nyílt; rendetlenül fölálló rövid, hegyes, sárgás, szarunemű osztványaival tágas, de nem mély üregben ülő, melynek falain finom, lapos ránczoescák és lapos barázdák váltakoznak: de ezek az üreg karimáját ritkán teszik hullámossá s a gyümölcs derekára majd sohasem vonulnak föl.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatú, elég fényes; elejénte sárgás zöld; értével szép czitromsárga; napos felén is csak kissé élénkebb sárga, rendszerint minden pirosságot nélkülöző. Pontozata finom, elég sűrű, de nem szembetűnő. Finom, áttetsző rozsdaszakadozott szilánkokban és ott mutatkozik fölületén, hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak kissé köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízzel. Magtokja csaknem zárt tengelyű; tömlőcskéiben hosszas, tojásdad, hegyes, ép, de többnyire még az éretlenség fehér színét viselő magot rejtő.

Fája. Fialat korában vigan, de aztán csak mérsékelten növe, egészséges és edzett; korán és igen bőven, többnyire csomósan termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaiival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős, gualaakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálás fának is, gulafának is; helyben és talajban nem válogató. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsúak; csaknem egyenesek, bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, világos sárgásbarnák vagy zöldes barnák, hegyök felé vöröses barnák; apró, kerek, fakó pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid kúposak, alig hegyesek; a vesszők közepén elállók; egyebütt csaknem lapulók; szürkével mosott pirosas gesztenyeszínűek; alig kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tompakúposak, szürkével és sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnyagok; vékony és hajlékony-szövetűek; kerülékesek vagy tojásalakúak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszúak, éles hegyben végződők, csaknem laposak, de a vesszők hegye felé csatornásak; alig íveltek rendetlenül hullámosak; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken apró, éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, vékony, hajlékony; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak; hosszú, vékony és hajlékony nyelökről többnyire lefelé lógók.

Hasonnevei. Leroy szerint: Dearborn's Seedling; Nones.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obsth.* VII. 337.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 7. és mások.

Észrevétel. Egyike azon körtefajoknak, melyek még alföldi mostoha viszonyaink közé is nagyon jól beillenek. Megérdemli, hogy hazánkban mindenfelé elterjeszszük.

221. Esperen bergamotja.

(Bergamotte Esperen; Esperens Bergamotte.)

Származása. E kitünő téli körtét Esperen őrnagy nyerte 1830. körül, Malinesban (Belgium.) Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1872-ben Oberdiecktól, Jeinsenből és 1874-ben a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből teljesen egyezően kaptam meg. Nálam még nem termett; de barátaim szívességéből leírásra alkalmas gyümölcsökhöz jutván körülményes leírásban már is bemutatathatom.

Érsideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavasz derekáig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünően I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Szabálytalan gömbölyded vagy csigás gömbalakú; kissé buczkos és hovádasos-fölületű. Zöme többnyire a középtájra esik, honnét szára felé rendszerint összebb húzódva boltozódik, mintsem kelyhe felé, hol elég talpasan végződik; míg száras végén többnyire rövid, tompa végben enyészik el. Szára középhosszú, elég vastag, fás, görcsös, kissé bunkósan végződő, zöldes, nagyrészt pedig barnamázos; a gyümölcs csúcsán majd a felszínre helyezett, majd húsos emelkedések közül, csekélyke mélyedésből kiálló. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló vagy összehajló, barnás szarunemű osztványaiival, melyek néha hiányzanak is, inkább vagy kevésbé tagas és elég mély üregben ülő, melynek falai majd szépen kikanyarítvák, majd lapos bordákkal és barázdákkal vannak kissé megszaggatva. E bordák az üreg karimáját szeliden hullámossá tevén, inkább vagy kevésbé szembetűnően a gyümölcs derekára is felvonulnak s annak gömbölyedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre vastag és keménykés, száraz és kissé érdestapintatu; bágyadtan fénylő; elejénte szürkés zöld; értével zöldessárga; napos oldalán vörhenyessel árnyalt vagy márványozott. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, barnás vagy fahéjszínű pettyek alakjában jelenkező, igen szembetűnő. Rozsda alakzatok hálózatos vagy szakadozott, vörhenyes foltokban, gyakran mutatkoznak fölületén, különösen pedig kehely üregének falain és száras végén.

Belseje. Húsa sajátzerűen fehéres vagy sárgásba és halvány rózsaszínbe is játszó, finom, tömöttes olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja nyílt-tenge'yű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes, világosbarna, ép, néha pedig időtlen magot rejtő.

Fája. Elég erőteljes, egészséges és edzett; nem korán, de aztán, a neki kedvező viszonyok közt, rendkívül bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző

szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; gulafának alkalmasabb, mintsem szálas fának. Leírói azt tartják, hogy birsen korábban is, bővebben is terem, mintsem vadonczon. Mindenütt jól díszlik ugyan: de mély termőrétegű, kellőleg nyirkos talajban rendesebben és bővebben terem, mintsem száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban. Gyümölcsei, mikép mondják, elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, inkább vékonyak, mint középvastagok; hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha szembetűnőleg könyökösek, bordázatlanok; felállók, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire hosszúas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, szélestalpu rövid kúposak, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, szürkével kissé tarkázott feketés barnák; elég duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskúposak, kissé hegyesek, feketés gesztenyeszínűek.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; lándsásak vagy lándsás-tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban csak ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek világos zöldek; széleiken jókora nagy fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, elég vékony, hajlékony; nyílt szögekben elálló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak tojásdadok, csaknem laposak, hullámosak; igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Poire d' Esperen; Bergamotte d' Esperen.

Leirői. B i v o r t, *Annal. de pomol.* V. 75.

L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 236.

M a s, *Le Verger*, I. 7.

J a h n, *Illustr. Fland. der Obstk.* V. 181. és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén és mindenütt, hol a föld kellőleg nyirkos, megérdemlené, hogy nagyban is tenyészszük: de száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban, itt az Alföldön, kevés haszonnal járna tenyésztése.

222. Edward királykörteje.

(King Edwards.)

Származása. E szép és nagy körte Angolországból származik; legalább onnan kezdett a negyvenes évek elején elterjedni; de arról, hogy ki nyerte magról? mikor és hol gyümölcsözött először? semmi bizonyosat nem jegyeztek föl a gyümölcsészek. Mint keresett dísgyümölcs el van már terjedve mindenfelé a világon. Ojtó vesszejét már a hatvanas években megkaptam. Bátorkesziből, Kovács József veterán gyümölcsészünktől és később más, hiteles helyekről is. Fajom valódiságáról elég módomban állt meggyőződést szereznem.

Érsideje. Sept. october.

Minősége. II. rendű sőt néha csak III. rendű, csemege-gyümölcs: de konyhai használatra és asztaldísznek I. rendű.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Többnyire hosszas kúpos körtealakú; majd szabályosan, majd elég szabálytalanul boltozott, buczkós és hovádasos fölületű; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájánál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva boltozódik s többnyire oly szűk karimában végződik, melyre föl sem állítható; szára felé pedig elejénte, szintén szelideu, aztán hirtelen fogyva vállat alkot s hosszas, kúpos végben enyészik el. Szára rövid, vastag vagy igen vastag, húsos görcsös és ránczos, zöldesbarna mázzal bevont, majd a felszínre, húsos emelkedés mellé, kissé oldalt helyezett, majd a gyümölcs folytatásaként a csúcshoz húsan kiemelkedő. Kelyhe nagy, nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, hosszas, hegyes osztványaival elég szűk és nem mély üregben ülő, honnét osztványai hegyével a mélyedés karimája színvonalán fölül is emelkedik. A kehelyüreg karimája majd sík, majd hullámos s a gyümölcs derekán is széles, lapos bordák nyomozhatók.

Szine. Bőre vastag és keménykés, sima, noha hovádasos, fáján kissé hamvas, ledörzsölve elég fényes, elejénte csaknem kékes zöld; értével zöldes citromsárga; napos oldalán barnás pirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, fahéjszínű pettyek alakjában jelenkező; igen szembetűnő. Rozsdafoltok és alakzatok gyakran fordulnak elő a gyümölcsön, különösen pedig annak kelyhes és száras végén.

Belseje. Húsa zöldesfehér, fél finom, félszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve elég bő, czukros, de savanya több, mint kellene s gyakran összehúzó fanyarsággal kevert; miért is nem mindig kellemes fűszeresízű. Magtokja kissé nyíltengelyű; tömlőcskéiben kisdéd, nem számos, de ép magot rejtő.

Fája. Erőteljes és igen edzett; korán, de nem rendszeren és nem bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, gúlaalakú koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; gulafának alkalmasabb, mintsem szálasfának. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik; de csak hébe-korba és keveset terem. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, vastagok vagy igen vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; ritkán egyenesek, hanem fölfelé görbülők; igen könnyökösek, merevek, csaknem bordázatlanok; gyenge korukban elég sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos pirosas barnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott hoszas, fakó pontokkal nem sűrűn, de elég szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Nagyok, rövid és igen hasas kúposak, tompa hegyűek; a vesszőtől elálló, szürkével sűrűn tarkázott vörhenyesek; majd talapnélküliek, majd kissé duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdad kúposak, csaknem tompahegyűek; aljuknál szürkés, hegyőknél vörhenyes vagy taplószerű molyhózáttal sűrűn eltakartak.

Leveli. Kézépnagyok, vastag és keményszövetűek, merevek; kerülékesek vagy itt-ott széles tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé éles hegyben végződők; csatornásak, nem íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, sötét zöldek; széleiken igen tompán, nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, merev; majd vízirányosan elálló, majd kissé hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, kissé szétálló, de hegyökkel fölfelé görbülők; kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; széles kerülékesek, csaknem laposak, rendetlenül hullámosak; rövid nyelökről mereven és rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Roi Edouard; König Eduard; Poire du roi Edouard.

Leírói. Leroy. *Dict. de pomol.* II. 319.

Oberdieck. *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 425.

Ma s. *Pomol. générale*, I. 75. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való: de, ahol a talajban nyáron át is folyvást talál gyökereivel nedvességet, méltó, hogy helyet adjunk számára mindenütt legalább egy-egy fának; mert ilyen helyen termékenyebb s gyümölcsei csaknem oly nagyokra fejlődnek, mint a körték óriása, az Angevinei szép körte, melyet húsa finomabb állományánál fogva minőségben és használatosságban mindig túlhalad.

223. Fontenay-i körte.

(Jalousie de Fontenay; Französische Eifersüchtige.)

Származása. E becses körtét még a mult század második felében Gusteaud nevű plébános nyerte magról Bouchereau-ban Fontenay-Vendée közelében (Frankhon): de csak 1828 körül kezdett elterjedni. Ojtóvesszejét 1879-ben Reutlingenből, Dr. Lucastól és 1879-ben Angersből, Leroy világhírű faiskolájából is megkaptam. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Csigás körtealaku; néha kissé hosszás és tompa kupos; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájánál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire elég szűk, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy a nélkül is fogyva tompakupos végben enyészik el. Szára rövides, elég vastag, fás, többnyire görbe, végig barnamázás, itt-ott fehér pettyes; a gyümölcs csucsára többnyire kissé oldalt helyezett; néha szűk mélyedéskéből, néha pedig húsos gyűrűzetből kiálló. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló hosszás, de törékenyhegyű, szürkés osztványaival többnyire tágas, de nem mély türegben ülő, melynek falai néha szeliden ránczosak, de karimája sík s a gyümölcs derekára sem vonulnak észrevehető, bordás emelkedések.

Színe. Bőre elég finom, sima, száraztapintatú, csaknem fénytelen, elejénte élénk zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán néha, igénytelen pirossal színezett. Pontozata elég sűrű; apró, fahéjszínű petytyek alakjában jelenkező, nem szembetűnő. Finom, zöldesbarna, később sárgára változó rozsdá majd sűrűn összefolyva, majd szakadozott foltokban, rendszerint mindig találkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, csaknem áttetsző, finom, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve igen bő, czukros finom savanygyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízü. Magtokja zárt-tengelyű; tömlőcskéiben hosszás, hegyes, sovány, de ép és csak néha idétlen, barna magot rejtő.

Fája. Mérsékelt növéssű, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő ágai-val, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos szép gulaalakú koronát alkotó. Vandonezon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is; helyben és talajban, ügylátszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél többnyire bunkósan végződők; egyenesek, noha kissé könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, zöldes vagy olajszínű-barnák; jókora nagy, többnyire kerek, fakó pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdad kúposak, hegyesek szürkével és sötétbarnával tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok vastag és keményszövetűek; a vesszők aljánál széles és hosszas tojásdadok, főlebb pedig kerülékesek vagy lándsásak; lassúdan elkeskenyedő, többnyire rövidke, szúrós hegyben végződők; laposak vagy igen lapos völgyesek, íveltek, hegyökkel hátra és gyakran félre is görbülők; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, homályos zöldek; széleiken előreahajló, tompa fogakkal elég szabályosan fűrészesek, néha pedig csaknem épszelűek. Levél nyelők a vesszők alján hosszas, főlebb pedig csak középhosszú, középvastag, rugalmas; néha pirossal szeliden mosott; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái vékony fonálidomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; laposak, kissé íveltek; rendetlenül föl- és szétálló, rövidebb vagy hosszabb, igen vékony, de rugalmas nyelökről kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Belle d'Esquermes; Poire de Fontenay; Jalousie de Fontenay-Vendée.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 295.

Mas, *Le Verger*, III. a 175. szám alatt.

Jahn, *Illust. Handb. der Obstk.* V. 467. és mások.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai között is kifizeti a helyet, melyet a kertben elfoglal. Hazánk emelkedettebb tájékain és nagyobb folyóvizeink mellékén, még a sík alföldön is megérdemli, hogy minden valamire való kertben helyet juttassunk számára.

224. Fétel apát kobakja.

(Calebasse abbé Fétel.)

Származása. E kitűnő ujdonságot, hihetőleg a hatvanas években nyerte magról Liabaud. A Simon-Louis testvérek 1875. évben kiadott pótkatalógja csak ennyit jegyez meg e körte eredetéről. Ki az a Liabaud? hol nyerte magról körtéjét? arról most még hallgat a krónika. Ugy a gyümölcs nagysága, sajátyszerű és finomíze, valamint fájának edzettsége és rendkívüli termékenysége végett megérdemli a legszelebb elterjesztést. Tudtommal még nem írta le senki körülményesen. A Simon-Louis testvérek, a kiktől 1876-ban meghozattam e fajt, következő, rövid jellemzést közölték róla fönnebb említett pótkatalógjukban; »Gyümölcse nagy, igen hosszú alakú, egy közönséges vizes üveg hosszával vetekedő, szára felé madár-fej alakulag kinyújtózó; napos oldalán világos piros; finom, olvadó, leves, czukros-húsu; kitűnőleg I. rendű; novemberben érő. — A lyoni gyümölcstárlaton 1874-ben első rendű jutalomban részesült.« Fajom mindenben egyezik ezen jellemzéssel.

Érésideje. Nálam september végén; hűvösebb tájakon november végéig is eltart.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Szabálytalan gula vagy karsú kobak alakú; bárha szabálytalanul hullámos; mégis síkfölületűnek nevezhető. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással vagy annélkül is, szabálytalanul és mintegy hullámosan fogyva, mindinkább összehúzódik s karsu csaknem hegyes csúcsban enyészik el. Szára középhosszú, elég vastag, csaknem húsos, rugalmas, kissé bunkósan végződő; fényes sárgásbarna mázzal végig bevont; a gyümölcs csúcsából, többnyire ennek folytatásakint husosan és görcsösen kiemelkedő. Kelyhe nyílt; fölálló, rövides, sárgásbarna, szarunemű osztványaival szűk, és nem mély üregben ülő, melynek falain, finom, lapos ránczok és barázdák váltakoznak, melyek azonban a karimát nem teszik hullámossá s a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Színe. Bőre kissé vastag és szívós, sima, gyöngéd tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével zöldessárga vagy sáppadt sárga; napos oldalán némi szelid pirossal, gyakran belehelt vagy szinezett. Pontozata elég sűrű; egyenlően elszórt, barnás vagy fahéj-szinű pettyecskék alakjában jelentkező, igen szembetűnő. Rozsdalakzatok csak elvétve mutatkoznak fölületén; de száras és kelyhes végén inkább vagy kevésbbé sűrűn összefolyt, finom rozsdamáz majd mindig jelenkezik.

Belseje. Húsa szép fehér, csaknem áttetsző, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, sajátzerűen illatos és fűszeres ízzel. Magtokja zárttengelyű; tágas tömlőcskéi mindenikében egy-egy ép, karcsutojásdad, hegyes, világos barna magot rejtő.

Fája. Vignővéstű, egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon is, birsen is díszlik; nagy gyümölcssei végett inkább való gulafának, mintsem szálasfának; úgy látszik, helyben és talajban nem válogató. Gyümölcsei nagyságuk mellett is eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszúak, vékonyak vagy középvas-tagok; hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, alig kőnyökösök; szeliden és nem szembetünőleg bordázottak, fölálló, vagy inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé törekvők, gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, hegyök felé barnás sárgák; aljuk felé olajszinbarnák; apró, kerek, vagy itt-ott hosszú, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek csaknem lapulók; szürkével tarkázott pirosas barnák; inkább vagy kevésbbé kiemelkedő, alig észrevehetőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, hegyesek, simák, pirosas-barnák.

Levelei. Kicsinyek, a vesszők alján középnyagok; kissé vastag és törékenyszövetűek; tojásdadok vagy kerülekések, itt-ott csaknem lándzsásak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke, szurós hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek, alig íveltek, nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban csak alig észrevehetőleg, ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előrehajló, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, közép-vastag, elég merev, inkább vagy kevésbbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, hegyökkel a vesszőt ölelők, elég tartósak. Virágrügyet köríró levelei többnyire nagyobbak, mint a vesszőkön levők; kerülekések, laposak; hosszúak, rugalmas nyelökről majd vízirányosan szétterülők, majd kissé lefelé konyulók.

Hasonn evei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senki sem írta le.

Észrevétel. E jeles körtefajnak hazánkban egyetlen egy kertből sem volna szabad hiányoznia. Jó lélekkel merem ajánlani mindenkinek.

225. Froyennes-i izletes.

(Délces de Froyennes; Leckerbissen von Froyennes.)

Származása. E becses körtét Du Mortier szerint Degand Izidor, a Germiny gróf kertésze nyerte magról, Froyennes-ban, Tournayhoz közel (Belgium). 1853-ban lépett ugyan a világba; de maig is az újdonságok közé tartozik. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres gyümölcssteleperől, Plantièresből. Fajfámon is, álló helyökre kiültetett ojtványaimon is termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. első felében; kedvezőbb viszonyok közt és hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Kissé változó; majd tojásdad körte alakú, majd hasas és tompa csigaalakú; elég szabályosan boltozott sík fölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s inkább vagy kevésbé szűk és lapos karimában végződik; szára felé pedig majd szeliden fogyva, majd némi csekély behajlást is alkotva, inkább vagy kevésbé tompakúpos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, többnyire vékony, fás, tövénél néha húsos, hegyénél buncósan végződő, fényes vörhenyes mázzal befuttatott; a gyümölcs csu csán csaknem a felszínre helyezett; néha azonban csekély és lapos mélyedéskéből, néha pedig húsos gyüremletből oldalvást kiálló. Kelyhe nyílt; csaknem csillagalakulag szétterülő, hosszas, hegyes, csatornás, sárgásszürke, szaruvemű osztványaival tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek falain lapos barázdák nyomai láthatók s a gyümölcs derekán lapos emelkedések észlelhetők, melyek annak egyik oldalát néha kissé hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre kissé vastag, sima, száraztapintatú, elég fényes, elejénte fűzöld; értével sárgás zöld; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárgás zöld, minden pirosság nélkül. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, finom, apró, fahéjszínű pettyeskekből álló, elég szembe-tűnő. Finom szőkésárga rozsdá-hálózat szakadozott foltokban majd minden gyümölcsön szokott mutatkozni.

Belseje. Húsa fehér vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemcsés; leve bő, czukros, vagy igen czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlöcskéiben hosszas tojásdad hegyes, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, egészséges, edzett; elég korán és igen bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző

szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, magas gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szál as fának is, gulafának is; helyben és talajban, úgy látszik nem válogató s: de, hogy bőven teremhessen, ez is megkívánja, mint minden körtefa, hogy a talaj kellőleg nyirkos legyen. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban egész hosszukban sűrűn és finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, de itt-ott kissé hamvasak, zöldes szürkék; kisebb-nagyobb, többnyire hosszúak, fehér pontokkal ritkásan és nem szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, hasas kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló s az erősebb hajtások derekán, gyakran, sarkantyúlag kis zögellők, szürkével tarkázott világos barnák; majd alig, majd kis sé duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, zömök tojásdadok, kissé hegyesek, szürkével és sötét barnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Kicsinyek, a vesszők alján pedig középnyagok; kissé vastag és keményszövetűek; hosszúak tojásdadok vagy kerülekések; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek, szeliden hullámosak és hegyökkel félregörbülők; alig íveltek, nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban jellemzőleg sűrűn, de finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken igen apró, kissé éles fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszú, középvastag, merev; részunt fölfelé vagy csak nem vízirányosan elálló. Levélpálhái áridomuak, itt-ott pedig igen keskeny lándsásak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek és hosszabbak mint a vesszőkön levők, laposak, széleiken hullámosak nem íveltek; szétálló, hosszúak, rugalmas nyelökről kissé lefelé hajlók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Du Mortier, *Pomone tournaissienne*, 97. lapján.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 12.

Oberdieck, *Illustr. Handb.* pótfüzete, 101. és mások

Észrevétel. Körtetenyésztésre kedvező vidéken megérdemelné, hogy hazánkban mindenütt helyet adjunk számára. Vidékem mostoha viszonyai közt is csak annyiban lehet panasz ellene, hogy korán és gyakran erőtetve érik s gyümölcse sem külső sem belső, jó tulajdonait kellőleg ki nem fejlesztheti.

226. Goubault esperese.

(Doyenné Goubault , Goubault's Dechantsbirn.)

Származása. El jeles körtét Goubault, angersi faiskola tulajdonos nyerte magról s 1843-ban kezdette elterjesztetni. Napjainkban meg lehetőszen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét a hetvenes évek elején, két ízben is megkaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett már, de többnyire csak hibás fejlődésű példányokat, melyek azonban fajom valódiságáról teljesen meggyőztek. 1883-ban Megele Bertalan barátomtól, Mező-Berényből kaptam teljesen ép példányokat e fajról s e példányokról írtam le aztán a gyümölcsöt

Érésideje. Dec. jan., hűvösebb tájakon mártiusig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jóval nagyobb is.

Alakja. Többnyire hasas csigalakú; szabálytalanul boltozott, buczkos fölületű. Zöme többnyire középtájra vagy csak kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé majd hirtelen fogyva boltozódik s elég szűk és lapos karimában végződik, majd szeliden fogyva boltozódik s elég széles lapos talpat alkot; szára felé pedig hirtelen és némi behajlással is fogyva rövid, vastag, tompakupos végben enyészik el. Szára rövid, vastag, fás, sárgásbarna mázzal végig befuttatott; inkább vagy kevésbé szűk mélyedésből kiálló, melynek karimáján egyenetlen, de szelid emelkedések szoktak mutatkozni. Kelyhe kicsi vagy középnagy, nyílt, vagy félignyílt; fölálló vagy szétterülő, törékenyhegyű, és gyakran hiányos osztványaiival inkább vagy kevésbé tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain szelid, lapos bordák nyúlnak a karimára, hol hullámos emelkedéseket alkotván, elenyésző lapos bordák alakjában, a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát többnyire hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre kissé vastag keménykés, sima és majd száraz, de gyöngédtapintatú, majd kissé érdes, többnyire elég fényes; elejénte bágyadt zöld; értével citromsárga; napos oldalán néha némi gyöngédpirossal belehelt. Pontozata elég sűrű; apróbb nagyobb barnás pettyek alakjában jelenkező; itt-ott elég szembetűnő. Finom vagy kissé érdes, barnás, de később sárgára változó rozsdafoltok, szálcásak vagy foszlányok gyakran mutatkoznak fölületén, különösen pedig kelyhes végén és néha száraz végén is.

Belseje. Húsa fehéres, néha némi csekély árnyalatával a gyöngéd testszínnek, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve elég bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben majd idéetlen, majd ép testes, sötétbarna magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt és csaknem lassúnövésű, de különben egészséges és edzett; elég korán és kedvező viszonyok közt igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de nem nagy, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas gulafának is, és egyéb alakú törpe fának is. Mindenütt jól díszlik; de csak kellőleg nyirkos talajban képes rendesen is, bőven is teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé szeliden elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű-sárgás vagy zöldes barnák; apró, kerek vagy itt-ott hosszas, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg, pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, kissé tompa hegyűek, a vesszőtől elálló és gyakran sarkantyúlag kiszögellők; szürkével kissé tarkázott pirosas barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kissé tompakuposak, szürkével kissé tarkázott sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vékony, de kemény szövetűek; keskeny kerülekesek vagy lándzsásak; mindkét végökön elkeskenyedők s többnyire félrecsavarodó hosszas, éles hegyben végződők; laposak, széleiken hullámosan lefelé hajlók; íveltek és csavarósan elgörbülők; gyenge-korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszú, vagy hosszas, vékony, hajlékony, majd vízirányosan elálló, majd rézsunt és hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy keskenylándzsásak; a nyél tövétől kissé főlebb a nyélre helyezettek, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, de a vesszőkön levőktől majd mitsem különbözők; igen hosszú, vékony rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Jahn, *Illust. Handb. der Obst.* V. 363.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 66.

Mas, *Le Vergier*, I. 13. és mások.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén járna haszonnal tenyésztése: míg hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein egy kertből sem volna szabad hiányoznia.

227. Grégoire Lajos.

(Louis Grégoire).

Származása. E jeles körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigne-ban (Belgium). Az 1832-ben magról kelt s ojtatlanul fölnevelt anyafa 1844-ben termett nála először. Azóta meglehetősen el van már terjedve minden felé. Ojtóvesszejét még 1869-ben kaptam meg Veress Ferencz, kolozsvári fényképésztől, kihez a faj egyenest Grégoiretől került. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján, hűvösebb tájakon oct. nov.

Minősége. I. rendű; néha azonban csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középragy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Majd hasas körtealakú; majd hosszas csigaalaku; többnyire szabálytalanul boltozott, buczkos fölületű s egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk, de azért laposas karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig az egyik oldalon szelíden, a másikon hirtelen és behajlással is fogva, inkább vagy kevésbé hosszas és gyakran félre is görbülő, kúpos végben enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, tövénél néha húsos, hegyénél bunkósan végződő, csaknem végig barnamázos, fehér pontokkal ritkásan tarkázott; a gyümölcs csúcsából, csaknem annak folytatásaként kiálló, vagy húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló, törekenyhegyű, barnás szarunemű osztványaival többnyire szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek aljáról lapos bordák nyújtóznak a karima felé s onnan tovább a gyümölcs derekára is.

Színe. Bőre vékony, de keménykés, száraz, és néha kissé érdes-tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével elég élénk sárga; napos oldalán, néha némi homályos pirossal belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, apró, fahéjszínű pettyecskékből álló; szembetűnő. Rozsda-alakzatok gyakran mutatkoznak fölületén, különösen pedig a gyümölcs napos oldalán, aztán a kelyhes és száras végén.

Belseje. Húsa fehéres; néha sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, elég finom, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom, néha pedig kissé húzós savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres-ízű. Magtokja nyílttengelyű; hosszas és tág tömlöcskéiben, szintén hosszas, feketés-barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésű; később is egészséges és edzett, elég korán és elég bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; legalkalmasabb gula vagy orsóalakú fának. Szálas fáról az erősebb szelek könnyen letizedelik gyümölcsseit; miért is igyekeznünk kell védett helyet juttatni számára.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok; hegyök-nél gyakran hízottan végződők; elég egyenesek; noha könyökösek, síkfölületűek, fölállók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnával árnyalt zöldes-sárgák; jókora nagy, kissé hosszás, sárgás-szürke pontokkal elég szembetűnőleg pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, szélestalpú, rövidkuposak, hegyesek; a vesszőtől kissé elállók; szürkével tarkázott feketés barnák; jól kiduzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, karcsúkuposak, alig hegyesek, simák, pirosas gesztenyeszínűek.

Leveli. Középnagyok, vastag és keményszövetűek; tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig keskeny kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak, a vesszők hegye felé pedig völgyesek vagy csatornásak; íveltek, gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy kissé sárgás zöldek; csaknem teljesen épszerűek. Levélnyelők hosszás vagy középhosszú, elég vastag és elég merev; hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak vagy keskenylándsásak, hegyökkel a vessző felé visszakanyarodók, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, de lágyabb szövetűek mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, épszerűek; hosszás, hajlékony nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. B i v o r t, *Annal. de pomol.* IV. 13. és *Les fruits du jardin Van Mons*, 85. lapján.

L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 352.

M a s, *Le Verger*, II. 147. és mások.

Észrevétel. Az alföldön, nyílt térségen fekvő gyümölcsösökbe nem való; de nagyobb folyóvizek mellékén, épületektől védett városi kertekben, haszonnal lehetne tenyésztenünk. Nagyon megérdemelné, hogy hazánk hegyes, halmos vidékein tegyünk vele kísérletet.

228. Gyengehéju nyári körte.

(Sans-peau; Zartschalige Sommerbirn.)

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint Quintinye írta le először 1690-ben. Ez időtől fogva mindenfelé ismeretessé lett s elterjedt a világon. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam meg egyszerre a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből és Leroytól, Angersből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Jul. közepétől aug. elejéig; hűvösebb tájakon aug. végeig is elhúzódik.

Minősége. II. rendű csemege- és igen jó piacosgyümölcs.

Nagysága. Kisded.

Alakja. Inkább vagy kevésbbé hosszás körtealaku; néha kúpos tojásalaku; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül gyakran oly szűk karimában végződik, hogy arra föl sem állítható; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbbé rövid, tompakúpos végben enyészik el. Szára hosszú, elég vékony, fás, kissé bunkósan végződő, zöldes, nagyrészt pedig barnamázos; a gyümölcs csúcsán, többnyire kissé oldalt, csekélyke mélyedésbe vagy csaknem a felszínre helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; fölálló vagy szétterülő, hosszás, de nem szarúnemű, törékeny osztványaival csaknem a felszínre helyezett vagy csekélyke mélyedésben ülő.

Színe. Bőre finom, majd gyöngéd, majd száraztapintatu, bágyadtan fénylő, elejénte élénk zöld; értével zöldessárga; napos oldalán igénytelen pirossal mosott vagy csak színezett és sötétebb piros pettyekkel behintett. Pontozata zölddel szegett, apró, alig szembetűnő, barnás pettyecskék alakjában szokott jelenkezni. Finom, szürkés, csaknem áttetsző rozsa egyes foszlányokban, néha mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa sárgásfehér, félfinom, tömöttes, félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlöcskéiben apró, tojásdad, barna, ép magot rejtő.

Fája. Vignővészű, egészséges és edzett; korán és igen bőven, rendszerint csomósan termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős, szabálytalan alaku koronát alkotó. Vadonczon igen jól díszlik; birszen csak nyomorkodik; szálas fának legalkalmasabb. Ügylátszik, alföldünk melegével s könnyen kiszáradó, laza talajával is nagyon meg van elégedve. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, igen hosszúak, karcsúak, hajlékonyak; hegyök felé szelíden elvékonyodók, egyenesek, alig könyökösök; sze-

liden bordázottak; fölállók vagy inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban elég sűrűn és finoman hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, pirosas barnák, tövük felé pedig zöldes vagy sárgás barnák; apróbb nagyobb, kerek, fehérés pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, hegyes kúposak, laposhátúak, lapulók vagy a vesszővel csaknem párhuzamosan fölfelé állók, szürkével sűrűn árnyalt pirosas barnák; elég kiálló, két szélén hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, alig hegyesek; pikkelyeik egymást lazán takarók, pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vastag, de hajlékony szövetűek; elég széles tojásdadok; nyelők felé észrevehetőleg elkeskenyedők; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; többnyire völgyesek; ivelték; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, símák, fényesek, világos zöldek; széleiken jókora nagy éles fogakkal, szembe-tűnőleg, de szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomúak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, széleiken itt-ott szeliden hullámosak; hosszú, vékony, hajlékony nyelőről lankadtan lefelé konyulók. Lándzsás másodlevelek az erősebb hajtásokon gyakoriak.

Hasonnevei. Birne ohne Haut; Fleur de Guigne; Frühe Rousselet, stb.

Leirői. Diel, *Herzobtsorten*, VIII. 10.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* V. 205.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 650.

Mas, *Le Verger*, II. 49. és sokan mások is.

Észrevétel. Beillik még alföldi, mostoha viszonyaink közé is. Piaczi elárúsításra népesebb városok mellett, méltó volna hazánkban nagyban is tenyésztenünk.

229. Gellértke.

(La Gérardine.)

Származása. E jeles körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigneban, (Belgium.) Származásáról a nálam megjelent gyümölcsészeti művekben bővebb értesítést nem találtam. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Veress Ferencz, kolozsvári fényképész szivességéből, kinek e fajt Grégoire, maga küldötte meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam september; hűvösebb tájakon s kedvezőbb viszonyok közt novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval kisebb is.

Alakja. Gömbölyded vagy zömök csigaalakú; gyakran szabálytalanul boltozott buczkos fölületű. Zöme a középtájra vagy kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé kissé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég szűk, de lapos karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig szeliden fogyva, majd fél-gömbalakúlag boltozódik, majd rövid s inkább vagy kevésbbé csonkázott kúpos végben enyészik el. Szára hosszas, elég vékony, fás, bunkósan végződő, csaknem végig sárgásbarna; a gyümölcs csucsáról, húsos gyűrűzetből kiálló vagy húsos, emelkedéskéktől körített szűk üregbe helyezett. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; rövid és törékenyhegyű osztványaival inkább vagy kevésbbé mély és rendszerint szűk üregben ülő, melynek fala és karimája majd egészen sík, majd némi lapos bordák és barázdák nyomaival ellátott.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, száraz vagy kissé érdes tapintatú; elejénte világos zöld; értével homályos sárga; napos oldalon arany-sárga és a napnak jól kitett példányain granát pirossal mosott vagy csak belehelt. Pontozata elég sűrű; apróbb-nagyobb, fahéjszínű pettyescskékből álló, elég szembetűnő. Finom, áttetsző, néha kissé érdes rozsdamáz majd szakadozottan, majd sűrűbben is összefolyva a gyümölcs napos oldalát és kelyhes végét el szokta fátyolozni; néha barnás ragyaszepplők is mutatkoznak rajta.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres-ízű. Magtokja zárt-tengelyű; tömlőcskéiben szép tojásdad, rövidhegyű barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növéssű, de egészséges és edzett; korán és bőven termő; inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég, lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább

díszlik, mint birs-alanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Ugylátszik, hogy ez a faj is csak kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban; mert nálam csak esős évjárás után képes rendszeren és bőven teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, rövidek vagy középhosszak, hegyők felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek vagy fölfelé görbülők, kissé könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölállók vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, homályos pirosas barnák; apró, kerek vagy kissé hosszú, fehéres pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid, hasas kuposak, hegyesek, a vesszővel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével árnyalt sötétbarnák; elég kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdad kuposak, hegyesek; szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; tojásdad kerülekesek; a vesszők hegye felé csaknem lándzsásak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, alig íveltek, gyenge korukban is csak alig észrevehetőleg, finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, gyöngéd zöldek; széleiken tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, vékony vagy középvastag, hajlékony, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái vékony áridomuak, fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kissé nagyobbak, mint a vesszőkön levők, kerülekesek, lapos teknősek, csaknem épszerűek; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Gérardine.

Leirói. M a s, *Femol. générale*, III. 119. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén; de hazánk emelkedettebb fekvésű gyümölcsstenyésztésre kedvezőbb vidékein lehetne e jeles fajt nagyban is, haszonnal tenyésztenünk: olyan, mostoha viszonyok közt, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése.

230. Hardenpont kései vajoncza.

(Bon-Chrétien de Rans: Hardenponts späte Winterbutterbirn.)

Származása. E jeles körtét, Du Mortier szerint, Hardenpont apát nyerte magról, Monsban (Belgium), 1760 körül s „Beurré rance, (-Kozmás vajoncza*) — név alatt kezdette elterjeszteni. Ez a szokatlan elnevezés volt aztán oka annak, hogy a gyümölcs eredetét nem ismerő, más országbeli gyümölcsészek más és más, helyesebbnek látszó név alatt léptették föl e körtefajt s hasonneveinek számát nagyon fölszaporították. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől Plantièreshől. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon májusig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Igen változó; majd hasas buczkos körtealakú, mint a Nyári Kálmán körte; majd tojásdad-kupalakú s elég szabályosan boltozott. Zöme középtájra vagy kissé alább, — kelyhes vége felé esik, honnan kelyhe felé majd szeliden majd hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és behajlással is foggyva, tompakúpos végben enyészik el. Szára hosszú, vékony fás, görbe, tövénél húsos, végig barnamázos; a gyümölcs csucsán, a felszínre vagy csekélyke mélyedésbe helyezett s gyakran húsos emelkedés mellől ferdén kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félignyílt: rendetlenül fölálló, elég hosszúságú, keskeny és hegyes, zöldes vagy barna, szarúnemű osztványaival tágas, de nem mély, simára kanyarított üregben ülő.

Szine. Bőre elég vastag, érdes tapintatu, fénytelen; elejénte sáppadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán néha némi földvörsszel színezett vagy belehelt. Pontozata sűrű, apró, barna, elég szembetűnő pettyescskékből álló. Inkább vagy kevésbé finom rozsdafoltok, szácsák vagy pettyek majd sűrűbben, majd ritkábban elhintve minden gyümölcsön fordulnak elő úgy, hogy néha az alapszín sem látható tisztán.

Belseje. Húsa bágyadt fehér vagy zöldesfehér, félfinom, tömöttes, olvadó vagy félszerint olvadó; magtokja körül is alig köveszemesés; leve igen bő, igen cukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Kár, hogy savanyába gyakran összehúzó fa-

*) Mikép Du Mortier „Pomone tournaisienne“ című munkájában mondja, Hardenpont azért nevezte így el e körtefajt; mert a teljes erőben levő, fiatal fa gyümölcsei ízleléskor rendszerint kozmás utóízt hagynak a szájban, mi azonban idősebb fák gyümölcsénél már nem tapasztalható.

nyarság is vegyül! Magtokja csaknem zárt-tengelyű; tömlöcskéiben feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatalkorában vigan, később csak mérsékelten növő, de folyvást egészséges és edzett; korán és igen bőven, többnyire csomósan termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás-lombozatu, gualaakú koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; birsen csak sinylődik; gulafának és lécezett melletti művelésre alkalmasabb, mintsem szálasfának, kellőleg nyírkos, iszaplerakodásból álló talajban díszlik legjobban és terem legszebb és legjobbízú gyümölcsöket, melyek az erősebb szelek ellen ótalmat kívánnak.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy közép-vastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korokban finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, szürkés-sárgával árnyalt zöldesbarnák; apróbb nagyobb, kerek vagy itt-ott kissé hosszás, fehér pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövides levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől ellálló, szürkével árnyalt vagy tarkázott sötétbarnák; inkább vagy kevésbbé kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, kissé hasaskuposak, hegyesek, szürkével kissé tarkázott gesztenyeszínűek.

Leveli. Elég nagyok vagy középnagyok; vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy rövid és széles kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbbé rövid, éles hegyben végződők; a vesszők alján kanálformán öblöztek; egyebütt széles csatornások; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korokban is jóformán csak széleiken finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken ritkásan és szabálytalanul fűrészesek, itt-ott pedig csaknem épszerűek. Levélnyelők középhosszú, középvastag; merev; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomuak vagy keskeny lándzsák, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, mint a vesszőkön levők; laposak vagy széleiken kanálformán fölhajlók és hullámosak, épszerűek; hosszúak, fehér, rugalmas nyelökről mereven szétterülő.

Hasonnevei. Kozmás vajonc; Beurré de Rance; Hardenpont de primtemps; Beurré de Noirchain, Späte Hardenpont stb.

Leírói. Die l. *Handb. der Obst.* VIII. 87.

R o y e r, *Annal. de pomol.* III. 45.

L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 415.

M a s, *Le Verger*, I. 25.

J a h n, *Illustr. Handb. der Obst.* II. 175. és sokan mások is.

Észrevétel. Inkább való e körtefaj is hazánk emelkedettebb fekvésű vidékeire, mintsem az Alföldre; mert az Alföld melegében erőtetve és korán érnek gyümölcsei s ezek itt, ennél fogva, ízük teljes finomságát kifejteni ritkán képesek.

231. Hardy vajoncza.

(Beurré Hardy; Gellerts Butternbirn.)

Származása. A francia gyümölcsészek általában megegyeznek abban, hogy e kitűnő körtét Bonnet, boulogne-sur-mer-i gyümölcsésznek köszönhetjük. Minthogy a magról kelt anyafa csak Bonnet halála után termett először; nem ő, hanem Jamin bourg-la reinei gyümölcskertész kezdte elterjeszteni 1855-ben elkeresztelve azt előbb a luxemburgi kert egykori igazgatója Hardy nevére. A német gyümölcsészek keveset emlegetik a Hardy vajonczt, melyet azonosnak tartanak azon fajjal, melyet Oberdieck Van Monstól név nélkül kapott meg ojtóveszszőkben s Gellert, híres német regeköltő nevére keresztelt volt el. Azonos-e valóban a Hardy vajoncza a Gellert vajonczával? Még nem volt módomban kitapasztalnom. Annyit azonban észrevettem, hogy a Hardy vajoncza Szakolczay Lajos törvényszéki bíró kertében, Aradon, a hol e faj gyümölcsét és növényzetét lejegyeztem, egészségesebb és szabályosabb termetű fát nevel, mintsem nálam a Gellert vajoncza.

Érésideje. Nálunk sept. első felében, hűvösebb tájakon oct. végig is eltart.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; majd tompa, majd kissé hegyes kúpalakú; néha tompa csigaalakú: egyik oldalán hizottabb, mint a másikon; különben rendszerint síkfölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a helyes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül ferdén álló, szűkes karimában végződik; szára felé pedig, majd szeliden fogyva vastag, tompa kupos véget alkot, majd pedig hirtelen fogyva és behajlást is alkotva, rövid és kevésbé tompa kúpos végben enyészik el. Szára rövides vagy középhosszú, vastag vagy középvastag, fás, bunkósan végződő, végig barnamázos; a gyümölcs csucsán, csekélyke mélyedésből, ferdén kiálló vagy az egyik oldal fölemelkedése mellé csaknem a fölszínre ferdén helyezett. Kelyhe nyílt; fölálló vagy néha szétterülő, törékenyhegyű osztványaival inkább vagy kevésbé tágas, de nem mély üregben ülő, melynek falain szelid, lapos bordák láthatók, melyek elenyészőleg e gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak gömbölydedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag, sima, de száraz és finoman érdestapintatu; elejénte homályos zöld; értével zöldessárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga, minden pirosságot nélkülöző. E színezetből azonban némely gyümölcsön mi sem látszik ki; mert az egész fölület finom, barna csaknem áttetsző rozsdával van elfátyolozva.

Belseje. Húsa fehér, néha sárgásba és zöldebe is játszó tehér, finom teljesen szétolvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve rendkívül bő, cukros, üdítő, finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben többnyire idétlen, néha azonban egy-egy ép, hosszas tojásdad, fekete magot rejtő.

Faja. Erőteljes igen edzett; korán és bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mintsem birs-alanyon; alkalmas szálás fának is, gulafának is. Kellőleg nyirkos, iszaplerakodásból álló talajban vígan nő és gazdagon terem. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; kissé görbék és könyökösek; merevek, bordázatlanok; fölállóak vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zölde barnák, hegyöknél pirossal kissé mosottak; apróbb-nagyobb, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok; kúposak, hegyesek, a vesszőtől jó elálló, sötétbarnák; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszú kúposak, hegyesek, szürkével árnyalt pirosas barnák.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok; vastag és keményszövetűek; tojásdadok; itt-ott szívalakúak, itt-ott pedig kerülékesek; rövidke, szűrés hegyben végződők; csatornásak; inkább vagy kevésbé ívelték, itt-ott rendetlenül hullámosak; vízirányosan elálló vagy kissé lefelé görbülők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban, csupaszak, simák, fényesek, sötét zöldek; széleiken ritkán és tompán fűrészesek; nagyrészt azonban csaknem épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszúak, középvastag, hajlékony, főlebb pedig rövidek és elég merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpárhái áridomuak, szétállóak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei széles kerülékesek; csaknem laposak, épszerűek; fölálló, hosszúak, hajlékony nyelökről lankadtan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy. *Dict. de pomol.* I. 379.

Mas, *Le Vergier*, III. 11.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* V. 95.

Észrevétel. Abból ítélve, hogy Aradon, Szakolczay Lajos barátomnál jól díszlik és rendesen terem; nagyon valószínűnek tartom, hogy hazánkban mindenütt, a hol a föld nyáron át is elegendő nyirkos maradhat, jól fog díszleni és teremni is. Nálam a Gellért vajoncza, mint mondtam, nem nevel egészséges fát és így, ha fajom azonos a Hardy vajonczával, alig hiszem, hogy vidékem viszonyai közé beillenék.

232. Horváth fügekörtéje.

(Figue de Horváth; Horváth's Feigenbirn.)

Származása. E jeles körtét a nem rég elhalt Horváth György volt kir. udvari ügynök és földbirtokos, a ki szabad óráiban kedvvel foglalkozott a gyümölesésszel is, magról nyerte Bögötén, (Vas megye). Magról kelt anyafácskája 1858-ban termett először s minthogy gyümölesei könnyen kisklóttak a kézből és zöld színűek voltak, elnevezte az új fajt „Zöld csík” körtének, és ezen név alatt küldözgetett ojtó-vesszőt fájáról többeknek. Ojtóvesszejét 1881-ben kaptam Csobóth Ferencz, öcsémétől, Al-Torjáról, a hová a faj, mint terjesztésre méltó újdomság egyenest magától, Horváth Györgytől került. Nálam még nem termett: de több ízben is kapván Bögötéről, az anyafáról leírásra alkalmas gyümölespéldányokat, jónak láttam azt fönnbbi helyesebb névre elkeresztelni s körülményes leírásban már is bemutatni.

Érésideje. Oct. dec.; néha februárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; majd hosszas kobakalakú, majd szabálytalan körte- vagy fügealakú; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedtebb, mint a másikon, de különben igen síkfölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire igen szűk és annyira ferdén álló karimában végződik, hogy arra a gyümölcsöt ritkán lehet fölállítani; szára felé pedig majd szeliden és behajlás nélkül, majd behajlással is fogyva, hosszas és inkább vagy kevésbbé karcsú, kúpos végben enyészik el. Szára majd rövid, vastag, húsos, görcsös, majd középhosszú, elég vastag, tövénél húsos, hegyénél bunkósan végződő; többnyire a gyümölcs csucsán, a felszínre helyezett, néha pedig a gyümölcs hegyéből, ennek folytatásaként kissé ferdén kiemelkedő. Kelyhe nyílt; rövid és törékenyhegyű osztványaival majd szűk és lapos mélyedéskébe, majd csaknem a felszínre helyezett.

Szine. Bőre vastag és szívós, igen sima, noha szeliden hovádsos, elég fényes; elejénte haragos zöld; értével bágyadt zöld; napos oldalán kissé sárgásba játszó zöld és a napnak jól kitett példányain homályos földvörössel mosott vagy csak belehelt. Pontozata egyenlően elhintett, sűrű, apró, barna pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Finom, hálózatos, fahéjszínű vagy barnás rozsdá, kisebb-nagyobb területen, gyakran mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehéres vagy zöldes fehér, elég finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Mag-

tokja többnyire zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszas tojásdad, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Míkép fiatal ojtványomról látom, mérsékelt-növészű, de egészséges és edzett. Kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; birsen díszlik-e? még nem tanulmányoztam. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik: de hiszem, hogy kellőleg nyirkos talajban korábban is, bővebben is terem, mintsem száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban. Születése helyén, Bögötén, igen termékenynek mondják.

Vesszel. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban is finoman hamvasak, pirossal kissé árnyalt szennyesbarnák; apró, kerek, sárgás pontokkal itt-ott sűrűbben, itt-ott ritkábban és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével árnyalt pirosas barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, hosszas kuposak, kissé tompahegyűek, szürkével és sötétbarnával tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok; vastag és igen kemény szövettűek; kerülekeseek, vagy itt-ott tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; íveltek és szeliden hullámosak; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldék; széleiken igen tompán s alig észrevehetőleg fűrészesek vagy csaknem teljesen épszelűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszú, felebb a vesszőn mind-mind rövidebb, középvastag, merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, vékony fonálidomuak, fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak, csaknem laposak, íveltek, rendetlenül hullámosak; hosszas, rugalmas nyelökről rendetlenül szétálló.

Hasonnevei. Zöld-csikkörte.

Leírói. Tudtommal még senkisem írta le.

Észrevétel. Bozzay Imre, a bold. Horváth veje egyik hozzám írt levelében azt jegyzi meg e körte fajról, hogy »birsen vagy pedig fekete galagonyán törpe fának igen jól díszlik. Gulaalakú fái majd minden idomítás nélkül igen szépen fejlődnek és az ilyen alakú fa határozottan szebb és több gyümölcsöt terem, mintsem a vadkörte alanyra ojtott, magastörzsű fa.« Megérdemli, hogy minél többen s minél több helyt tegyünk vele kísérletet.

233. Hó-virág.

(Fleur de neige.)

Származása. E jeles körtét Bivort szerint, a harminczas években Van Mons nyerte magról, Belgiumban s fönnbbi neve alatt, melyet szép fehér virágaiért kaphatott, De Maraise nevű gyümölcs-kertész kezdett elterjeszteni. Még napjainkig is kevésbé van elterjedve. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres gyümölcssteleperől, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam sept. elején; hűvösebb tájakon octoberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegégyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Hasas körtealakú; kissé szabálytalanul boltozott buczkós és hovádasos-fölületű. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk karimában végződik; szára felé pedig az egyik oldalon szelíden, a másikon pedig behajlással is fogyva, kupos végben enyészik el. Szára hosszas, vékony vagy középvastag, fás, tövénél húsos, hegyénél bunkós, csaknem egész hosszában barnamázos; a gyümölcs csu-csából, csaknem annak folytatásaként húsosan kiemelkedő s gyakran, húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe zárt vagy félignyit; rendetlenül fölálló, hosszas, szarunemű osztványaiival, melyek néha hiányosak, inkább vagy kevésbé tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek falait és karimáját lapos bordák teszik egyenetlenné, de ezek a gyümölcs derekára ritkán vonulnak föl.

Szine. Bőre kissé vastag, hovádasos, száraztapintatu; elejénte bágyadt fűzőld; értével világos-sárga; napos oldalán barnás földvörössel bemosott. Pontozata elég sűrű; apró, fahéjszínű pettyescskéből álló, nem szembetűnő. Finom rozsdahálózat szakadozottan vagy sűrűbben is összefolyva, majd minden gyümölcsön észlelhető.

Belseje. Húsa fehér, néha sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemecsés, leve bő, czukros, gyengéd savanygyal emelt, igen kellemes, sajátságos fűszerezésű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, mindkét végén hegyes, barna, ép, néha pedig idétlen magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vígnövész; később is egészséges és edzett korán és bőven termő; fölálló vagy nyit szögekben elálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, terjedelmes koronát alkotó. Díszlik vadonczon és birsen is; alkalmas szálásfának és nyesés alatt tartva egyébbalakú fáknak is.

Mindenütt jól díszlik, de kellőleg nyirkos talajban képes csak szépen kifejlődött gyümölcsöket gazdagon teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók, egyenesek, de gyakran félre is görbülők, könyökösek, bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák, napos felőkön pirossal árnyaltak; apró, kerek vagy itt-ott kissé hosszúak, fehér pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Jókorá nagyok, szélestalpu hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott sötét gesztenyeszínűek; elég duzzadt, csaknem mind bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, tojásdadok, alig hegyesek; szürkével és világos barnával tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Nagyok; vastag és keményszövetűek; hosszúak és elég széles tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; lapos völgyesek vagy csatornásak, széleiken hullámosak vagy csaknem fodrosak; íveltek; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, élénk füzöldek; széleiken ellapuló vagy kerekhegyű fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők a vesszők alján hosszú, különféleképp elcsavarodó és többnyire lefelé görbülő vagy csüggő; a vesszők hegye felé pedig középhosszú, vékony vagy középvastag; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonál- vagy árdomuak, szétálló; többnyire a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, kevésbé tartósak. Virágrügyet köríró levelei csaknem olyan nagyok, mint a vesszőkön levők; többnyire kerülékesek, csaknem laposak, szeliden hullámosak, épszelűek vagy csak ritkán és igen tompán fogazottak; igen hosszú, hajlékony s különféleképp elcsavarodó nyelökről rendetlenül és hanyagul lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Le Verger*, II. 143.

Leroy, *Dict. de pomol.* II 163.*) és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt, főképp száraz évjárások alkalmával gyakran marad meddőn. Tegyük vele kísérletet gyümölcstenyésztésre kedvezőbb vidékeken! Hiszem, hogy ilyen helyeken hazánkban is, hálásan kifizeti szépen színezett és jó gyümölcseivel a helyet, melyet a kertben elfoglal.

*) **Jegyzet.** Leroy, alkalmasint más körtefajt írt le e név alatt; mert az ő leírása, a gyümölcs alakját és belső minőségét illetően, lényegesen különbözik Mas leírásától, mely úgy a gyümölcsöt, mint a növényzetet illetően, az én fajomra teljesen ráillik.

234. Hortolès tanár.

(Professeur Hortolès; Professor Hortolés.)

Származása. E kitünő körtét Morel, lyoni gyümölcskertész, a ki Pomona birodalmát már a „Congressus emléke“ nevű, híres kör-tével is gazdagította, nyerte szintén magról a hatvanas évek közepén. Bárha csak 1869-ben kezdett is a világba indulni ezen ujdonság; mégis csakhamar elterjedt mindenfelé. Elterjedését Németországban is, sőt némileg hazánkban is, a tavál elhalt Dr. Lucas Edének, a ki a gyümölcsészetről s fatenyésztésről írt számos művével halhatatlanná tette emlékét, lehet köszönnie. Ojtóvesszejét több ízben és többektől is megkaptam hazai szaktársaimtól, a kik, mihelyt e gyümölcs színes rajza a Dr. Lucas Ede által szerkesztett „Illustr. Monatshefte“ folyóiratban megjelent, igyekeztek azt azonnal megszerezni.

Érésideje. Nálam september elején; hűvösebb tájakon october végeig is eltart.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha jókora nagy.

Alakja. Szabálytalan hasas csigaalakú; egyik oldalán majd mindig hízottabb, mint a másikon és rendszerint hovádasos és buczkós fölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes végfelé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül széles, lapos, hullámos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva, vállat alkot s rövid, tompakúpos végben enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag, fás, két végén többnyire bunkós; zöldes, nagyrészt pedig barnamázzal befuttatott; majd szűk mélyedéskébe mintegy erőszakosan benyomott, majd húsos gyűrűzetből kiálló és néha húsos dudortól ferdére taszított. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, barnás szarunemű osztványaival tágnylású, de szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek aljáról lapos bordák indulnak a karima felé s onnan tovább, elenyészőleg fölvonulnak a gyümölcs derekára is s ennek kerekedségét többnyire megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag, majd gyöngéd, majd kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte homályos zöld; értével zöldessárga; napos oldalán élénkebb sárga és néha, némi barnás-pirossal mosott vagy csak belehelt és pettyezett. Pontozata sűrű; egyenlően elhintett, barnás vagy fahéjszínű pettyecskékből álló, szembetünő. Rozsdafoltok vagy alakzatok gyakran mutatkoznak fölületén s kehely üregének falait sűrűn összefolyt rozsdamáz szokta gyakran elborítani.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgás fehér, finom, tömött, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve elcsordulásig bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízü.

Magtokja csaknem egészen zárttengelyű; szűk tömlőskeiben többnyire idétlen, néha azonban egy-egy hosszas, sovány, világosbarna, ép magot rejtő.

Faja. Mérsékelt-növészű, de egészséges és edzett. Korán és igen bőven termő; szétálló vagy rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, szép lombos, gömbalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának és bokoralakú fának is. Helyben és talajban, úgy látszik, nem változatos; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy közép hosszak, vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és többnyire bunkósan végződők; egyenesek és csak kissé könyökösök, merevek; nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkés barnák; jókora nagy hosszas, fakó pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Közép nagyok vagy jókora nagyok, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott barnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, kuposak, elég hegyesek, szürkével tarkázott feketés barnák.

Levelei. Középnagyok, vastag és keményszövetűek, kerülékesek és mindkét végükön elég szabályosan elkeskenyedők, rövidke, majd szurós, majd tompa hegyben végződők; a vesszők alján laposak, főlebb pedig völgyesek vagy csatornásak; kissé íveltek; nyelökről lefelé konyulók; gyenge korukban alul-felül fehér-molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken csak itt-ott és tompán fűrészesek, többnyire azonban épszerűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, főlebb rövid és elég vastag, de hajlékony; rézsunt és hátra görbülten fölfelé álló. Levélpálhái elég nagyok, áridomuak, a nyél tövétől főlebb a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, hosszas tojásdadok, laposak vagy csak kissé völgyesek és kissé hullámosak; rendetlenül szétálló, jó hosszú és rugalmas nyelökről lefelé csüggők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Dr. Lucas, *Illustr. Monatshefte*, 1870. évf. 33. lap. Másoktól még nem olvastam leírását.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein széles elterjesztésre méltó volna e körtefaj: de a sík alföldön, a hol száraz évjárásakor rendkívül elszaporodnak a gyümölcsöt pusztító rovarok, ritka helyen és csak kedvező évjárással volna képes gazdagon teremni. Gyümölcseinek finom íze végett megérdemlené bárhol is, hogy legalább egy-egy fának helyet juttassunk számára kerteinkben.

235. Hollandi korlátnok.

(Chancelier de Hollande; Kanzler von Holland.)

Származása. Mikép neve mutatja, alkalmasint Hollandiából származik. Diel, a ki körülményes leírásban legelőször ismertette meg, Van Monstól kapta volt e fajt. Még kevéssé van elterjedve; noha pedig háztartási célokra alkalmas, jókora nagy gyümölcsei végett méltó, hogy több figyelemben részesítsük. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. első felében; hűvösebb tájakon nov. elejéig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege-, de igen jeles háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Hasas csigaaalakú; néha kupos körtealakú; elég szabályosan boltozott; noha egyik oldalán gyakran kissé hizottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk, de lapos karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább s néha némi csekély behajlással is fogyva, vastag, tompa, kupos véget alkot. Szára rövid, vastag vagy igen vastag, fás, tövénél húsos, hegyénél bunkósan végződő, zöldes barna mázzal végig bevont; csaknem a fölszínre helyezett vagy húsos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe nagy, nyílt; fölálló vagy kissé szétterülő, hegyes, szürkés világosbarna, szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregbe helyezett, melynek karimája csak szeliden hullámos s a gyümölcs derekán szembetűnő, bordás emelkedések majd sohasem láthatók.

Színe. Bőre vastag és keménykés, sima, gyöngéd-tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldes sárga, napos oldalán aranyásárga és néha némi földvörössel színezett. Pontozata elég sűrű, egyenlően elszórt fahéjszínű pettyescskékből álló, elég szembetűnő. Finom rozsdalakzatok többször mutatkoznak fölületén, különösen pedig a gyümölcs napos oldalán és kelyhes végén.

Belseje. Húsa fehéres, a bőre alatt zöldesbe játszó fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, kellemes fűszeres-ízű. Magtokja zárttengelyű; fiókjaiban hosszashegyű sötétbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővesű, egészséges és edzett; korán és bőven termő; kissé éles szügekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gu-

laalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik ugyan, de csak kellőleg nyirkos talajban terem legbővebben és legszebb fejlődésű gyümölcsöket, melyek nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, merevek; kissé könyökösek, hegyök felé szeliden bordázottak; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szőkésárgák; apró, kerek vagy kissé hosszás, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid hasas kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével tarkázott pirosasbarnák; alig kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, pirosasbarnák.

Levelei. Kicsinyek; nem vastag, de igen keményszövetűek; tojásdadok; rövidke, szuros hegyben végződők; völgyesek, kissé íveltek, gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, élénk fűzőldek; széleiken alig észrevehetőleg fogazottak vagyis csaknem épszelűek. Levélnyelők közép-hosszú, elég vékony, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, áridemuak, kissé fölfelé állók, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek vagy tojásdadok, lapos völgyesek; vékony, hosszú, hajlékony nyelökről lankadtan szétterülők.

Hosonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Hernebsorten*, almákat és körtéket tartalmazó IV. 215.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 419.

Ma s, *Pomol. générale*, VII. 31.

Eszrevétel. Ilyen mostoha viszonyok közé, a milyeneket vidékemen talál, nem volna alkalmas: de, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, még az alöldön is kifizetné a helyet, melyet a kertben elfoglal.

236. Jodoigne-i korai.

(Précoce de Jodoigne.)

Származása. E jeles korai körtét szintén Grégoire nyerte magról, Jodoigne-ban, (Belgium.) A magról kelt s ojtatlanul fölnevelt anyafa 1865-ben termett először. Meglehetősen elterjedt azóta mindenfelé. Ojtóvesszejét a Simon-Louis testvérektől Plantièresből és Leroy faiskolájából, Angersből egyszerre kaptam meg 1879-ben. Nálam még nem termett; de a tőlem kapott vesszőkről, Dörgő Dániel barátomnál, Mező-Túron már bemutatta gyümölcsseit, melyekről a fajt körülményes leírásban már is bemutathatom.

Érésideje. Julius közepétől aug. elejéig.

Minősége. I. rendű vagy csaknem I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisdud, néha csaknem középnagy.

Alakja. Tojásdad vagy hasas körtealakú; majd szabályosan boltozott síkfölületű; majd kissé szabálytalan és buczkos fölületű. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve s kissé őszzsőbb is huzódva boltozódik s kelyhe körül szűkes karimában végződik, melyre azonban jól felállítható; szára felé pedig elejénte szelíden fogyva, aztán gyakran vállat is alkotva, rövid tompakupos végben enyészik el. **Szára** a hosszú vagy középhosszú, elég vastag vagy középvastag, — fás, de hajlékony, tövénél gyakran húsos, sápadtzöld és itt-ott barnamázos; a gyümölcs csucsán, húsos emelkedés mellől vagy húsos gyűrűzetből kiálló. **Kelyhe** nyílt vagy félig nyílt; fölálló, de hegyökkel szétterülő, szürkésbarna, szarunemű osztványaival lapos és nem mély üregben ülő, melynek falain csak néha mutatkoznak szelíd ránczok és ezek elszélesedve, de elenyészőleg, néha a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak egyik oldalát hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte élénk zöld; értével kissé sárgás zöld; napos oldalán csak néha mutatkozik némi gyöngéd pirosság mintegy oda lehelve. Pontozata sűrű: zölddel szegett apró, barnás pettyescskékből álló, alig szembe-tűnő. Némi finom, szürkés rozsdá néha mutatkozik fölületén, különösen pedig kelyhes és száras végén.

Belseje. Húsa fehér; bőre alatt zöldesbe játszó fehér, finom olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve igen bő, cukros üdítő savanygyal emelt, igen kellemes, noha kevésbé fűszeres-ízű Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlőcskéiben széles tojásdad, feketés, ép, néha pedig idétlen magvakat rejtő.

Faja. Vignővesű, egészséges és edzett; elég korán, nem rendesen, de bőven termő; fölálló vagy rézsunt fölfelé törekvő, nyulánk

ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonezron is; alkalmas gulafának és szálás fának is; vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik ugyan, de kellőleg nyirkos talajban, hiszem, hogy bővebben fog teremni, mint nálam. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; ritkán egyenesek, rendszerint könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, sötétpirossal árnyalt feketés barnák; apróbb-nagyobb, kerek, fehéres pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kissé rövid kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, pirossal árnyalt sötét gesztenyeszínűek; kissé kiálló csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, alig hegyesek, világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, vagy középnagyok; kissé vastag és keményszövetűek; kissé hosszúak tojásdadok, nyelők felé hirtelen hegyök felé pedig szabályosan elkeskenyedők s hosszú éles hegyben végződők; lapos völgyesek; íveltek, nyelőkről ívelten lefelé konyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk fűzőldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal, elég mélyen és többnyire elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, rugalmas; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomúak, vagy fogazott, keskenylándsások; kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, szép tojásdadok, csaknem laposak, széleiken gyakran hullámosak; hosszú vékony, hajlékony nyelőkről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Les fruits du jardin Van Mons*, 59. lapján.

Mas, *Pomol. générale*, V. 101. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Gyümölcseit apródonkint kell a fáról leszüretelni és nem kell megvárni, hogy a fán érjenek meg: mert akkor jó ízükből sokat veszítenének. Tegyük vele kísérletet minél többen és minél több helyt.

237. Konyhakerti körte.

(De Maraise.)

Származása. Hihetőleg Van Mons nyerte magról. Mas Alfonz, több kitűnő gyümölcsészeti munka szerzője, még a negyvenes években kapta meg e fajt Bivort Sándortól, Belgiumból, és azt mondja róla, hogy előtte megfeythetlen: miért feledkeztek meg a gyümölcsészek e körtefajról, melynek fája egészséges és igen termékeny s a kora téli gyümölcsök közt méltó helyet foglalhat gyümölcse is? E szerint téli körtének kellene lennie ennek a fajnak is: de alföldünk melegében gyakran már szeptember elején megérik s october közepén túl el sem tartható. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből. Azóta több ízben termett fajtámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam szeptember; hűvösebb tájakon karácsonig is eltart.

Minősége. Vidékem mostoha viszonyai közt csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Csigás-gömbalakú; néha tojásdad csigaalakú; rendszerint síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honét kelyhe felé szeliden gömbölyödik s kelyhe körül elég szűk talpban fagy el; szára felé pedig elejente szeliden, aztán majd némi csekély behajlással, majd behajlás nélkül fogyva, rövid, tompa kúpos véget alkot. Szára rövid, vastag vagy igen vastag, fás, néha húsos, görcsös, rugalmas, csaknem végig barnamázos; a gyümölcs csucsán szűk mélyedésbe helyezett; néha pedig húsos emelkedés mellől oldalvást kiálló. Kelyhe nagy, félignyilt; rendetlenül fölálló vagy hegyekkel összeboruló, rövid, szarunemű, csatornás osztványaival szűk és inkább vagy kevésbé sekély üregben ülő, melynek falai lapos ráncokkal és lapos bordákkal vonalozvák be, de ezek a gyümölcs derekára nem vonulnak föl.

Színe. Bőre vastag érdes és csak ott gyöngédtapintatú, a hol fölületét rozsdá nem takarja; elenjente sáppadt zöld; értével világos szalma sárga, néha kissé zöldes sárga; napos oldalán néha barnás pirossal színezett. Pontozata elég sűrű, fahéjszínű, csakis a rozsdától el nem takart helyeken szembetűnő. Rozsdá hálózat majd minden gyümölcsön, kivált pedig a gyümölcs napos oldalán, gyakran mutatkozik. Kehely-üregének falait s a gyümölcs szárás végét érdes rozsdamáz szokta eltakarni.

Belseje. Húsa fehéres vagy bágyadt tehér, félfinom, de olvadó magtokja körül észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd

savanyúval emelt, kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszas tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Víg-növésű, erőteljes, edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs-veszszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, ritkás, szellős, terjedelmes koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; szálasfának is, gulafának is alkalmas. Még vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik, de csak kedvező évjáráskor ad meglehetősen termést. Kellőleg nyirkos iszapföldben, nálunk is hazájára fog találni mindenütt. Kár, hogy gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni!

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyők felé kissé elvékonyodók; könyökösek és itt-ott kissé görbék is; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; síkfelületűek; gyenge korukban finoman fehér-molyhosak; ért korukban csupaszak, simák vörösesbarnák; aljuknál szürkés hártáival itt-ott eltakartak; apró, kerek vagy itt-ott kissé hosszas, sárgás vagy fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy közép-nagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott sötétbarnák; kissé kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kupos tojásdadok, hegyesek, csupaszak, sötét gesztenyeszínűek.

Levelei. Közép-nagyok, elég vékony és hajlékony-szövetűek; kerülékesek vagy hosszas tojásdadok; hirtelen elkeskenyült, rövidke, szurós hegyben végződők; lapos völgyesek, íveltek és hegyökkel kissé félre csavaródnak; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek, széleiken előrehajló, éles fogakkal igen sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők hosszas vagy középhosszú, középvastag, rugalmas, rézsunt föl-felé álló. Levélpálhái fonálidomúak, elég hosszúak, de nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; többnyire igen hosszú, hajlékony nyelekről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. *Mignonne d'hiver.*

Leirői. Mas, *Pomol. générale*, I. 45. Tudtommal mások még nem írták le.

Észrevétel. E körte-faj inkább való hazánk hegyes völgyes vidékeire, mintsem az alföldre. Minthogy nagy fáva képes növekedni; inkább való szabadon álló, nagyobb gyümölcsösökbe, mintsem kerített házi kerteinkbe, hol a helylyel gazdálkodni szoktunk. Szerintem nagyon megérdemli, hogy minél többen tegyünk vele kísérletet.

238. Kis fehérke.

(Petit-Blanquet; Kleine Blanquette.)

Származása. Régi, bizonytalan. Déli Franciaország piacain régóta ismeretes gyümölcs, melyet a régibb és újabb gyümölcsészeti művek szeltére mindenütt fölemlegetnek. El is van már terjedve mindenfelé a világon. Ojtó vesszejét 1879-ben kaptam Leroy világhírű faiskolájából, Angersból. Nálam még nem termett; de Mező-Túron, Dörgő Dániel barátomnál, a tőlem került faj már bemutatta gyümölcseit, melyekről körülményes leírását elkészítém és itt, már is közölhetem.

Érésideje. Julius közepétől aug. elejéig.

Minősége. II. rendű csemegegyümölcs; aszalványnak és piacra, a munkások kapos gyümölcse.

Nagysága. Kisdéd; gyakran valóban kicsike.

Alakja. Többnyire tojásdad csigaalakú; néha csigás körtealakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk talpban végződik; szára felé pedig többnyire szelid behajlással fogy s rövid tompa kupos végben enyészik el. Szára középhosszú, középvastag fás, merev; csaknem végig barnamázos; majd a csucs fölszínére helyezett, majd némi húsos ránczok közül kissé oldalt kiálló. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; többnyire csillagalakúlag szétterülő, hosszás, keskeny osztványaival csaknem a gyümölcs fölszínére vagy csak igen csekélyke mélyedésbe helyezett, melynek karimája néha szeliden hullámos: de a gyümölcs derekán észrevehető, bordás emelkedés ritkán fordul elő.

Színe. Bőre finom, de keménykés, sima gyöngéd-tapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte halavány zöld; értével fehéres szalmasárga; még napos oldalán is csak elvétve kap némi piros árnyalatot. Pontozata észre sem vehető. Rozsda nem fordul elő fölületén.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömött vagy keménykés és roppanó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyval emelt, elég kellemes, noha kevésbé fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; kisdéd és szűk tömlöcskéiben többnyire időtlen magvakat rejtő.

Fája. Vígnyövésű, egészséges és igen edzett, korán és szerfölött bőven, többnyire csomósan termő; elég éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek egészséges és tartós gyümölcs-peczkekkel igen jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon, alkalmas szálas fának is, gulafának is. Helyben és talajban nem lehet vá-

logatós; mert vidékem mostoha viszonyai közt is kitűnően díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak vagy középhosszak, hegyök felé szeliden elvékonyodók, egyenesek, merevek, kissé könyökösek, végig síkfölületűek; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is alig észrevehetőleg és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak; sárgás vagy zöldes barnák; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, zömökkuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, itt-ott pedig csaknem lapulók, szürkével árnyalt barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, hegyesek, simák, pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok, vastag és keményszövetűek; kerektojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, rövidke hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, íveltek; gyenge korukban is alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken nagy, tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, vékony vagy középvastag, rugalmas; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, fejletlenek, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei széles tojásdadok; csaknem laposak, kissé íveltek, csaknem épszélűek; fölfelé álló, hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Poire perle; Petite-musquée Barrois; Perlförmige französische Weisbirne, stb.

Leírói. Diel, *Hernobtsorten*, IV. 174.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 187.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 517.

Ma s, *Le Vergier*, II. 41. és sokan mások is.

Eszrevétel. Mennyire válik be vidékem mostoha viszonyai köze e kérdésre csak bővebb tapasztalat után felelhetnék: de, hogy körte-tenyésztésre kedvező viszonyok közt, hazánkban mindenütt bőven kifizeti a helyet, melyet a kertben elfoglal; arról a nálam levő gyümölcsészeti művek egyhangú dicsérete után teljesen megvagyok győződve. Népes városok mellett az alföldön talán még inkább érdemes volna e fajt tenyésztünk, mintsem a felföldön. Tegyük vele kísérletet!

239. Leclerc Angelika.

(Angélique Leclerc.)

Származása. E jeles körte — Leroy szerint — egyik magoncza Leclerc, francia képviselő és gyümölcsésznek: de csak az ő halála után, 1861-ben kezdette fönnbbi név alatt elterjeszteni kertésze, Hutin, később lavalai faiskolatulajdonos. Napjainkig sincs még kellőleg elterjedve. Ojtó vesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Tojásdad; szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme csaknem középtájra vagy csak kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég lapos talpban végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig rendszerint szelíden összébbhúzódva boltozódik s többnyire ferdén álló szűk karimában enyészik el. Szára rövides, vastag, fás, bunkósan végződő, zöldes, itt-ott pedig barnamázos; a gyümölcs csucsán, csekélyke, mélyedésbe helyezett; néha csaknem a gyümölcs folytatásaként kiemelkedő s egy-egy húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nagy, egészen nyílt; csillagalakúlag szétterülő, szürkés, szarunemű osztványaival szűk és lapos mélyedéskében ülő, melynek falain és karimáján csak elvétve mutatkoznak némi lapos emelkedések, de a gyümölcs derekára ezek sem vonulnak föl.

Szine. Bőre vastag, keménykes, sima, de száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte kissé bágyadt világos zöld; értével citromsárga; napos oldalán csaknem aranyásárga és néha némi halavány rózsaszínnel belehelt. Pontozata elég sűrű; igen apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Finom, hálózatos rozsdafoltok vagy szilánkok gyakran mutatkoznak fölületén, különösen pedig a gyümölcs kelyhes végén.

Belseje. Húsa sárgás, finom, tömött, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben hosszas, karcsú, vagy sovány, hegyes, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növészű, de egészséges és edzett; törzsének és vastagabb ágainak kérge jellemzőleg cserepes és püszögös; korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágai-

val, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, szép lombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is, gulafának is; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok vagy közép-vastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók, merevek; ritkán egyenesek, többnyire kissé görbék és igen könyökösek; csaknem bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnás-sárgák vagy zöldes sárgák; jókora nagy, kerek vagy itt-ott hosszás, fakó pontokkal sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid tojásdadok, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló; szürkével árnyalt sötétbarnák; inkább vagy kevésbé kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kupos tojásdadok, rövidhegyűek; szürkével és pirossal árnyalt sötétbarnák.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, tölebb pedig csak közép-nagyok; elég vastag és igen keményszövetűek; hosszás tojásdadok vagy keskeny kerületesek; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; íveltek és hegyökkel felfelé görbülők; gyenge korukban széleiken és idegzetükön finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag, rugalmas; majd vízirányosan elálló, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái igen hosszak, fonálidomúak vagy igen keskeny lándsásak; a nyél tövétől fölebb, a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak hosszás tojásdadok, völgyesek; szétálló hosszú, vékony, rugalmas nyelökről ívelten lefelé csügghők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 137.

Más, *Pomol. générale.* III. 7. Másoktól még nem olvas-tam leírását.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt is elég jól díszlik és terem is; de, mivel itt, erőtetve érnek gyümölcsei s e miatt ízük finomságát nem mindenkor képesek jól kifejtetni, hiszem, hogy körte-tenyésztésre kedvezőbb vidékeken több haszonnal járna tenyésztése, mintsem vidékemen.

240. Merriam.

Származása. E jeles körte Amerikából, az Egyesült államokból származik. Bostonban, a Massachusetts állam fővárosában ismeretes és keresett gyümölcs. Európában még kevésbé van elterjedve. Ojtó-vesszejét a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből és Leroy gyümölcs-telepéről, Angersből 1879-ben egyszerre kaptam meg. Nálam még nem termett: de a tőlem kapott vesszőkről, Dörgő Dániel barátomnál, Mező-Túron már bemutatta gyümölcseit, melyekről e fajt körülményes leírásban már is közölhetem.

Érésideje. Nálunk úgy látszik sept. elején; hűvösebb tájakon octoberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Gömbölyded; néha mindkét végén belapított gömbalakú; többnyire szabályosan boltozott síkfelületű. Zöme csaknem a közép-tájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de szára felé mégis kissé összebbhúzódnva boltozódik s száras végén mindig szűkebb karimában fogy el, mintsem kelyhes végén. Szára többnyire igen rövid, elég vastag, fás, bunkósan végződő, barnás vagy világos vörhenyes mázzal bevont; inkább vagy kevésbé szűk és nem mély üregbe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; kissé fölálló, de hegyökkel csillagalakúlag szétterülő, törékenyhegyű szürkés osztványaival inkább vagy kevésbé tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek falain lapos bordák és barázdák váltakoznak, melyek az üreg karimáját szeliden hullámossá tevén, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak: de annak gömbölydedségét ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre finom, vékony, sima noha szeliden hovadásos, gyöngéd, de száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével narancs-sárga, napos oldalán narancs-pirossal színezett. Mind-ezen alapszínből azonban, néha alig tűnik szembe tisztán egy-egy foltocska; mert az egész fölület finom rozsdával van eltakarva vagy legalább sűrűn márványozva. Pontozata elég sűrű; zölddel szegett, fahéjszínű pettyescskék alakjában jelenkező: de csakis a rozsdától el nem takart helyeken szembetűnő.

Belseje. Húsa fehér, finom vagy elég finom, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, cukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, az Izambert körtére emlékeztető, fűszeresízzel. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőeskei mindenikében egy-két tojásdad, feketésbarna, ép magot rejtő.

Fája. Elég vőgnővésű, egészséges és edzett; korán és bőven termő; fölálló vagy elég nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szorvekkal jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint

birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik, de kellőleg nyirkos talajban bővebben is, szebb gyümölcsöket is terem, mint egyebütt. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek; csak itt-ott és alig észrevehetőleg bordázottak; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldessárgák; napos felőkön és hegyöknél világos pirossal árnyaltak; apróbb nagyobb, kerek vagy tojásdad, fakó pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével árnyalt pirosasbarnák; eléggé kiduzzadt, két szélén is csak röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kúposak, alig hegyesek, pirosas-gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, kissé vastag és keményszövetűek; tojásdadok; gyakran mindkét végükön csaknem egyenlően elkeskenyedők; rövidke, szúrós hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé völgyesek vagy csatornásak: szembetűnőleg íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken éles fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, vékony vagy középvastag, itt-ott pirossal kissé színezett; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái majd fonálidomúak, majd igen keskeny lándsásak, fölfelé irányulók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, hegyökkel lefelé és félre is görbülők, íveltek és széleikkel gyakran lefelé hajlók, csaknem épszélűek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. *Ma s Le Vezzer*, III. 117. Tudtommal az európai gyümölcsészek közül mások még nem írták le.

Észrevétel. Mennyire fog beválni ilyen mostoha viszonyok közé, milyeneket vidékementálal? most még korai volna véleményt kockáztatnom: de arról meg vagyok győződve, hogy körte-tenyésztésre kedvező vidékeken minden tekintetben értékesebb lesz, mint az Izambert-körte, melyhez sok tekintetben hasonlít.

241. Muskotályos narancskörte.

(Orange musquée; Muskirte Pomeranzenbirn.)

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint Franciaországban már 1600 körül nagyban el volt terjedve. Napjainkban már egyike az ismertebb körtefajoknak mindenfelé, a hol a körtefa díszlik: de egyike azon körtefajoknak is, a melyek nem mindenütt érdemlik meg az „egri“ nevet. A gyümölcsészek közül némelyek a fája, némelyek a gyümölcse ellen panaszkodnak. Tapasztalatom szerint, itt az alföldön, semmi tekintetben sem lehet ellene panasz. Ojtóvesszejét 1871. és 1872-ben két ízben is megkaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam aug. első felében; hűvösebb tájakon aug. végén és sept. elején.

Minősége. Nálam csaknem I. rendű csemegegyümölcs; némely vidéken csak II. sőt III. rendű gyümölcsnek találták.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Majd gömbölyded, majd ismét lapos vagy pedig csigás-gömbalaku; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán néha kissé hízottabb is, mint a másikon. Zöme többnyire a középtájra vagy kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhénél elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán hirtelen fogyva boltozódik s majd gömbölyded, majd tompa kupos véget alkot. Szára rövides, középvastag, fás ugyan, de rugalmas, kissé görbe, csaknem végig sárgás zöld; majd szűk mélyedéskéből kiálló s néha egy-egy húsos dudortól ferdére nyomott, majd ismét húsos dudorkák közé mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe kicsi, zárt vagy félig nyílt; fölálló, keskeny és zöldes osztványaival rendszerint mély üregben ülő, melynek falai majd finom, majd érdes, cserepes rozsdával takartak, s karimáján szelíd, lapos emelkedések észlelhetők, melyek néha elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak.

Színe. Bőre többnyire elég finom, sima, noha szelíden hovádasos, gyöngédtapintatú, finoman hamvas, ledörzsölve elég fényes; elejénte sáppadt zöld; értével zöldes citromsárga napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga s néha némi igénytelen pirossal is belehelt vagy szakadozottan színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, zölddel szeggett, apró, finom fahéjszínű pettyecskékből álló, inkább vagy kevésbé szembetűnő. Finom, fahéjszínű rozsdalakzatok elég gyakran mutatkoznak felületén.

Belseje. Húsa szép fehér, finom, tömöttes, roppanós ugyan, de teljesen szétolvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, illatos, és fűszeres

ízü. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; szűk tömlőcskéiben kevés, de többnyire ép, tojásdad, világosbarna magot rejtő.

Fája. Víg-növésű, erőteljes, edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és sűrűn beruházkodnak, szép sűrűlombos, magas gúlaalakú koronát alkotó. Jól díszlik vadonczon is, birsen is; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Vidékem viszonyai közt jól érzi magát. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, vastagok inkább, mintsem középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és gyakran bunkósan végződők; egyenesek, noha elég könyökösek; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; síkfölületűek; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás vagy zöldes barnák; jókora nagy kerek, sárgás szürke pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Nagyok, szélestalpu kuposak, hegyesek, a vesszőktől elálló s az erősebb vesszők közepén sarkantyúsan kiszögellők, aljuknál szennyesbarnák, hegyöknél pirosas barnák; elég duzzadt, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok vagy hasaskúposak, kissé hegyesek, sötétbarnával árnyalt pirosasbarnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; vékony, de törékenyszövetűek; kerülekese, többnyire hirtelen elkeskenyedő, hossz- szas, éles hegyben végződők; laposak itt-ott hullámosak; a vesszők hegye felé azonban kissé völgyesek, íveltek; nyelökről vízirányosan elálló, de hegyökkel lefelé és néha félre is görbülők; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötétzöldek; széleiken majd apró, majd jókora nagy fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők a vesszők alján hossz- szas, egyebütt középhosszú, elég vastag; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái keskeny áridomuak, elég hosszúak, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, kerülekese, itt-ott pedig hossz- szas tojásdadok, laposak, alig íveltek, csaknem épszerűek; hosszú, vékony, rugalmas nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Grosse muskirte Pomeranzenbirn.

Leirói. Diel, *Hernobtsorten*, körték VI. 155.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, II. 49.

Ditrich, *Handb. der Obstk.* I. 546. A francia gyümölcsészek, nálam meglevő műveiben az „Orange rouge“ hasonnevűl van főlemlítve a Muskatályos narancs körte is, de hibásan; mert e kettő ugy gyümölcssei mint növényzetére nézve különbözik egymástól.

Észrevétel. Hazai alföldünkön méltónak találok a széles elterjesztésre; de méltónak találok arra is, hogy hazánkban mindenütt tegyünk vele kísérletet s a hol aztán minden tekintetben érdemesnek mutatkozik, terjeszszük nagyban is.

242. Mas Alexandrina.

(Alexandrine Mas.)

Származása. E kitünő téli körtét a halhatatlan emlékü Mas Alfonz, francia gyümölcsész nyerte a Nemes kolmár magvairól, melyeket 1850-ben vetett el Bourg-en bressi terjedelmes kísérleti gyümölcsstelepén. A magról kelt anyafa 1865-ben mutatta be az első gyümölcseit: de, bárha mindjárt kezdetben kitünőnek találta is magoncát, a szigorúan lelkiismeretes szerző még sem kezdte azonnal elterjeszteni. Előbb ki akarta tapasztalni tövéről hegyére, hogy mire érdemes az általa nyert ujdonság? Négy év múlva aztán neje nevére elkeresztelve, a gyümölcs körülményes leírását és színes ábráját is bemutatta és a fajt ojtóvesszőkben elterjeszteni is megkezdte. — Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis tertvérektől, Plantièresből. Próbatájon csakhamar termőre fordult nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam decembertől martiusig; hűvösebb tájakon május végéig is eltart,

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kissé szabálytalan hasas körtealaku; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon; rendszerint egyenetlen, buczkos és hovádasos-felületű. Zöme csaknem középtájra, gyakran pedig kissé alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé majd inkább, majd kevésbé hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég szűk, de lapos karimában végződik, melyre, mint talpára, jól föllítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva és néha behajlást vagy vállat is alkotva, többnyire rövid, vastag és rendszerint ferdén álló, tompakupos végben enyészik el. Szára rövid vagy pedig közép hosszú, vastag, fás, mindkét végén jellemzőleg bunkósan végződő; zöldes, itt-ott foszlányosan barnamázos; a gyümölcs csucsán csaknem a fölszínre, néha pedig némi csekély mélyedésébe helyezett. Kelyhe kicsi vagy középnagy, zárt vagy félig nyílt; fölálló, rövid szarunemű osztványával szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain szabálytalan lapos ránczok és bordák nyújtóznak a karimára s onnan tovább, inkább vagy kevésbé kiemelkedve a gyümölcs derekára is, melynek kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre kissé vastag és kemény, hovádasos, de elég sima, száraztapintatu; elejénte élénk világos zöld és fényes; értével szalmasárga és bágyadtan fénylő; napos oldalán csaknem aransárga és néha némi gyöngéd pirossal is belehelt. Pontozata sűrű; rendetlenül elszórt, igen apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetünő. Finom rozsdalakzatok itt-ott mutatkoznak fölületén, kehelyüregének falairól pedig ritkán hiányzik a finom szakadozott, fahéjszínű rozsdamáz.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, igen finom, áttetsző, tömött, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, finom savanypanyal emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízzel. Magtokja kissé nyilttengelyű; szűk tömlőcskéiben kevés, de ép, karcsu tojásdad, hegyes, vörhenyes barna magot rejtő.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és edzett; korán, rendszeren és bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, elég sűrűlombos gulaalaku koronát alkotó. Vadonczok inkább díszlik, mintsem birs-alanyon; alkalmas szulas fának is, gula-fának is; helyben és talajban, ugy látszik, nem válogatós. Gyümölcseiei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, vékonyak vagy középvastagok; hegyök felé is csak keveset vékonyodók, de gyakran kissé hizottan végződők; elég egyenesek, noha könyökösök; az oldalt álló vesszők néha különféleképp elgörbülők; szeliden bordázottak; fölállóak vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehér-molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgás zöldek; rendetlenül elhintett, apró, tojásdad, sárgás pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, rövid kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállóak, gesztenyeszínűek; elég kiálló, hosszan, de szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott, pirosas gesztenyeszínű pikkelyei egymásra kissé lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; hosszas és elég keskeny-kerülekesekek; többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke, szurós hegyben végződők; lapos völgyesek, hullámosak és gyakran csavarosan elgörbülők; ívelték; nyelökről kissé lefelé konyulók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, igen simák, fényesek, sötét zöldek; széleiken éles fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészesek, itt-ott pedig csaknem épszelűek. Levélnyelők hosszú vagy csak középhosszu, középvastag, hajlékony, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, majd rövid áridomuak, majd keskeny lándzsák, szétállóak; a nyél tövétől gyakran jóval fölebb a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire hosszas és keskeny tojásdadok, laposak kissé hullámosak; igen hosszú, vékony és rugalmas nyelökről kissé lekonyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. M a s *Le Verger*, I. 89. lapon. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. E becses téli körte széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt: de alföldünk viszonyai közé talán még inkább beillik, mintsem hazánk magasabban fekvő vidékeire. Sokáig kell halasztani leszüretelését és csak akkor kell ízlelni gyümölcseit, midőn ezek a gyümölcskamrában annyira bágyadtá válnak színezetökben, hogy szinte azt hinné róluk az ember, hogy már tul is vannak érve.

243. Mondelle.

(Beurré Mondelle.)

Származása. Bizonytalan. Leroy, a ki a gyümölcsök eredetét kiváló szenvedélyvel kutatta, csak annyit tud e körtefajról, hogy e század első felében, Belgiumból, Bauman, vilvorde-i faiskolatulajdonos kezdte elterjeszteni. Maig sincs még kellőleg elterjedve a világon. Ojtóvesszejét Leroy híres faiskolájából, Angersből 1879-ben kaptam meg. Nálam még nem termett; de Mező-Túron, Dörgő Dániel barátomnál, a tőlem került vesszőkről már bemutatta gyümölcseit, melyekről e fajt körülményes leírásban már is közölhetem.

Érésideje. Nálunk sept. közepe táján; hűvösebb tájakon oct. elejéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Hasas csigaalaku; bárha egyik oldalán hízottabb, mint a másikon; mégis szép szabályos termetű és egészen síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül széles, lapos talpban végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és néha némi csekély behajlással is fogyva, rövid és inkább vagy kevésbé tompakúpos végben enyészik el. Szára többnyire középhosszu, kissé vastag vagy középvastag, fás, tövénél néha kissé husos, hegyénél bunkósan végződő; csaknem végig világosbarna mázzal bevont; a gyümölcs csúcsából csaknem annak folytatásaként kiálló vagy husos emelkedés mellé, kissé oldalt, a felszínre helyezett. Kelyhe nyílt; rendetlenül szétálló, törékenyhegyű, szürkésbarna osztványaival tágas és ritkán mély, többnyire szabályosan kikanyarított üregben ülő, melynek falain és karimáján ránczos vagy bordás emelkedések nem szoktak mutatkozni.

Szine. Bőre vékony, de keménykés, sima, gyöngéd, de száraztá-pintatu, bágyadtan fénylő; elejénte élénk zöld; értével élénk sárga; napos oldalán narancspirossal inkább vagy kevésbé színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, fahéjszínű pettyeeskékből álló; de csak ott szembetűnő, hol az alapszínt rozsdá nem takarja. Finom, fahéjszínű rozsdá foszlányosan vagy szakadozottan, néha az egész fölületét fátyolként szokta elborítani.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játsó fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres ízű. Magtokja kissé nyíltengelyű; tömlőcskéiben szép tojásdad, hegyes, világosbarna, ép magot rejtő.

Fája. Fiatalkorában vígnövésű; később is egészséges és edzett;

korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő később pedig a gyümölcs sulya alatt lefelé görbülő, nyulánk ágával, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának is, szálas fának is, valamint lécezet melletti művelésre is. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak vagy középvastagok s hegyök felé mindinkább elvékonyodók, hajlékonyak; elég egyenesek; noha kissé könyökösek; kissé bordázottak; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is, ért korukban is csupaszak, barnás vagy csaknem vörhenyessárgák; apróbb-nagyobb, többnyire kerek, fehéres pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; hosszú levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok, hasas kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével itt-ott tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; elég duzzadt, kissé bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kissé hosszú kúposak és kissé hegyesek, világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag és keményszövetűek; a vesszők alján széles kerülékesek; a vesszők hegye felé csaknem lándsásak vagy keskeny kerülékesek; többnyire rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek; alig ívelték; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban is, ért korukban is csupaszak, simák, elég fényesek, élénk zöldek; széleiken tompa fogakkal nem mélyen, és nem szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők többnyire hosszú, vékony, rugalmas; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpárhái hosszúak, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei hosszask kerülékesek vagy lándsásak, mindkét végükön elkeskenyedők; lapos völgyesek, inkább vagy kevésbé ívelték; igen apró fogakkal sűrűn, de nem szembetűnőleg fűrészeseek; jellemzőleg igen hosszú, vékony, rugalmas nyelökről hanyagul szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. L e r o y, *Dict. de pomol.* I. 396.

M a s, *Le Verger*, III. 145. Német gyümölcsészek tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. E becses körtefaj nagyon megérdemli, hogy vele minél többen és minél több helyt tegyünk kísérletet. A hol aztán a fajt valóban becsesnek és tenyésztését nyereségesnek látjuk; tenyészszük nagyban is. Hogyan fogja magát vidékem mostoha viszonyai közt viselni? azt csak bővebb tapasztalat után mondhatnám meg.

244. Nánási korai körte.

(Précoce de Nánás; Nánáscher Frühbirn)

Származása. E becses körtét Hajdu-megyében. Nánáson fedezték föl egy, közel százéves, ojtatlanul fölnevekedett fában. Mint igen kapós piaczi gyümölcsfajt mind-mind többen kezdik már ott helyben elszaporítani. Oláh Gyula*) nánási birtokos, öcsémtől több ízben kaptam e fajról mutatoul gyümölcsöket és 1878-ban ojtó vesszőt is. A nálam meglevő gyümölcsészeti művekben e fajhoz hasonlót vagy vele azonosnak vehetőt nem találván, mint becses hazai fajunkat méltónak találtam arra, hogy körülményes leírásban is megismertessem.

Érésideje. Julius közepétől jul. végeig.

Minősége. II. rendű csemege és kedvelt piacosgyümölcs.

Nagysága. Kisdud.

Alakja. Gömbalaku vagy tojásdad gömbalaku; egyik oldalán kissé hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét mind két vége felé egyenlően s csaknem félgömbalakulag boltozódik; szára felé azonban gyakran összébb húzódva fogy s ferdén álló karimában végződik. Szára hosszú vagy igen hosszú, fás, merev, kissé görbe, tövénél husos, hegyénél bunkósan végződő, sáppadt zölde színű; a gyümölcs sarkán, szűk üregcsébe mintegy erőszakosan benyomott vagy onnan, csaknem a gyümölcs folytatásaként husosan kiálló. Kelyhe zárt vagy félignyilt; rendetlenül fölálló vagy egymásra boruló, szarunemű, melyhos osztványaival többnyire bemélyedés nélkül, a gyümölcs felszínén ülő.

Színe. Bőre kissé vastag, sima, bágyadtan fénylő; elejénte haragos fűzőld; értével sárgás vagy zöldes sárga; napos oldalán néha némi gyöngéd pirossal belehelt. Pontozata sűrű; többnyire csak a bőr alul áttetsző, sötétzöld pettyescskékből álló. Rozsda-alakzatok nem fordulnak elő fölületén.

Belseje. Husa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, nem finom; elejénte roppanós; teljes értével csaknem olvadó és pezsgő; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elég bő, igen cukros, alig észrevehető savanyval, finoman illatos, kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskeiben hosszas, hegyes, lapos, feketés, ép, többnyire azonban idétlen magvakat rejtő.

Fája. Oláh Gyula szerint, a ki az ojtatlanul fölnevekedett öreg anyafát és az erről ojtott fiatalabb fákat vette vizsgálat alá, fiatal korában elég vígan, később csak mérsékelten növe, egészséges és

*) Oláh Gyula, öcse a gyümölcsészeti szenvedélyéről széles körben ismert, tiszabüdi birtokos, Oláh Károlynak (†. 1884. mart. 23.), a ki a legjelesebb gyümölcsfajokból gazdag gyűjteménnyel birt. Valamint bátyja gyűjtögette, úgy ő is szenvedélyvel gyűjtögeti a nemes gyümölcsfajokat.

edzett; időjárástával elég nagy fává nővő; elég korán, rendszeren és bőven termő; föl és szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de elég szellős koronát alkotó. Vadonczon igen jól díszlik; legalkalmasabb szálás fának; mert erős ágai a termés súlya alatt sem csüggenek lefelé. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, igen vastagok, hegyők felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek, noha elég könyökösek, merevek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben elálló; gyenge korukban sűrűn fehérmolyhosak; ért korukban is csak itt-ott csupaszak, olajszin sárgásbarnák, napos felőkön világos vörössel kissé színezettek; apró, kiemelkedő, többnyire kerek, fakó pontokkal ritkán és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu kuposak, laposhátuak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló; pikkelyeik egymást lazán takarók, fehér-molyhosak, pirosas barnák; jól kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek kissé hosszú kuposak, alig hegyesek; aljuknál szűrkések, hegyöknél pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; kissé vastag és igen keményszövetűek; rövid tojás alakúak; itt-ott kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposvölgyesek; kissé íveltek, széleiken hullámosak; gyenge korukban alul-fölül sűrűn fehérmolyhosak; még ért korukban sem egészen csupaszak, bágyadtan fénylők vagy csaknem fénytelenek, homályos fűződek; széleiken nem fogazottak, hanem épszerűek. Levélnyelők rövidek vagy középhosszú, elég vékony, rugalmas; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire mind kerülékesek, kissé völgyesek, hullámosak, épszerűek; fölfelé álló, hosszú vékony, rugalmas nyelökről, kissé ívelten szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal, ekkoráig még senkisért irta le.

Észrevétel. Nálam a próbafán jól díszlik és termett is már; ennélfogva bizton hiszem, hogy vidékem viszonyai közé is jól beillik. Népes városok mellett, piaci elárusításra méltó volna hazánkban mindenütt nagyban is tenyészteni.

245. Nelis tudor.

(Docteur Nélis; Doctor Nelis.)

Származása. E jeles körtét Grégoire nyerte magról, Jodoigneban, (Belgium). Ojtatlanul fölnevelt anyafája 1847-ben termett először. Gyümölseit finomízűeknek s fáját termékenynek és így terjesztésre méltónak találván, a Virginalban lakó Nelis tudor nevére keresztelte el és kezdette elterjeszteni. Napjainkban már meglehetősen el van terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Kolozsvárról, Veress Ferencz, fényképésztől, a ki a fajt ojtóvesszőkben, magától, Grégoire-tól, Belgiumból kapta volt. Fajtámon több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon novemberig is elhúzódik.

Minősége. A nálam termett gyümölcsöt csaknem kitűnőleg I. rendű csemege gyümölcsnek találtam.

Nagysága. Kisded; néha középnagy.

Alakja. Tojásdad kupos; néha tojásdad gömbalaku; szabályosan boltozott síkfölületű; néha azonban egyik oldalán kissé hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, sík karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább, de behajlás nélkül fogyva, ferdén álló, szűk karimában enyészik el. Szára rövides vagy középhosszú, elég vastag vagy középvastag, fás, bunkósan végződő, sárgás zöld, itt-ott barnamázos; a gyümölcs sarkán, inkább vagy kevésbé szűk mélyedéskéből kiálló, néha pedig csaknem a felszínre helyezett. Kelyhe elég nagy, nyílt; többnyire csillagalakúlag szétterülő, szürkésbarna, rövid, szarunemű osztványaival szépen kikanyarított tágas, lapos és nem mély üregben ülő; melynek falait s néha karimája egy részét is, finom, sugaras rozsdá szokta eltakarni.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga s néha némi gyöngéd pirossal színezett. Pontozata sűrű; igen apró, zölddel szegett, barnás pettyescskéből álló, alig szembetűnő. Finom rozsdalakzatok néha-néha mutatkoznak nemcsak kelyhes végén és szára körül, hanem egyebütt is fölületén.

Belseje. Húsa fehéres, igen finom, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanykál emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt-tengelyű; tömlőcskéiben jókora nagy, laposra nyomott, tojásdad, világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Kedvező helyen vígnövésű; nálam csak mérsékelten növvő, elég edzett; elég korán, de nálam csak mérsékelten termő; fölálló, vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős gulaalakú koronát alkotó. Vadonezon inkább díszlik, mint birsalanyon; gulafának és törpefának alkalmasabb, mintsem szálafának; kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhoszak, elég vastagok vagy közép-vastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, uoha könyökösek; bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban elég sűrű és finoman fehérmoshosak; ért korukban csupaszak, zöldek vagy sárgás-barnák; napos felőkön pirosas-barnák; apró kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, elég sovány kuposak, hegyesek, a veszőtől inkább vagy kevésbé elálló; szürkével tarkázott vörhenyes-barnák; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok vagy jókora nagyok, tojásdad kuposak, hegyesek, simák, pirosas barnák; aljuknál szürkével tarkázottak.

Levelei. Kicsinyek, nem vastag, de elég kemény-szövetűek; a vesszők alján hosszas tojásdadok; a vesszők hegye felé lándsásak; lassudan elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszas, éles hegyben végződők; csatornásak, íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, sötétzöldek; széleiken éles fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszu, elég vékony vagy középvastag, merev; majd éles, majd nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, vékony fonálidomúak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei igen hosszú és keskeny tojásdadok, lapos völgyesek, íveltek; hosszú, rugalmas nyelőről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 87.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 39.

Mas, *Le Vergier.* III. 171. sz. alatt.

Jahn, *Illust. Handb. der Obstb.* VII. 425. és mások.

Észrevétel. Olyan mostoha viszonyok közé, milyenek vidékemen uralkodnak, nem való e faj sem; mert itt gyümölcsöző szervei úgy a talajbeli, mint a levegőbeni nyirkosság hiánya miatt, lassankint előbb elhálnak, hogysem virágot és gyümölcsöt hozhatnának. Körte-tenyésztésre alkalmas vidéken méltó volna, hogy minden kertben helyet juttassunk számára.

246. Nyári czukorkörte.

(Sucré d'été; Sommer-Zuckerbirn.)

Származása. E becses körte valószínűleg hazai gyümölcsünk. Vidékemen több helyt előfordul. A nálam meglevő gyümölcsészeti művekben hozzá hasonló vagy vele azonosnak vehető körte-fajt hijjába kutattam. Mint terjesztésre méltó becses gyümölcsöt, melyre engem még 1868-ban bold. Simay Kristóf, lelkes kertbarát tett figyelmessé, jónak látom itt is bővebben megismertetni.

Érésideje. Augustus első felében.

Minősége. II. rendű csemege és igen jó háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kicsiny vagy kised.

Alakja. Tojásdad körtealakú; egyik oldalán gyakran hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; különben elég síkfelületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét szára felé elejénte szeliden, aztán hirtelen foggya, vállat alkot s rövidke nyakszerű kupos végben enyészik el; kelyhe felé pedig szeliden gömbölyödve boltozódik s többnyire igen ferde és szűk karimában végződik, melyen ritkán bir megállani. Szára hosszú vagy hosszas, vékony, fás, de elég hajlékony, görbe és kissé bunkósan végződő, csaknem egész hosszában sápadt zöld; a gyümölcs csúcsából, csaknem ennek folytatásaként, ferdén kiemelkedő vagy húsos dudortól ferdére taszított. Kelyhe nyílt; csillagalakúlag szétterülő, keskeny, sárgás, vagy szürkés osztványaival majd egészen a felszínre vagy csak igen szűk és sekély üregcsébe helyezett.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, gyöngéd tapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével sárgás zöld; napos oldalán citromsárga és nagy ritkán, némi igénytelen pirossal belehelt. Pontozata ritkás, alig észrevehető. Rozsda csak elvétve és ott mutatkozik fölületén, hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott.

Belseje. Husa szép fehér, félfinom, tömöttes, kissé roppanós; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyynyal emelt, kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tágas tömlöcskéiben hosszas, karesű, tojásdad, világosbarna, ép, többnyire azonban idétlen magot rejtő.

Fája. Vignővészű, egészséges igen edzett; elég korán és csaknem évenként rendszeren és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, de időjárával szétálló, számos ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel igen jól beruházkodnak, sűrű-lombos, terjedelmes gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon igen jól díszlik; alkalmas gulaának is, szálás fának is. Helyben és talajban, úgy látszik, éppen nem válogatós. Gyümölcssei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, vastagok vagy középvastagok hegyök felé szeliden elvékonyodók; egyenesek merevek; könnyökösek; szeliden bordázottak; fölfelé állók; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű sárgák; apró, kerek, fakópontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hosszúak kuposak, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló; szürkével sűrűn tarkázott pirosasbarnák; elég kiálló, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, hosszúak-kúposak tojásdadok, hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek, vastag és keményszövetűek; többnyire visszás tojásdadok vagyis nyelők felé elkeskenyedők, hegyök felé pedig kiszélesedők; többnyire igen rövid, szúrós hegyben végződők; laposak vagy lapos völgyesek, kissé íveltek; itt-ott hullámosak; nyelükről rendetlenül elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák elég fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken lapos fogakkal alig észrevehetőleg és szabálytalanul foga-zottak vagy csaknem épszelűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszúak; főlebb azonban mind-mind rövidebb, vékony vagy középvastag, rugalmas; hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fonál vagy áridomúak; a nyél tövétől kissé főlebb, a nyélre helyezettek; kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kerülekesek vagy lándzsásak, csaknem laposak, széleiken hullámosak; igen hosszú, vékonyka rugalmas nyelökről ívelten lefelé csügögők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Tudtommal még senki sem írta le ekkoráig.

Eszrevétel. Mint nyersen való éledelekre is kellemes, szép fehér és keménykés húsa miatt pedig czukorba főzésre igen kapós gyümölcsöt, nagy városok mellett, méltó volna nagyobb mennyiségben tenyésztenünk. Még vidékem mostoha viszonyai közt is hálásan fizeti meg a helyet, melyet a kertben elfoglal.

247. Nyári kobakkörte.

(Calebasse d'été.)

Származása. E kitünő körtét Esperen őrnagy 1844-ben, magról nyerte Malinesban, (Belgium). Franciaországban érdeme szerint el van már terjedve. Német gyümölcsészek, úgy látszik, figyelmen kívül hagyták egész napjainkig. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Fajfajon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. közepétől aug. végéig.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Hosszas körte vagy kobakalakú; elég sfk, többnyire azonban hovádasos-fölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül laposas, de ferdén álló karimában végződik, melyen ritkán bir megállani; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, hosszas és inkább vagy kevésbé karcsu, többnyire ferdén álló kupos véget alkot. Szára hosszas, középvastag, fás, de hajlékony, tövénél husos, hegyénél bunkósan végződő, többnyire görbe és félre is csavarodó; a gyümölcs csucából, annak folytatásaként kiálló vagy a fölszínről, husos dudorok mellől, ferdén kiemelkedő. Kelyhe nyílt; csillagalakulag szétterülő, de törekeny-hegyű, hosszas osztványaival, melyek néha hiányzanak is, szűk és sekélye melyedésbe helyezett, melyet osztványaival egészen eltakar.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés; elég gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás világos zöld; értével sárga némi zöldes árnyalattal; napos oldalán földvörössel kissé színezett s áttetsző, finom rozsdával is fátyolozott. Pontozata elég sűrű, zölddel szegett, szürkés petytyeस्कéből álló, kevésbé szembetűnő. Rozsdátoltok vagy alakzatok gyakran mutatkoznak fölületén, különösen pedig a gyümölcs kelyhes és száras végén.

Belseje. Husa fehéres, csaknem áttetsző, finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszas, karcsu, mindkét sarkán hegyesen végződő, barnás, ép magot rejtő.

Fája. Vignővessző, erőteljes, edzett; elég korán és elég bőven termő; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé törekvő, de időjárástól szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, szép lombos, nagy, gúlaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de gyümölcsseit kellő nagyságra kifejleszteni, — főképp vi-

dékem mostoha viszonyai közt, — csak esős évjárással képes. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok; hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könnyök; alig észrevehetőleg bordázottak; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn félérmolyhosak, ért korukban csupaszak, zöldes sárgák, napos felőkön itt-ott sötét pirossal színezettek; jókora nagy, többnyire kissé hosszúak, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszú levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elállók; egymást lazán takaró pikkelyeik szürkével árnyalt világosbarnák; majd alig, majd eléggé kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, nem vastag, de elég keményszövetűek; hosszúak tojásdadok vagy kerülékesek; lassudan elkeskenyedő, rövidek, szurós hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldék; széleiken apró, tompa vagy kissé éles fogakkal ritkán és szabálytalanul fűrészesek. Levél-nyelők a vesszők alján hosszúak, főleg pedig mind-mind rövidebb, elég vastag, inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomnak vagy keskeny lándsásak; a nyél tövétől kissé főleg a nyélre helyezettek, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak és hosszabbak, mint a vesszőkön levők, laposvölgyesek, hegyökkel félrecsavarodók, csaknem épszelűek; fölálló, hosszú, hajlékony nyelökről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 9.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 518.

Mas, *Le Verger.* II. 55. A német gyümölcsészek tudtommal még nem írták le.

Eszrevétel. Vidékemen csak kedvező évjárással terem mérsékelten; de kellőleg nyirkos talajban, hiszem, hogy hazánkban is mindenütt bőven és szép gyümölcsöket fog teremni. Gyümölcsei érett korukban sem egy könnyen szotyósodnak s Bivort szerint, a gyümölcskamrában, két hétig is épségben elállanak.

248. Német nemzeti bergamot.

(Belle sans pepins; Deutsche national Bergamotte.)

Származása. Régi, bizonytalan. Németországban és Franciaországban rég idő óta ismeretes már: de el van terjedve egyebütt is mindenfelé a világon, a hol mérsékelt égövi gyümölcsöket tenyésztenek. Ojtóvesszejét 1871 óta több hiteles helyről is meghozattam; de vidékem mostoha viszonyai közt nem volt még képes nálam gyümölcsöseit bemutatni. Fajom valódisága azonban kétségtelen; mert növényzete teljesen egyezik a leírásokkal. Gyümölcsész barátaim közül többen is küldöttek hozzám leírásra alkalmas gyümölcs példányokat: tehát nekik köszönhetem, hogy körülményes leírásban már is bemutathatom e jeles körtefajt is.

Érésideje. Sept.; hűvösebb tájakon oct. közepéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy, vagy jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban mindkét végén belapított gömbalakú; néha tompa csigaalakú; egyik oldalán gyakran hizottabb, mint a másikon; különben elég szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme majd a középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé széles laposas karimában végződik; szára felé pedig szeliden fogyva boltozódik s többnyire szűkes karimában fogy el. Szára hosszú vagy csak hosszás, vastag vagy középvastag, fás, gyakran mindkét végén bunkós, csaknem végig fényes, vörhenyes mázzal befuttatott; többnyire szűk és ritkán mély üregbe helyezett s néha húsos emelkedéstől kissé félre nyomott. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félignyílt; fölálló, rövid, szarunemű osztványaival rendszerint tágas és majd sekély, majd eléggé mély üregben ülő, melynek karimája szeliden hullámos ugyan, de a gyümölcs derekára bordás emelkedések soha sem nyúlnak föl.

Színe. Bőre finom, sima, noha szeliden hovádasos, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán aranyárgával s néha némi földvörössel színezett. Pontozata igen sűrű; többnyire zölddel szegett, finom, apró, barna pettyecskekből álló, elég szembetűnő. Rozsdaalakzatok csak elvétve fordulnak elő fölületén; de kehelyüregének falain néha mutatkozik némi áttetsző finom rozsda.

Belseje. Húsa szép fehér, elég finom, olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízü. Magtokja csaknem zárttengelyű; szűk és többnyire hibásan képződött tömlőcskéiben néha egy-két ép, feketés, tojásdad, többnyire azonban idétlen magot rejtő.

Faja. Fiatal korában vígnövésű, később is egészséges és edzett; ha nem korán is, de aztán a neki kedvező helyen igen bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gömbalaku koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva, más alakú fának is. Mély termőrétegű kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. Kertem könnyen kiszáradó, laza talajában nem képes teremni; mert itt gyümölcspeczkei lassankint elhalnak s a fa egész életereje az ághegyek föntartására szorítkozik. Mondják, hogy gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok; hegyök felé lassudan elvékonyodók; elég egyenesek, noha szembetünőleg könyökösek; nem bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman fehér molyhosak; ért korukban is nagy részt hamvasak, olajszínű barnák; apró, kerek, itt-ott hosszás, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, tompahegyűek, csaknem egészen a vesszőhöz lapulók; szürkével kissé tarkázott sötét gesztenyeszínűek; majd alig kiálló, majd elég duzzadt, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, elég hegyesek, pirossal kissé árnyalt barnák.

Levelei. Elég nagyok vagy csak középnagyok; vastag és keményszövetűek; kerülékesek vagy pedig széles tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig csaknem lándsásak; szabályosan elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszás, éles hegyben végződők; többnyire völgyesek vagy csatornásak; ívelték és többnyire hullámos-szélűek, hegyökkel erősen lefelé görbülők; gyenge korukban alul-fölül sűrűn fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, elég sötét-zöldek; széleiken nem fogazottak, hanem mind épszélűek. Levélnyelők többnyire rövid, elég vastag, merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszak, fonálidomúak; rendszerint a vessző mellett fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, hosszabbak és szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak; hosszás, rugalmas nyelokről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Belle de Bruxelles sans pepins; Bergamotte de Bruxelles; Bergamotte sans pepin; Gracieuse; Siedenburger Butterbirn stb.

Leirói. Diel, *Hernobistsorten*, almákat és körtéket tartalmazó IV. 145.

Jahn, *Illustr. Handbuch der Obstk.* II. 87.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 193.

Mas, *Le Verger*, II. 91. és sokan mások is.

Észrevétel. Nagy és szemnek-szájnak tetsző gyümölcsei végett meg érdemi, hogy az alföldön, nagyobb folyóvizeink mellékén, a fölvidéken pedig mindenütt tegyünk vele kísérletet s a hol minden tekintetben becsesnek mutatkozik; tenyészszük nagyban is. Vidékem mostoha viszonyai közt sohasem lesz képes kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

249. Olivér.

(Olivier de Serres.)

Származása. E kitűnő körtét Boisbunel, rouen-i gyümölcsész nyerte a Fortunáta magvairól, Frankhonban. Magoncának első gyümölcseit a hatvanas évek elején mutatta be Boisbunel a párisi kertész-társulatnak, hol kitűnő gyümölcsnek találták s mint ilyent, széles elterjesztésre ajánlották. Olivier de Serres, kinek nevéől nevezte el a francia gyümölcsész e körtefajt, 1539-ben született és 1619-ben halt el. Neve általánosan tisztelt név a francziák előtt. A földművelés előmozdítása körül szerzett érdemeiért »A földművelés atyja« nevét kapta a francziáktól. Ilyen tisztelt névre keresztelt gyümölcs aztán csakhamar elterjedt Franciaországban: de megérdemli, hogy mindenfelé elterjedjen a világon; mert valóban méltó arra a névre, a melyet visel. Ojtóvesszejét 1870-ben Veress Ferencz fényképésztől kaptam Kolozsvárról, a kihez a faj egyenest Boisbuneltől, Rouenből került. Nálam több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam november, december; hűvösebb tájakon mártiusig is eltart.

Minősége. Csaknem kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; többnyire azonban jóval nagyobb is.

Alakja. Gömbölyded vagy kétvégén belapított gömbalakú; szabálytalan, bordás, buczkós felületű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de száras vége felé mégis kissé összehúzódnak a boltozódik s kelyhes végén rendszerint szélesebb karimában fog el, mintsem száras végén. Szára rövid vagy rövides, elég vastag, fás, bunkósan végződő, csaknem végig pirosasbarna mázzal bevont; szűk és mély üregbe helyezett; melynek karimája ritkán sík, hanem ormós emelkedésektől többnyire megszaggett. Kelyhe középnagy, zárt, néha félignyilt; fölálló, rövid, szarunemű osztványaival majd tágas, majd szűk, de többnyire elég mély üregben ülő, melynek falait lapos barázdák osztják széles lapos bordákra, melyek a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét megzavarják és a gyümölcsöt mintegy gerezdessé teszik.

Színe. Bőre elég vastag, de nem durva, elég sima; majd kissé érdes, majd csak száraztapintatú; bágyadtan fénylő; elejénte bágyadtzöld; értével bágyadt citromsárga; napos oldalán csaknem arany-sárga s néha-néha némi igénytelen pirossal is belehelt. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt apróbb-nagyobb, fahéjszínű pettyecskékből álló, elég szembetűnő. Hálózatos rozdsaszakadékok majd minden gyümölcsön fordulnak elő; szár és kehelyüregének falait rendszerint barnás fahéjszínű rozsdaszakadékok borítani.

Belseje. Húsa fehéres, de bőre alatt kissé sárgásba játszó, finom, tömött, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, cukoros, finom savanyval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; tömlöcskéiben egy-egy tojásdad, rövidhegyű, sötétbarna, ép magot rejtő.

Fája. Mérsékeltnövéssű, de egészséges és elég edzett; korán és elég bőven termő; fölálló vagy rézsunt elálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel vagyis gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, szabálytalan koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas bokoralakú vagy másféle formafának és, korona magasságban ojtva, szálas fának is; kellőleg nedves iszapföldben tenyészik legvígabban és terem leg szebb gyümölcsöket, melyek aztán jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; ritkán egyenesek, igen könyökösek, merevek, rendetlenül föl- és szétállók; gyenge korukban sűrűn és finoman fehér-molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák; igen apró, kerek fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg behintettek; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu kúposak, kissé hegyesek, a vesszőtől jól elálló s néha sarkantyúsan kiszögellők; szürkével tarkázott sötétbarnák; többnyire igen kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, hasas kúposak, elég hegyesek, pirossal árnyalt sötétbarnák; pikkelyei itt-ott egymásra lazán borulók.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, igen vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy lándsás tojásdadok, vagyis mindkét végökön elkeskenyedők; többnyire rövidke, éles hegyben végződők; itt-ott laposak és hullámosak, többnyire azonban völgyesek; szeliden íveltek és néha csavarosan elgörbülők; a vesszőtől rendetlenül elálló; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos- vagy sárgás-zöldek; széleiken jókora nagy, többnyire tompa fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas, elég vastag, rugalmas; majd vízirányosan el, majd elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái többnyire fejletlenek, fonálidomuak, szétállók, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei laposak, keskeny kerülékesek, hullámosak; itt-ott csavarosan elgörbülők; igen hosszú, hajlékony nyelökről rendetlenül szétállók és lefelé csüggők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.*, II. 477.

Mas, *Le Vergier*, I. 67.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* pótfüzete 181. lapján.

Dr. Lucas Ede, *Illustr. Monatshefte*. 1870. évf. 233.

lapján a gyümölcs sikerült színes ábrájával.

Észrevétel. Hazai éghajlatunk alatt eredeti finomságát mindig képes kifejteni e faj. Oberdieck északi Németországban nem találta mindenkor olvadónak: de én hiszem, hogy hazánk északi vidékein is olvadó húsu lesz mindenkor. Széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom; bárha könnyen kiszáradó, laza talajomban kevésbé termékenynek mutatkozott is, mint kedvezőbb talajban mások tapasztalták.

250. Oberdieck kobakja.

(Calebasse Oberdieck; Oberdieck's Flaschenbirn.)

Származása. Eljeles körtét Leroy nyerte magról 1863-ban, Angersi hires faiskolájában s kora legkitünőbb gyümölcsészének, bold. Oberdieck superintendensnek nevével elkeresztelve, 1865-ben kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságáról elég módomb volt meggyőződnöm.

Érsideje. Sept. közepe táján; hűvösebb tájakon october végéig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy; néha csak középnagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hosszás körte- vagy kobakalakú; többnyire szabálytalanul boltozott, szeliden hovádasos és buczkos fölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé majd szeliden, majd hirtelen fogyva boltozódik; s többnyire szűk és ferdén álló karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is, inkább vagy kevésbé fogyva, többnyire hosszás, hegyes vagy tompakúpos végben enyészik el. Szára középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, tövénél husos, görbe vagy félrecsavarodó; a gyümölcs csucsaából husosan kiemelkedő vagy husos emelkedéstől egészen ferdére taszított. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló vagy egymás felé összehajló, rövid, szarunemű osztványával a gyümölcs sarkán csaknem a fölszínre helyezett vagy ránczos emelkedésektől körülvelt, csekélyke mélyedésben ülő, melynek karimájáról szelíd, lapos bordák nyúlnak elenyészőleg a gyümölcs derekára és annak egyik oldalát gyakran hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre finom, sima, noha szeliden hovádasos; gyöngédta-pintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt fűzöld; értével zöldessárga, napos oldalán, néha igénytelen pirossal színezett. Pontozata elég sűrű; zölddel szegett, fahéjszínű pettyek alakjában jelenkező, alig szembe-tünő. Rozsda csak kehely-üregének falain és néha szára körül, de egyebütt ritkán mutatkozik felületén.

Belseje. Húsa szép fehér, igen finom, teljesen szétolvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben hosszás tojásdad, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, erőteljes, edzett; elég korán, nem rendszeren, de elég bőven termő; fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlom-

bos, szép gulaalakú koronát alkotó. Díszik birsen is, vadonczon is; nagy gyümölcsei végett alkalmasabb gulafának, mintsem szálás fának. Mindenütt jól díszik. Kár, hogy gyümölcseit az erősebb szelek könnyen letizedelhetik!

Vesszei. Számosak, hosszúak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél, gyakran, bunkósan végződők; egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; mereven fölfelé állók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban, még hegyök fele is csak gyéren s alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű-barnás zöldek; apróbb nagyobb, kerek vagy itt-ott hosszúak fakó pontokkal elég sűrűn, de kevésse szembetűnőleg pontozottak; többnyire rövides levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló és az erősebb hajtások derekán csaknem sarkantyúlag kiszögellők; szürkével és pirossal árnyalt sötétbarnák; jól kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, kupos tojásdadok, kissé hegyesek; szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. A vesszők alján jókora nagyok, főleg pedig csak középnagyok; nem vastag, de elég keményszövetűek; lándsás tojásdadok vagy széles lándsásak; majd hirtelen elkeskenyedő, rövidke, majd szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, alig íveltek, hegyökkel lassudan félrecsavarodók; gyenge korukban is csak széleiken s idegzetükön finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, szép fényesek, sötét zöldek vagy élénk zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal sekélyen fűrészesek. Levél-nyelők középhosszú, a vesszők alján pedig elég hosszú, középvastag, hajlékony; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomúak, fölfelé állók, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei, majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, hosszú, rugalmas nyelökről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 520.

Ma s, *Pomol. génézale*, V. 113.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* pótfüzete 115. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Hazánk hegyes vidékeire, hol az erősebb szelek ellen több ótalmat találhat, inkább való e jeles körtefaj, mintsem az alföldre. Itt csakis olyan helyeken járna tenyésztése haszonnal, a hol a fa az erősebb szelek ellen erdő vagy magas épületek által védelmezve van.

251. Pertusati.

Származása. E jeles körtét Leroy nyerte magról 1867-ben Angersban s Pertusati gróf, jeles olasz gyümölcsész nevéől elkeresztelve, 1869-ben kezdette elterjeszteni. Még napjainkban is folyvást az újdonságok közé tartozik. Öjtévesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek gyümölcssteleperől, Plantièresből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. September; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Majd szabálytalan gömbalaku, majd hasas és tompacsigalaku; egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra vagy csak kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé többnyire hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva, szűk karimában enyészik el. Szára rövid, elég vastag, csaknem husos, görcsös, sárgaszínű, itt-ott barnafoltos; a gyümölcs sarkán szűk mélyedéskéből, függélyesen kiálló vagy husos dudorok közé mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló, rövid, szarunemű osztványaival tagnyílású, de szűk és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek finom, fahéjszínű, cserepesnek látszó rozsdával bevont falai többnyire szépen kikanyarítvák s karimáján csak elvétve láthatók némi hullámos emelkedések, melyek aztán a gyümölcs derekán is nyomozhatók, de a gyümölcs kerekdedségét alig zavarják meg.

Szine. Bőre vékony, finoman hovádasos, majd gyöngéd-, majd kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével aranysága; napos oldalán is csak elvétve kap némi gyöngéd piros árnyalatot. Pontozata sűrű; finom, fahéjszínű pettyescskék alakjában jelenkező, elég szembetűnő. Finom fahéjszínű rozsdá a gyümölcs kelyhes és szaras végén majd mindig, de egyebütt csak elvétve szokott rajta mutatkozni.

Belseje. Húsa szép fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, cukros, üdítő savanygyal emelt, mibe azonban néha némi húzosság is vegyül, de azért igen kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben tojasdad, fekete, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt növesű, de egészséges és edzett; elég korán s a neki kedvező viszonyok közt elég bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel elég jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gúlaalaku koronát alkotó. Vadoneczon inkább díszlik, mint birs-alanyon;

alkalmas gulafának is, szálasfának is. Kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, sárgásbarnák, itt-ott pedig szőkés barnák; hosszas fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpu, hegyeskúposak, a vesszőtől kissé elálló; szürkével tarkázott, pirosasbarnák; elég kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, hegyesek, világos barnával árnyalt sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony, de keményszövetűek; tojásdadok vagy keskeny kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas vagy rövidke, éles hegyben végződők; lapos völgyesek vagy csatornásak, nem íveltek; nyelökről majd rézsunt fölfelé, majd csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban is csak alsó lapjukon és széleiken ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken előre hajló, apró, éles fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag és merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, tojásdadok, csaknem laposak; rendetlenül föl- és szétálló, hosszu, rugalmas nyelökről mereven szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 516. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való. Kellőleg nyirkos talajban tegyünk vele kísérletet! Ilyen helyeken aztán, hiszem, hogy hazánkban is mindenütt hálásan kiízetendi a helyet, melyet a kertben elfoglal.

252. Palkonyai czukorkörte.

(Palkow'sche Zuckerbirn.)

Származása. E becses, nyári körtefajt bold. Glocker K., enyingi főkertész, barátom küldötte meg nekem ojtóvesszőkben főnebbi magyar és német neve alatt: de származásáról mit sem közölt velem. Hazánkban, Palkonya-nevű község több is van. Melyiktől kapta nevezetét? ki nevezte így először? és ki terjesztette el? Sajnos! erre a kérdésre nincs, a ki nekem feleletet adhatna. Külföldön még ismeretlen e faj. A Simon-Louis testvérek nagy catalogjában csak főnebbi német neve van fölemlítve avval a megjegyzéssel, hogy „nyári körte“ s hozzájuk Magyarországból került.

Érésideje. Aug. közepe táján; hűvösebb tájakon bizonyára sept. elejéig is elhúzódik.

Minősége. II. rendű csemege- és jó piacosgyümölcs.

Nagysága. Kisded.

Alakja. Körtealaku vagy tojásdad körtealaku; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Z o m e majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s igen szűk karimában végződik, melyre föl sem állítható; szára felé pedig szelid behajlással fogy s inkább vagy kevésbé rövid és többnyire karesu, kupos véget alkot. S z á r a hosszas vagy csak középhosszú, vékony, fás, tövénél kissé husos, hegyénél bunkósan végződő, sáppadt vagy sárgás zöld; a gyümölcs csucsaiból, csaknem annak folytatásaként kissé ferdén kiemelkedő vagy husos gyűrűzetből oldalvást kiálló. K e l y h e nyílt; föl vagy rendetlenül szétálló, hosszas, hegyes, sárgás osztványaival csaknem a felszínre helyezett vagy csekélyke, lapos mélyedésben ülő.

Szine. Bőre elég finom, nem sima, de mégis gyöngédtapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével élénk citromsárga, még napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga, minden pirosságot nélkülöző. Pontozata sűrű; zölddel szegett, finom pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Rozsdának, rendszerint, még nyoma sem látszik fölületén.

Belseje. Húsa fehéres, félfinom, tömöttes, fél szerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve elég bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt-tengelyű; szűk tömlőcskéiben egy-két, tojásdad, feketés, ép, néha pedig idétlen magot rejtő.

Faja. Egészséges, vígnövésű, edzett; korán és a neki kedvező helyen, rendszeren és bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas szálafának is, gulafának is. Min-

denütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem bőven és rendszeren. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; elég egyenesek, noha szembetünőleg könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák, napos felőkön pirossal kissé mosottak; apróbb-nagyobb, kerek, fakó pontokkal elég sűrűn és elég szembetünőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, tojásdad kuposak, hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló, sötétbarnák; elég kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnyagok, vagy elég nagyok, hosszú kuposak, hegyesek, simák, pirosas barnák.

Levelei. Középnyagok, vastag és keményszövetűek; tojásdadok, a vesszők hegye felé pedig keskeny kerülékesek; inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, homályos zölddek; széleiken nem fogazottak, hanem többnyire egészen épszelűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszú és hajlékony, a vesszők hegye felé pedig középhosszu, középvastag, elég merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, csaknem laposak, hullámosak, íveltek; igen hosszú, vékony és hajlékony nyelökről kissé lekonyultan szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Tudtommal még senkisé írtale.

Észrevétel. Ott, hol a föld nyáron át is kellőleg nedves maradhat, főképp nagy városok közelében, nagyon megérdemelné, hogy hazánkban mindenütt tenyészsűk. Nyersen is kedves csemege; czukorba főzésre vagy a nép számára, egészben való aszalásra, igen keresett lehetne a piacokon.

253. Priou.

(olv. Priu.)

Származása. E jeles körtét egy Priou nevű, rondardi molnár 1863-ban ismertette meg Leroyval. Az anyafa Brissac közelében, Franciaországban egy legelőn kelt magról. Leroy fönnébbi névre keresztelte el és 1865-ben kezdette elterjeszteni. Még napjainkig is folyvást az újdonságok közé tartozik. Ojtévesszejét a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből és Leroy faiskolájából, Angersből egyezően kaptam meg. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam november, december; hűvösebb tájakon s kedvezőbb viszonyok közt tavaszig is eltart. Leroy rendkívül tartósnak mondja.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is kisebb is.

Alakja. Majd bergamotszerűen gömbölyded; majd tojásdad csigaalakú; néha szabályosan, néha ismét szabálytalanul boltozott, bordás és hovádasos fölületű. Zöme majd középtájra esik s mindkét vége felé csaknem egyenlően, de szára felé mégis kissé összehúzódnva boltozódik, mintsem kelyhe felé, majd pedig a középtájnál alább esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödvé boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé széles, lapos karimában végződik; míg szára felé elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára rövid vagy rövide, elég vastag, fás, bunkósan végződő, barnás, de később bágyadt vörhenyesre változó mázzal csaknem végig bevont; inkább vagy kevésbé szűk mélyedésbe helyezett, melynek karimája az egyik oldalon gyakran fölebb emelkedik, mint a másikon. Kelyhe nyílt; rendetlenül föl és szétálló, szürkésbarna, szarunemű csztványaival tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek szakadozott rozsdával bevont falain szelid, lapos bordák váltakoznak, mely bordák az üreg karimáját hullámossá tévén, néha inkább vagy kevésbé szembetűnőleg a gyümölcs derekára is föl szoktak vonulni.

Színe. Bőre vékony, de keménykés, elég sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt vagy kissé sárgás zöld; értével élénk sárga; napos oldalán aransárga vagy szelid rózsaszínnel behelt. Pontozata sűrű; apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, nem szembetűnő. Finom, fahéjszínű rozsdaszilánkok néha mutatkoznak itt-ott fölületén.

Belseje. Húsa fehér, finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés: leve bő vagy csak elegendő, igen czukros, finom, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, kissé illatos és fű-

szeresízű. Magtokja nyilttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, hegyes sötétbarna, ép, néha csak idétlen magot rejtő.

Fája. Mersékelt-növészű, de egészséges és edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló és inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gulaalaku koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is, alkalmas gulafának is, szálasfának is. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcssei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé kissé elvékonyodók; egyenesek vagy tágas ívalakban fölfelé görbülők; kissé könyökösek bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, olajszínű sárgás-barnák, napos felükön itt-ott pirossal árnyaltak; apróbb-nagyobb, többnyire kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasas kúposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kissé hosszúak és elég karcsú kúposak, kissé hegyesek; szürkével tarkázott pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek, a vesszők alján középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; a vesszők alján széles tojásdadok; a vesszők hegye felé csaknem lándsásak; rövidke, szúrós hegyben végződők; csaknem laposak vagy csak lapos-völgyesek, alig ívelték; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos vagy kissé sárgás zöldek; széleiken apró, tompa fogakkal sűrűn és szép szabályosan fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján hosszúak, főleg pedig mind-mind rövidebb, vékony vagy középvastag, rugalmas; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonál- vagy áridomuak, a nyél tövétől kissé főleg, a nyélre helyezettek; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, szeliden hullámosak; rendetlenül föl- és szétálló, hosszú, vékony, rugalmas nyelökről kissé lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 563. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb fekvésű, hűvösebb tájékaira inkább való e körtetaj, mintsem az alföldre. Amott bizonyára sokáig eltarthatók lesznek gyümölcssei; míg itt az alföldön, a siettetettérés miatt, téli gyümölcsfaj létére, őszi gyümölcsessé változik át.

254. Pringalle vajoncza.

(Beurré Pringalle; Pringalle's *) Butterbirn.)

Származása. E széptermetű becses gyümölcsöt Pringalle Celestin lesdaini faiskolatulajdonos nyerte magról, Belgiumban. Pringalle a tournay-i kertész társulatnak 1859. November 1-én mutatta be kör-téjét megbíralás végett s ott jutalomdíjat nyert vele. Ez idő óta ér-deme szerint terjed mindenfelé. Ojtóvesszejét Oberdiecktól 1873-ban kaptam. Nálam a fajfán is, álló helyére kiültetett fámon is, több ízben termett már. Fajom valóságos kétségtelen.

Érésideje. Nálam september; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Tojásdad-körtealakú; néha tojásdad tompakupos, szeliden bordás és buczkos fölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, kely-he vége felé esik; honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk talpban végződik; szára felé pedig ele-jénte szeliden, aztán behajlással vagy anélkül is fogyva, többnyire rövid, kupos vagy csak tompakupos végben enyészik el. Szá-ra középhosszu, meglehetősen vastag, fás, kissé görbe; tövénél néha husos; hegyénél kissé bunkós; nagyrészt fényes világosbarna mázzal bevont; csaknem a fölszínre helyezett és néha némi husos emelkedéseké-k közé mintegy erőszakosan benyomott. Kelyhe nyílt; fölálló, szarunemű csatornás osztványai-val csaknem a fölszínen vagy csekélyke mélye-désben ülő, melynek falairól szelíd bordák nyulnak a karima felé s onnan tovább, inkább vagy kevésbé kiemelkedve a gyümölcs dere-kára is a nélkül, hogy ennek kerekdedségét szembetűnőleg meg-zavarnák.

Színe. Bőre vékony, sima, finoman érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értével zöldessárga; napos oldalán élénkebb sárga. Mindezen színezet azonban csak kisebb-nagyobb fol-tokban tűnik elő; mert az egész fölület elejénte zöldesharna, később azonban vörhenyesre változó finom rozsdával van bevonva vagy csak márványozva. Pontozata sűrű, fahéjszínű, az alapszínben elég szembe-tűnő.

Belseje. Húsa fehér, vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó, magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen

*) Oberdieck e szót Prignalle-nak olvasta és írta, de Dumortier, a kitől az ojtóvesszőt kapta, Pomone tournaissienne czimű munkájában „Pringalle“-nak írja mindenütt és így ez utóbbi a helyes elnevezés.

bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéiben tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Faja. Fialat korában buja, később csak mérsékelt-növésű, egészséges, edzett; igen korán és igen bőven termő; szétálló, nyulánk ágai-val, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és sűrűn beruházkodnak, ritkás, kuszált lombozatu koronát alkotó. Alkalmas szálas fának és lécezet melletti művelésre formafáknak is. Vadonczon igen jól díszlik; úgy látszik, helyben és talajban nem válogatós; gyümölcsei elég jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, igen hosszúak, középvastagok, hegyök felé mind mindinkább elvékonyodók, egyenesek; többnyire azonban a buja növés folytán különféleképp elgörbülők, könyökösek, hegyök felé finoman bordázottak; gyenge korukban sűrűn és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, vörhenyesek vagy sárgásbarnák; elég nagy, többnyire kerek, fehér pontokkal, elég sűrűn és szem-betűnőleg pontozottak; középhosszú, nagyrészt azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, majd karesu, majd hasas kuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló; szürkével és pirosasbarnával tarkázott pirosas gesztenyeszínű pikkelyekkel takartak; majd talap nélküliek, majd kissé kiemelkedő, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy csak középnagyok, kuposak, hegyesek, világos gesztenyeszínű pikkelyekkel lazán takartak.

Leveli. Kicsinyek, vékony, de igen keményszövetűek; többnyire kerülékesek vagy tojásdadok; majd szabályosan elkeskenyedő hosszú és éles, majd hirtelen összekeskenyedő, rövidke, szurós, hegyben végződők; a vesszők alján laposak, alig íveltek s széleikkel kissé lefelé hajlók; a vesszők hegye felé kissé csatornásak és íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, sötétzöldek; széleiken alig észrevehetőleg finoman fogazottak, nagyrészt azonban épszerűek. Levéllyelők elég rövid, középvastag, merev; többnyire vízirányosan el, vagy kissé rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei hosszú-as-tojásdadok, laposak, itt-ott hullámosak, alig íveltek, épszerűek, majd hosszú és vékony, majd rövid és vastag nyelökről rendetlenül szétálló. Másodlevelei jellemzőleg számosak, lándsásak, laposak, félre görbülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Dumortier, *Femone tournaissienne*, 105. lapján.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde* pótfüzete 81-dik lapján. Tudtommal mások még nem írták le.

Észrevétel. Beillik e jeles körtefaj még az oly mostoha viszonyok közé is, mint a milyeneket vidékemen talál; minélfogva széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt.

255. Quintinye.

(Poire la Quintinye.)

Származása. Magról nyerte Boisbunel, roueni gyümölcsész Frankonban. Mint terjesztésre méltó, jeles, teli körte a 60-as évek elején kezdett elterjedni. Nevét viseli a XVII. század leghíresebb fatenyésztő kertészének, a ki ügyvédből kertészszé levén, mint XIV-ik Lajos francia király híres kertjeinek igazgatója halt el 1688-ban, a kertészetről terjedelmes munkát hagyván hátra maga után. E gyümölcsfajt ojtóvesszőkben 1877-ben kaptam Boisbuneltől, Rouenből. Azóta fajfán is, faiskolai ojtványaimon is termett már nálam; fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Száraz, meleg évjáráskor nálam nov. dec.; hűvösebb tájakon tavaszig is eláll.

Minősége. Rendes időjárással II. rendű; száraz meleg időjárással alig III. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Nagy, vagy legtöbbnyire jókora nagy.

Alakja. Csigás gömbalaku; néha tojásdad csigaalaku; többnyire szabálytalanul boltozott, buczkos és hovádasos fölületű s egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét kelyhe felé majd jól kidomborodva, majd kissé összehúzódva boltozódik s elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva boltozódik s többnyire tompa s igen rövid csucsan végződik. Szára inkább rövid, mintsem középhosszú, vastag, fás, kissé görbe és bunkósan végződő; tövénél zöldes, többnyire azonban egész hosszában fényes, világosbarna mázzal befuttatott; a gyümölcs hegyén, csekélyke és inkább vagy kevésbé szűk mélyedéskéből oldalvást kiálló, néha pedig csaknem a fölszinre helyezett s húsos emelkedéstől ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rövid, szürkés vagy barna, szárunemű és molyhos osztványaival tágnylásu, de összeszűkülő mély üregben ülő, melynek falain ráncok s karimáján szelid emelkedések váltakoznak, melyek a gyümölcs derekára is levonulnak s annak kerekdedségét megzavarják.

Színe. Bőre vastag, szeliden hovádasos, száraztapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével szalmasárga; napos oldalán aranyárga s gyakran téglavörössel mosott vagy csak belehelt. Pontozata sűrű, finom, egyenlően elszórt, barnás, elég szembetűnő. Rozsdapontok vagy alakzatok a gyümölcs kelyhes végén majd mindig, de egyebütt fölületén ritkán fordulnak elő.

Belseje. Húsa fehér, félfinom, félszerint olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve rendes időjáráskor bő és czukros, kellemes fűszeresízű, míg száraz évjáráskor csak elegendő és ilyenkor ízébe összehúzó fanyarság is vegyül. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben egészséges, hegyestojásdad, barna magvakat rejtő.

Fája. Erőtéljes, igen edzett, virágzásában sem kényes; korán és elég bőven termő; mert kötődött gyümölcsseit a kései fagy sem szokta mind elpusztítani. Nyílt szögekben fölfelé törekvő, elég hajlékony ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrű lombos, de elég szellős koronát alkotó. Gulafának alkalmasabb, mintsem szálas fának; díszlik birsen is, vadonczon is; mindenütt jól díszlik, de gyümölcse finom ízét csak kellőleg nyirkos talajban fejlesztheti ki; aztán a mennyire lehet védett helyet kíván; mert nagy gyümölcsseit az erősebb szelek le szokták tizedelni.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és gyakran bunkósan végződők; alig egyenesek, igen könyökösek; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; nem bordázottak; gyenge korukban fehér molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, csaknem fényesek, zöldek vagy sárgásbarnák; apró, sárgásfehér, kerek pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; egyenlőtlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, tojásdadok, alig hegyesek, a vesszőtől inkább vagy kevésbé elálló; fehér-molyhos-szegélyű, sötétes gesztenyeszínű pikkelyei egymásra kissé lazán borulók; igen kiálló simapárkányos talpra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, alig hegyesek; kissé lazán álló, sötétbarnával árnyalt világos gesztenyeszínű pikkelyekkel takartak.

Levelei. Elég nagyok, elég vastag és keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; majd szabályosan, majd kissé hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak, kissé hullámosszélűek, nyelökről hirtelen lefelé hajlók; a vesszők hegye felé mind csatornásak, inkább vagy kevésbé íveltek s hegyökkel félregörbülők; gyenge korukban is alig molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, majd világos, majd sötétzöldek; széleiken előrehajló, hegyes fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészeseek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, vastag, a vesszők hegye felé rövid, igen vastag és merev; ívalakulag hanyatt görbülve majd kissé lefelé, majd vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszúak, fonál- vagy áridomuak, majd a nyél tövére, majd jóval fölebb a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei mind laposak, hullámosak; hosszas, hajlékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Leroy, *Dict. de pomol.* I. 570. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Gyümölcsseit későn kell leszedni a fáról; különben fzetlenek lesznek. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékeire, hol a kellő nyirkosság a talajban és levégőben ritkán hiányzik, inkább való e körtefaj, mintsem az alföldre, hol csaknem állandóan száraz évjáráások uralkodnak.

256. Quessoy nyári vadoncza.

(Besi Quessoy d'été.)

Származása. E termékeny, nyári körtefaj, — Liron, francia gyümölcsész szerint, — Guérande környékén rég idő óta ismeretes. Bruneau, nantesi faiskola-tulajdonos a folyó század közepén kezdte elterjeszteni s a nagy világba is bevezetni. Franciaországban már széltére el van terjedve. Ötévesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nálam augusztus közepétől, augusztus végeig; hűvösebb tájakon és kedvezőbb viszonyok közt szeptember közepéig is elhúzódik.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha középnagy.

Alakja. Tojásdad gömbölyű; néha pedig csaknem gömbalakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk karimában fogyl; szára felé is szeliden fogyva, és rendszerint kissé összebb húzóda boltozódik és szintén szűkes karimában végződik. Szára hosszas, elég vastag, fás, fényesbarna, de később vörhenyesre változó mázzal befuttatott, többnyire kissé görbe és kissé bunkósan végződő; szűk és nem mély üregbe helyezett. Kelyhe nyílt; kissé fölemelkedő, de hegyökkel csillagalakúlag szétterülő, szürkés, szarunemű osztványaiival majd a fölszínre helyezett; majd csekélyke mélyedésben ülő.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés; elejénte csaknem élénkzöld; értével szalmasárga; napos oldalán narancs-vörössel színezett, mely színezetből azonban gyakran csak egy-egy folt látszik ki tisztán; mert csaknem az egész fölület majd finom, majd kissé érdes rozsdával van eltakarva; némely évben azonban csak gyéren mutatkozik rozsdá a gyümölcsön. Pontozata sűrű; zölddel szegett, igen apró, barnás pettyecskekből álló, elég szembetűnő.

Belseje. Húsa fehéres, finom, olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben rövid, hegyes, laposas, tojásdad, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növesű, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; nyíltszögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak; elég lombos, szabálytalan gu-laalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Helyben és talajban, úgylát-szik, kevésbé válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vékonyak vagy közép-vastagok, hegyök felé lassúdan elvékonyodók; egyenesek, noha észrevehetőleg könyökösek, csaknem bordázatlanok; nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sárgás zöldek s csaknem végig fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes-barnák, napos felőkön barnás-vörösek; apróbb-nagyobb; tojásdad, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, rövid hegyűek, a vesszőtől elálló; szürkével árnyalt pirosas-barnák; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy csak középnyagok, hasaskúposak, alig hegyesek; szürkével és sötétbarnával árnyalt világosbarnák.

Levelei. Kicsinyek, a vesszők alján pedig középnyagok; kissé vastag és keményszövetűek; tojásdadok, itt-ott széles tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas, itt-ott pedig hirtelen elkeskenyedő rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; kissé ívelték; nyelökről csaknem vízirányban elálló; gyenge korukban széleiken és alsó lapjukon finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy kissé sárgás-zöldek; széleiken előre hajló, tőmpa vagy kissé éles fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők többnyire rövid, közép-vastag, elég merev; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fonáldomua, fölfelé vagy kissé szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők, hosszas tojásdadok, csaknem laposak; szétálló, hosszas, rugalmas nyelökről ívelten lefelé konvulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Liron, *Annal. de pomol.* II. 63.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 284.

Mas, *Le Verger*, II. 101. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Bárha vidékem mostoha viszonyai közé is jól beillik; mégis hiszem, hogy kellőleg nyirkos talajban bővebben és szebben fejlődött gyümölcsöket is fog teremni, mintsem vidékemen. Nagyon megérdemli, hogy kísérlet alá fogjuk minél többen és minél több helyt.

257. Rey Leó.

(Léon Rey.)

Származása. E jeles körtét a hatvanas évek elején magról nyerte Rey Leó, toulouse-i gyümölcskertész, kinek neveről elkeresztelve csakhamar elterjedt Franciaországban s terjed onnan mindenfelé még napjainkban is. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres gyümölcstelepéről, Plantièresből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. derekán; hűvösebb tájakon oct. végéig is elhúzódik.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is, nagyobb is.

Alakja. Gömbölyded vagy csigás gömbalakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájnál kissé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbé hirtelen gömbölyödik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán hirtelen gömbölyödik s többnyire kisdéd csucsban enyészik el. Szára rövid, elég vastag, fás vagy kissé húsos, rugalmas; vörhenyes mázzal bevont; a gyümölcs csucsából, többnyire húsos gyütemletből, kissé ferdén kiálló. Kelyhe kisdéd, félig nyílt; rendetlenül fölálló, rövid, barna, szarunemű osztványaival többnyire szépen kikanyarított, tágnylású, de kevésbé mély üregben ülő, melynek falain és karimáján bordás vagy ránczos emelkedések nem fordulnak elő.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, sima, gyöngédtapintatú; elejente élénk zöld; értével zöldessárga vagy citromsárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi narancspirossal színezett. Pontozata elég sűrű; finom, apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, csak itt-ott szembetűnő. Finom, áttetsző, barnás vagy fahéjszínű rozsdamáz szakadozott foltokban, nemesek a gyümölcs két sarkán, de fölületén egyebütt is, gyakran mutatkozik.

Belseje. Húsa fehéres, csaknem áttetsző, finom tömöttes, olvadó; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos, és fűszeresízű. Magtokja zárt-tengelyű; szűk tömlőcskéiben tojásdad, kissé hegyes, világos barna, ép magot rejtő.

Fája. Fialat korában elég vígan, később csak mérsékelten növő, de folyvást egészséges és edzett; elég korán és rendkívül bőven termő nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; legalkalmasabb gulafának. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszel. Nem számosak, középhosszak, többnyire középvastagok; hegyök felé szeliden elvékonyodók, de hegyöknél többnyire bunkósan végződők; nem egyenesek, igen könyökösek, bordázatlanok; fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes vagy sárgás barnák; apróbb-nagyobb, kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn és elég szembe-tűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől jól elálló s az erősebb hajtások derekán, sarkantyúlag kiszögellők; szürkével tarkázott sötétbarnák; jól kiduzzadó, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas és kissé hasaskuposak, hegyesek, sötét vörössel árnyalt gesztenyeszínűek.

Levelei. Az erősebb vesszőkön középnagyok, a gyengébb vesszőkön kicsinyek; tojásdadok vagy kerülekeseek; többnyire hirtelen elkeskenyedő, rövidke, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló, gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, élénk zöldek; széleiken kerekhegyű fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők a vesszők alján középhosszú, főlebb a vesszőn rövid, középvastag, kissé hajlékony; majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái többnyire fejletlenek, fonál- vagy áridomuak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak mint a vesszőkön levők, hosszas és széles tojásdadok, völgyesek, íveltek, itt-ott hullámosak; rendetlenül föl- és szétálló, hosszú, rugalmas nyelökről lefelé lógók.

Hasonnevei. Beurré Léon Rey.

Leírói. L e r o y, *Dict. de Pomol.* II. 336.

M a s, *Pomol. générale*, III. 13. és mások.

Észrevétel. Fája vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik ugyan és terem is; de gyümölcsei kellő nagyságra csak kedvező évjáráskor képesek fejlődni. Nagyobb folyóvizeink mellékén s hazánk emelkedettebb tájékain, bizonyára e tekintetben sem lehet ellene panaszkodni. Megérdemli, hogy egy-egy fának helyet juttassunk számára kerteinkben.

258. Royer Ágost.

(Auguste Royer.)

Származása. E kitünő körte azon magoncok egyikéről került, melyek Van Monstól, Durieux belga gyümölcskertész birtokába jutottak. A belga királyi gyümölcsészeti bizottság 1853-ban mondott e fajról ítéletet s mint kitünő gyümölcsöt, Durieux indítványára, az említett bizottság elnökének, Royer Ágostnak nevééről keresztelte azt el. Bárha nagyon megérdemlené; napjainkig sincs még kellőleg elterjedve. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek hies faiskolájából, Plantièresből. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésidoje. Sept. második fele; hűvösebb tájakon nov. végéig is elhuzódik.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Többnyire hasas és inkább vagy kevésbé tompa csigalakú; néha csigás körtealakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű; egyik oldalán azonban mégis gyakran hízottabb, mint a másikon. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, kelyhes vége felé esik, honét kelyhe felé inkább vagy kevésbé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk és többnyire ferde karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogya, többnyire rövid, karcsú s inkább vagy kevésbé tompa kupos végben enyészik el. Szára rövid, vékony vagy középvastag, fás, majd egyenes, majd kissé görbe, bunkósan végződő, sárgásbarna; a gyümölcs csucsán, szűk mélyedéskébe vagy csaknem a fölszínre helyezett s néha húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt; hibásan fejlődött, rövid, csatornás, szürkésbarna, szarunemű osztványaival szűk és nem mély üregben ülő, melynek falait és karimáját bordás emelkedések nem teszik ugyan egyenetlenné, de a gyümölcs derekán elenyésző lapos bordák mégis észlelhetők.

Színe. Bőre vékony, de keménykés, sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével homályos sárga, miből azonban alig látszik ki tisztán egy-egy folt; mert csaknem az egész fölület elejénte barnás, később fahéjszínre változó, finom rozsdával van eltakarva vagy legalább behálózva és sűrűn pontozva. Néha azonban e rozsdamáz csak a gyümölcs száras és kelyhes végén mutatkozik s ilyenkor az alapszínben a pontozat igen szembetűnő.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, finom olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűsze-

resízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskeiben tojásdad, hegyes, vörhenyesbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővesű, egészséges, de vidékem mostoha viszonyai közt nem eléggé edzett; mert törzsének s idősebb ágainak kérge repedéses és pörsögéses; különben korán és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, sugár gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik, sőt a leírások szerint még birsen is; alkalmas gulafának és szálas fának is. Hogy vigan tenyészszék és bőven teremjen; kellőleg nyirkos talajra van szüksége. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, elég vastagok vagy csak közép-vastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; majd egyenesek, majd kissé görbék és könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, barnássárgák, itt-ott kissé pirossal színezettek; apróbb-nagyobb, kerek, többnyire azonban hosszúak, fehér pontokkal nem sűrűn, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kissé szélestalpu kuposak, hegyesek a vesszőtől kissé elálló: szürkével és sötétbarnával tarkázott pirosasbarnák; inkább vagy kevésbé kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, kuposak, hegyesek, szürkével és sötétbarnával tarkázott barnák.

Levelei. Középnyagok, nem vastag, de elég keményszövetűek; a vesszők alján csaknem kerekdedek s parányi hegyben végződők, főlebb pedig tojásdadok s itt-ott csaknem lándsásak s hosszúak, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; a vesszők alján kanálformán öblözöttek vagyis széleikkel köröskörül fölfelé hajlók; kissé íveltek; gyenge kerukban alsó lapjukon ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk fűzőldék; széleiken apróbb-nagyobb, éles vagy tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid, vastag és merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire kerektojásdadok, kanál formán öblözöttek; rézsunt fölálló merev nyelökről bokrétásan szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 11.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 168. Tudtommal mások még nem írták le.

Észrevétel. Fája fiatal korában, vidékem mostoha viszonyaival nem bír megküzdeni. Álló helyökre kiültetett ojtványok koronájára ojtva azonban itt is elég jól tenyészik és terem is. Olyan helyeken tegyünk vele kísérletet, a hol a talajból nyáron át sem képes a nedvesség teljesen elpárologni s hiszem, hogy ily helyeken, hazánkban mindenütt előnyös lesz tenyésztése.

259. Rokkantak kolmárja.

(Colmar des Invalides; Colmar Van Mons.)

Származása. Bivort szerint e körtefajt 1808-ban Duquesne nyerte magról Enghienben, (Belgium), s Van Mons nevére elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Nagyon el van már terjedve mindenfelé a világon; de elterjedését annak köszönheti leginkább, hogy olyan ember nevére volt elkeresztelve, a ki a gyümölcsészet mezején hallhatatlan érdemeket szerzett magának. Van Mons minden tisztelője igyekezett azt megszerezni, azt híven, hogy a Van Mons kolmárja csak is első rendű, kitűnő csemegegyümölcs lehet. Minthogy azonban e hitőkben csalatkoztak; a francia gyümölcsészek nagyrésze elvetve a gyümölcsnek eredeti, Van Monshoz nem illő nevét a fönnebbit adta és fogadta el számára. Több hiteles helyről bírom e fajt s több ízben termett nálam is.

Érésideje. Nálam nov. január; hűvösebb tájakon májusig is eltart.

Minősége. III. rendű; néha csaknem II. rendű csemegegyümölcs; háztartási vagy konyhai czélokra igen becses.

Nagysága. Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban szabálytalan tompakupos; néha pedig hasas csigaalakú; kissé szabálytalanul boltozott és hová-dásos-fölületű. Zöme a középtájnál jóval aulább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömböly dve boltozódik s kelyhe körül széles, lapos karimában végződik; szára felé pedig szeliden fogyva s gyakran behajlást is alkotva, zömök, tompakúpos végben enyészik el. Szára többnyire rövid, kissé vastag, fás, néha kissé hú-sos, bunkósan végződő, barnás vagy vöröses mázzal csaknem végig bevont; inkább vagy kevésbbé szűk mélyedésbe helyezett, melynek többnyire szeliden hullámos karimája az egyik oldalon fölebb emel-kedik; mint a másikon. Kelyhe többnyire kicsiny és nyilt; kissé szétterülő, rövidke, barnás, szarunemű osztványaival tágas, lapos mé-lyedésben ülő, melynek karimája néha szeliden hullámos s a gyü-mölcs derekán is néha széles, lapos bordák észlelhetők.

Színe. Bőre fehéres, de szívós, elég sima, száraztapintatu, bá-gyadtan fénylő; elejénte világos vagy fehéres zöld; értével citrom-sárga; napos oldalán csak kissé élénkebb sárga s néha némi gyön-géd pirossal is színezett. Pontozata sűrű, egyenlően elhintett, fahéj-színű pettyecskékből álló, szembetűnő. Rozsdaalakzatok néha sűrűb-ben, néha csak itt-ott mutatkoznak fölületén; de a gyümölcs kelyhes végét rendszerint barnás rozsda-máz szokta eltakarni.

Belseje. Húsa fehér, félfinom, roppanós, néha félszerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve elegendő, czukros, gyön-géd savanyval emelt, többnyire elég kellemes, noha kevésbé fűsze-

resízű. Maktokja kissé nyílt-tengelyű; tömlőcskéiben hosszas, hegyes, feketés, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és igen edzett; korán és bőven termő; fölálló vagy föltelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős gulaalakú koronát alkotó. Díszlik vadoneczon inkább, mint birsalanyon; alkalmas gulafának és szálasfának is. Mindenütt jól díszlik; de kellőleg nyirkos talajban terem legszebb és legjobb gyümölcsöket, melyek nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé szeliden elvékonyodók; egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; fölállók vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes barnák, napos felőkön pirossal kissé mosottak; apró, kerek, fehérés pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, rövid, hasas kuposak, alig hegyesek, a vesszőtől elálló, szürkével sűrűn árnyalt pirosas barnák; elég kiemelkedő, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas kuposak, elég hegyesek; aljuknál szürkével tarkázott, hegyőknél pirossal árnyalt sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek; hosszas kerülekesek vagy hosszas tojásdadok; majd hosszas, majd rövidke éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy igen lapos völgyesek; kissé íveltek és hullámos-szélűek; nyelőről lefelé konyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy kissé sárgás zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, vékony, rugalmas, tövénél gyakran pirossal kissé színezett; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái hosszasak, fonálidomuak, a nyél tövétől kissé főlebb, a nyélre helyezettek, kissé fölfelé állók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, kissé íveltek és hullámosak; szétálló, hosszú, vékony és rugalmas nyelőről lefelé csüggők.

Hasonnevei. Gros-Colmar van Mons; Crassan d'hiver, Poire des invalides; Van Mons kolmárja.

Leirői. L e r o y, *Dict. de Pomol.* I. 584.

M a s, *Le Verger*, I. 20. szám alatt.

J a h n, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 153. és sokan mások.

Észrevétel. E becses háztartási gyümölcs körtetenyésztésre kedvező vidékeken megérdemelné, hogy hazánkban minden kertben helyet foglaljon. Olyan mostoha viszonyok közt, a milyenek vidéken uralkodnak, kevés haszonnal járna tenyésztése.

260. Saint-amandi vajoncz.

(Bourré de Saint-Amand.)

Származása. E jeles körte Belgiumból származik. A Fleurus melletti Saint-Amand nevű község lelkésze, Grégoire nyerte magról s fönnebbi név alatt 1855-ben vezette be a világ forgalmába. Bárha megérdemelné; napjainkban sincs még kellőleg elterjedve. Ojtóvesz-szejét 1873-ban a Simon-Louis testvérektől Plantièresből; később pedig Leroy hires faiskolájából Angersből is egyezőleg kaptam meg. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Nálam sept. közepe; hűvösebb tájakon novemberig is eltart.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kissé változó; majd tojásdadgömbölyű, majd tompa csigaalakú, majd ismét rövid, hasas körtealakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme a középtájra vagy csak kissé alább, kelyhes vége felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk, de lapos karimában végződik, melyre jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább s néha némi behajlással is fogyva, rövid és inkább vagy kevésbé tompakupos végben enyészik el. Szára rövid vagy közép-hosszú, elég vastag, fás, kissé bunkósan végződő, barnamázos; a gyümölcs csucsán majd a fölszínre, majd csekélyke mélyedésbe kissé rézsunt helyezett. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül fölálló vagy szétterülő, szürkésbarna, szarunemű osztványaival kissé tágas, de ritkán mély üregben ülő, melynek falain és karimáján csak néha mutatkoznak némi lapos emelkedések, melyek azonban a gyümölcs derekára nem vonulnak föl.

Színe. Bőre vékony, de keménykés, sima, gyöngédtapintatú, elég fényes; elejénte világos zöld; értével világossárga némi zöldes árnyalattal; napos oldalán aranyárga és néha igénytelen pirossal színezett. Pontozata sűrű; igen apró, fahéjszínű pettyescskékből álló, alig szembetűnő. Némi áttetsző, finom, sugaras rozsdá csak kelyhes és száras végén szokott jelenkezni. Itt-ott néha barnás ragyaszeplők is mutatkoznak fölületén.

Belseje. Húsa fehér, vagy sárgásba játszó fehér, finom, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben hasas, hegyes tojásalakú, sötétes barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és edzett; korán és igen bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő

ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, gúlaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik mint birsalanyon; alkalmas gulafának is, szálasfának is; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok, hegyők felé is alig észrevehetőleg vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, szeliden bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szürkés barnák; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével kissé tarkázott világos gesztenyeszínűek; elég kiálló, szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kupos tojásdadok, hegyesek, szürkével tarkázott, pirosas barnák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; hosszas tojásdadok vagy lándzsás tojásdadok; kissé hirtelen elkeskenyedő, elég hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos-völgyesek; alig íveltek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken éles fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, elég merev; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái középhosszak, áridomuak, szétálló, de hegyökkel a vessző felé kanyarodók, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszas tojásdadok, csaknem laposak, itt-ott szeliden hullámosak; rövidebb vagy hosszabb, rugalmas nyelökről mereven, de kissé lekonyultan szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 3.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 423.

Mas, *Le Verges*, III. 117. szám alatt. Német gyümölcsészek tudtommal még nem írták le.

Eszevétele. Vidékem mostoha viszonyai közt is jól díszlik, de csak mérsékeltten terem. Körte tenyésztésre kedvezőbb viszonyok közt, hiszem, hogy hazánkban mindenütt hálásan kifizeti a helyet, melyet a kertben elfoglal.

26l. Saint-ghislain-i körte.

(Olv. Szent-gizléni.)

(Poire de Saint-Ghislain.)

Származása. E becses körtefaj a folyó század elején kezdett elterjedni Belgiumból, hihetőleg a Jemappe megyében fekvő Saint-Ghislain nevű községből. Elterjedését főképp Van-Monsnak köszönheti, a ki Dielnek már 1810 körül megküldötte e fajt. Ojtóvesszejét 1879-ben kaptam a Leroy faiskolájából, Angersből. Több ízben termett már fajfámon. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. közepe táján; hűvösebb tájakon oct. végeig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Tojásdad csigaalakú; néha hosszás, hasas csigaalakú; egyik oldalán hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik; honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán szelid behajlással vagy behajlás nélkül is fogyva, rövid és inkább vagy kevésbé vastag, kupos véget alkot. Szára vastag, húsos, görcsös, hajlékony, végig fényesbarna mázzal bevont; a gyümölcs csucára kissé oldalt helyezett vagy onnan csaknem annak folytatásaként húsosan kiemelkedő. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félig nyílt; fölálló vagy kissé szétterülő, hosszás, hegyes, csatornás osztványaival szűk és elég mély tányéralakú üregben ülő, melynek falain lapos barázdák és lapos emelkedések nyulnak föl a karimára s ezt hullámossá tevén, néha a gyümölcs derekára is, hol ennek kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre vékony, de szívós; sima, noha szeliden hovádasos, gyöngédtapintatú, elég fényes; elejénte bágyadt zöld; értével zöldes citromsárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga, néha gyöngéd pirossal belehelt; néha minden pirosságot nélkülöző. Pontozata elég sűrű; egyenlően elszórt, barnás vagy fahéjszínű pettyecskékből álló; elég szembetűnő. Rozsdafoltok, a kehelyüreg falait kivéve, csak ritkán mutatkoznak fölületén.

Belseje. Húsa bágyadtfehér vagy sárgásba játszó fehér, elég finom, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és tiszteresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőcskéiben sárgásbarna, tojásdad, hegyes, ép magvakat rejtő.

Fája. Erőteljes, csaknem bujanövésű, igen edzett; korán és igen bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcspeczkekkel sűrűn beruházkodnak, szép lombos, de szel-

lős, magas, gúlaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas szálas fának is, gulafának is; mindenütt jól díszlik; gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyők felé lassúdn elvékonyodók, elég egyenesek, noha könyökösök; csaknem bordázatlanok; egyenest fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman fehémolyhosak; ért korukban csupaszak, világos pirosasbarnák; apróbb-nagyobb, többnyire hosszúak, fehéres pontokkal itt-ott sűrűbben itt-ott ritkábban, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúak levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, kissé hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével tarkázott pirosasbarnák; elég kiemelkedő, alig észrevehetőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, kuposak, kissé hegyesek; pikkelyeik kissé lazán állók, szürkével szegélyezett barnák.

Levelei. Kicsinyek, nem vastag, de keményszövetűek; kerülékesek; nyelők felé, gyakran inkább elkeskenyedők, mint hegyők felé; többnyire rövidke, szűros hegyben végződők; csatornásak, kissé íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; gyenge korukban ritkán és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken jókora nagy tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszú, vékony, hajlékony; nyár végén, tövénél pirossal kissé színezett, kissé hanyatt görbülten fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonáldomúak, a nyél tövétől kissé fölebb, a nyélre helyezettek, de azért kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak vagy lapos völgyesek, szeliden hullámosak; igen hosszú, hajlékony nyelökről, rendetlenül szétállók s kissé lefelé konyulók.

Hasonnevei. Saint-Galen; Figue de Holland.*)

Leírói. Die l, *Flornobtsorten*, almákat és körtéket tartalmazó II. 195.

L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 629. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Fája egészséges voltánál s rendkívüli termékenysége-nél fogva megérdemli, hogy hazánkban minden kertben helyet foglaljon.

*) Oberdieck és utána Leroy hibásan tartják azonosnak a Hollandi füge körtét (= Figue de Holland; Holländische Feigenbirn) a Saint-Ghislain körtével. Az előbbinek növényzete szembeszökőleg különbözik az utóbbi növényzetétől.

262. Száraz-Marczi.

(Martin-sec; Trockener Martin.)

Származása. Régi, bizonytalan. Leroy szerint, mondhatni, hogy Franciaországban legalább is négy század óta folyvást tenyésztik e fajt. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek jóhírű faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. October végétől december elejéig; hűvösebb tájakon februárig is eltart.

Minősége. II. rendű; néha csak III. rendű csemegegyümölcs; de háztartási célokra csaknem I. rendű.

Nagysága. Kisdéd; néha csaknem középnagy.

Alakja. Többnyire hasas-körte, néha pedig csigaalakú; kissé szabálytalanul boltozott, buczkos és hovádasos, de különben elég síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve s többnyire kissé összebb is húzódva boltozódik s kelyhe körül többnyire szűk talpban fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, inkább vagy kevésbé hosszas, többnyire karesú és tompakúpos végben enyészik el. Szára hosszas, vékony vagy középvastag, fás, többnyire görbe, bunkósan végződő, barnás-vörhenyes; a gyümölcs csucsán majd a fölszínre helyezett; majd húsos dudorkák közé beszorított. Kelyhe jókora nagy, nyílt, rendetlenül fölálló, elég hosszas, barnás, szarunemű osztrányaival, melyek néha hiányzanak is, csaknem a fölszínre, vagy csekélyke, lapos mélyedésbe helyezett, melynek környékét húsos dudorkák vagy lapos bordák teszik egyenetlenné.

Szine. Bőre finom, vékony, elég sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte világos-zöld; értével élénk sárga; napos oldalán inkább vagy kevésbé élénk pirossal színezett. Pontozata sűrű; apró, fahéjszínű pettyescskékből álló, elég szembetűnő. A gyümölcsnek imént vázolt alapszíne többnyire csak egyes, kisebb-nagyobb foltokban tűnik elő tisztán; mert csaknem az egész fölület finom, barnás, de később vörhenyesre változó rozsdával van eltakarva.

Belseje. Húsa sárgásba játszó fehér, félfinom, tömöttes, roppanós; magtokja körül köves-szemcsés; leve bő vagy csak elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyonnal emelt, kellemes, illatos és fűszeres ízzel. Magtokja csaknem zárttengelyű; tömlőcskéi mindenikében egy-két ép mindkét sarkán hegyben végződő, világos-barna magot rejtő.

Fája. Vígönvész, egészséges, igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő; erős ágai-
val, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak elég lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább dísz-

lik, mint birsalanyon; alkalmas szálas fának is, gulafának is. Minde-
nütt jól díszlik, de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és
gazdagon. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, he-
gyök felé szeliden elvékonyodók: egyenesek, noha kissé könyökösek;
hegyök felé szeliden bordázottak; fölállóak vagy kissé nyílt szögekben
fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban
csupaszak, aljuknál zöldesbarnák, hegyöknél pirosasbarnák, napos
felükön jó darabon szürkés hártáival takartak; apróbb-nagyobb, ke-
rek, fehéres pontokkal nem sűrűn, de szembetűnőleg pontozottak; ren-
detlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, karcsú-kuposak, igen hegyesek, a vesszőtől
elállóak, szürkével kissé tarházott pirosasbarnák; elég kiálló, a vesz-
zők hegyénél észrevehetőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, tojásdad kuposak, he-
gyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Kicsinyek, nem vastag, de keményszövetűek; hosszas
tojásdadok vagy kerülekesekek; rövidke szurós hegyben végződők; völ-
gyesek vagy csatornásak, íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan el-
állóak; gyenge korukban is csak finoman és ritkásan molyhosak; ért
korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken
apró, éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövidek
vagy középhosszú, középvastag elég merev; inkább vagy ke-
vésbé nyílt szögekben fölfele álló. Levélpálhái rövidek, fonáldo-
múak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei majd széles, majd
keskeny tojásdadok, laposak vagy kissé völgyesek, kissé hullámosak;
rövidebb vagy hosszabb, vékony, rugalmas nyelökről rendetlenül és
kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Martin-sec d' hiver; Martin-sec de Champagne és
sok más, melyek azonban már elavultak.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* II. 408.

Mas, *Le Verger*, I. 81.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 521. és sokan mások is.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, ha-
zánk emelkedettebb fekvésű, gyümölestenyésztésre kedvező vidékein
pedig mindenütt érdemes volna nagyban is tenyésztenünk. Vidékem
mostoha viszonyai közt, csak hébe-korba képes kielégítő termést hozni.

263. Sickler frank hölgye.

(Sicklers Franz-Madame.)

Származása. E jeles körte származásáról semmi bizonyosat nem mondhatok. Oberdieck 1874-ben kedveskedésül, ajándékban küldötte meg nekem Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Valódiságát illetőleg, — minthogy Sickler, régibb német gyümölcsész munkája, a hol e körtefaj hihetőleg leírva van, kezemben nem fordult meg, — elégnek tartom Oberdieck nevére hivatkozni, a kinek lelkiismeretességéről mindenki föltehet annyit, hogy nekem ajándékban hamis vagy előtte még ismeretlen fajt semmi esetre sem küldött volna.

Érésideje. Augustus elején.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Szabálytalan körtealakú vagy hosszás, hasas csigaalakú; egyik oldalán gyakran hízottabb, mint a másikon, de különben síkfölületű. Zöme a középtájnál alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé az egyik oldalon szeliden, a másikon hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég széles karimában fogy el; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább és némi behajlással is fogyva, rövid, tompakupos végben enyészik el. Szára hosszás, vékony fás, két végén bunkós sárgás zöld, nagy részt azonban sárgásbarna; a gyümölcs csucsára húsos dudorkák közé helyezett vagy húsos dudortól félre nyomva csaknem a felszínből kiálló. Kelyhe kicsi, zárt vagy félignyit; fölálló, keskeny, barnás, szarunemű osztványaival szépen kikanyarított tágas és elég mély üregben ülő, melynek szeliden hullámos karimájáról elenyésző, lapos bordák nyújtóznak gyakran a gyümölcs derekára s annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő, elejénte sáppadt zöld, értével élénk zöldessárga; napos oldalán halvány téglavörössel befuttatott vagy csak belehelt. Pontozata igen sűrű; a bőr alul áttetsző, apró, sárgás pettyesekéből álló, a piros színben elég szembetűnő. Rozsda csak elvétele mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehér, finom vagy félfinom, olvadó; magtokja körül is csak finoman köves-szemcsés; leve bő, cukros, alig észrevehető savanygal, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; tömlőskéiben világosbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Vignővésű, egészséges és edzett; korán és bőven termő; éles szögekben fölfelé törekvő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gulaalakú koronát alkotó. Vadonezon jól díszlik; alkalmas szálafának is, gulafának is. Mindeütt jól díszlik: de vidékem mostoha viszonyai közt csak akkor képes

kielégítőleg teremni, ha a megelőző év esős volt s a téli nedvesség mélyen átáztatta a földet. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; elég egyenesek, többnyire azonban kissé görbék és könyökösök; hegyök felé elég szembetűnőleg bordázottak; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák, napos felőkön sötétpirossal mosottak; apró, többnyire kissé hosszúak, fehér pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak: rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, laposhátúak, alig hegyesek, a vesszőtől csak alig elálló, szürkével árnyalt sötétbarnák; csaknem talap nélküliek vagy alig kiálló, hosszan bordázott, szűk talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasas kúposok, alig hegyesek, szürkével és pirossal árnyalt sötétbarnák.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, egyebütt csak középnagyok; elég vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy hosszúak és keskeny tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak és hullámosak; a vesszők hegye felé csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; gyenge korukban alsó lapjukon sűrűn és finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid, elég vastag, merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidek, fejletlenek, áridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, szeliden hullámosak; szétálló, merev nyelökről kissé ívelten lefelé konyulók.

Hasonnevei. Tudtomal nincsenek.

Leirői. Hacsak Sickler német gyümölcsész le nem írta; az újabbkori német gyümölcsészek közül tudtommal még senki sem írta le.

Észrevétel. E jó nyári körte nagyon megérdemli, hogy körte tenyésztésre kedvező, mély termőrétegű, kellőleg nyirkos talajban minden kertben helyet foglaljon. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal járna tenyésztése.

264. Tougard kobakja.

(Calebasse Tougard ; Tougard's Flaschenbirne.)

Származása. E becses körtét azon magoncok egyike szolgálta, melyeket Van Mons 1840 körül eszközölt magvetés által nyert, s melyeket halála után az örökösöktől Bivort Sándor vásárolt meg. A magról kelt s Löwenből Geest-saint-Remybe került anyafa 1845-ben termett először. Gyümölcsseit kitűnőeknek s így a fajt terjesztésre méltónak találván, Bivort nevezte el Tougard, rouen-i híres gyümölcsész nevére s kezdette elterjeszteni. Napjainkban mindenfelé el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Mnősége. Csaknem kitűnőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Kissé változó; majd hosszas körte- vagy kobak-alakú, majd tojásdad körtealakú; kissé szabálytalanul boltozott, de különben elég síkfelületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé inkább vagy kevésbé hirtelen gömbölyödve boltozódik s inkább vagy kevésbé szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán behajlással is fogyva, majd rövide, majd hosszas, többnyire karcsukupos végben enyészik el. Szára rövide vagy középhosszú, elég vastag, többnyire fás, nagyrészt barnamázos; a gyümölcs csucából, többnyire húsos emelkedés mellől, oldalvást kiálló, néha pedig húsos gyűrömlébe vagy csaknem a fölszínre helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; majd rövid és fölálló, majd hosszas és szétterülő, barnás szarunemű osztványával inkább vagy kevésbé szűk és sekély üregben ülő, sőt néha csaknem a fölszínre helyezett.

Színe. Bőre vastag és keménykés, majd sima, majd érdestapintatú, csaknem fénytelen; elejénte bágyadt zöld; értével zöldes-sárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga, mely színezetből azonban gyakran alig tűnik elő tisztán egy-egy nagyobbak folt; mert az egész felület elejénte barnás, később vörhenyesre változó, finom vagy érdes és cserepes rozsdával van befuttatva vagy szakadozottan márványozva. Pontozata elég sűrű; de csak a rozsdamentes foltokon szembetűnő.

Belseje. Húsa többnyire lazacz-piros vagy bágyadt sárgás-piros, finom tömöttes, olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve igen bő, cukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeres-ízű. Magtokja zárt vagy kissé nyíltengelyű; tömlőcskéiben ritkán ép, hanem többnyire idétlen, feketés magvakat rejtő.

Fája. Nálam csak mérsékelt-növészű, de elég edzett; korán és a neki kedvező helyen bőven is termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrű-lombos, de kellőleg szellős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mintsem birsalanyon; alkalmas gulafának inkább, mintsem szálasfának; hogy vígan éljen és gazdagon teremjen; meleg vidéket, de kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcseit az erősebb szelek le szokták tizedelni a fáról.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél többnyire bunkósan végződők; ritkán egyenesek, hanem kissé görbék és könyökösek, merevek, bordázatlanok; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is csak hegyök felé finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldes-barnák, napos felükön és hegyök felé pirossal kissé árnyaltak; apróbb-nagyobb, többnyire kerek, fakó pontokkal sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélkőzőek.

Rügyei. Elég nagyok vagy csak középnyagok, kuposak, hegyesek, a vesszőtől igen elálló, sötétbarnák, néha szürkével is árnyaltak; elég kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdad-kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott gesztenyeszínűek.

Levelei. Elég nagyok vagy csak középnyagok; elég vastag és keményszövetűek; hosszús tojásdadok; a vesszők hegye felé csaknem lándsásak vagy lándsás-tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszús, éles és félrecsavarodó hegyben végződők; lapos-völgyesek, inkább vagy kevésbé fveltek, itt-ott szeliden hullámosak; gyenge korukban alsó lapjukon és széleiken finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, élénk-zöldek; széleiken alig észrevehetőleg, tompán fogazottak vagy csaknem épszelűek. Levélnyelők középhosszú, a vesszők hegye felé pedig mind-mind rövidebb, elég vastag és merev; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái vékony fonálidomúak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak, csaknem laposak, szeliden hullámosak; nyelőkről lankadtan és lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Poire Tougard.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* III. 95.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 521.

Mas, *Le Verger*, III. 142. szám alatt.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 481. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt csak kedvező évjáráskor képes teremni; de nagyobb folyóvizeink mellékén, hol a talaj nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, bizonyára gyakrabban is, bővebben is, szebb és jobb gyümölcsöket is fog teremni, mint bárhol egyebütt. Azt mondják leirói, hogy hideg, nedves, agyagos talajban gyümölcsei megrepedeznek, megfoltosodnak s esős évjáráskor ízetlenek is. E bajban itt az alföldön bizonyára nem fog szenvedni.

265. Tuerlinckx.

Származása. Bivort szerint e körtefajt malinesi lakos, Tuerlinckx az ő falusi birtokán, melyet kevéssel 1848 előtt szerzett volt, találta föl. Mint igen nagy s kedvező viszonyok közt jó csemege gyümölcsöt termőfaj csakhamar elterjedt mindenfelé. Ojtóvesszejét még a hatvanas években kaptam meg Bátorkesziből, Kovács József, veterán gyümölcsészünktől. Több ízben termett már nálam. Bárha fajom valódiságáról meg voltam győződve; folyvást készakarva halogattam leírását; mert fáját kényesnek s vidékem mostoha viszonyai közt terméketlennek találtam. 1883-ban hatalmas nagy gyümölcsöket termett, melyekről, a fajt leírtam s a nagy gyümölcsökben gyönyörködők kedvéért, ezennel közlöm is leírását.

Érsideje. Nálam sept. végén oct. elején; hűvösebb tájakon decemberig is elhuzódik.

Minősége. Néha II. rendű; néha pedig III. rendű csemegegyümölcs; de háztartási czelokra igen becses.

Nagysága. Nagy; néha rendkívül nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban tojásdad-körtealakú, néha pedig hasas, tompa csigaalakú; szabálytalanul boltozott, buczkós és hovadásos-fölületű; aztán egyik oldalán többnyire hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál inkább vagy kevésbé alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejente szeliden, aztán behajlással is fogva, majd vastag és tompa, majd kissé karcsu, de rendszerint rövid-kupos végben enyészik el. **S z á r a** rövide s vagy középhosszú, vastag vagy elég vastag, fás, görcsös tövénél húsos, hegyénél bunkós, szürkés vagy sárgásbarna mázzal végig bevont; többnyire szűk üregbe helyezett, melynek rendszerint ferdén álló karimáján ormós emelkedések és lapos barázdák szoktak váltakozni. **K e l y h e** zárt, néha félignyilt; rendetlenül fölálló vagy összehajló, szarunemű, molyhos osztványaival többnyire szűk és mély üregben ülő, melynek hullámos karimájáról mindinkább elszélesedő lapos bordák nyújtóznak a gyümölcs derekára s annak kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre vastag, elég sima, majd gyöngéd, majd kissé érdes-tapintatu, bágyadtan fénylő, elejente élénk zöld, értével sárgás-zöld; napos oldalán is csak kissé élénkebben színezett, mintsem árnyas felén. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, apró, fahéjszínű pettyecskékből álló, szembetünő. Rozsda-alakzatok itt-ott, gyakran fordulnak elő fölületén.

Belseje. Húsa sárgásfehér, finom vagy félfinom, olvadó vagy fél-szerint olvadó; magtokja körül kissé köves-szemcsés; leve bő, czukros, üdítő savanygyal emelt, elég kellemes, gyöngéden illatos és fű-

szereszű. Kár, hogy savanyába gyakran összehúzó fanyarság is vegyül! Magtokja csaknem zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben, hosszas karcsú, barna, ép, néha pedig idétlen magvakat rejtő.

Fája. Elég vígnövésű, egészséges és elég edzett, kissé későn és csak mérsékelten termő; fölálló, vagy nyílt szögekben szétálló ágai-val, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, terjedelmes koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalannyon; alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva egyébb alakú fának is. Mindenütt jól díszlik, de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és legszebb-fejlődésű gyümölcsöket, melyek, nagyságuk mellett is, jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok, vagy csak középvastagok, hegyök felé lassúdan elvékonyodók; ritkán egyenesek, hanem kissé görbék és könyökösek, bordázatlanok; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; gyenge korokban egész hosszukban sűrűn fehér-molyhosak; ért korokban csupaszak, barnás sárgák; apróbb-nagyobb, hosszas, féhéres pontokkal nem sűrűn, de szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnyagok, szélestalpu kuposak, hegyesek, a vesszőtől csak kissé elálló, szürkével árnyalt sötét-barnák; inkább vagy kevésbé kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, rövid, hasaskuposak, kissé hegyesek; szürkével tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Nagyok vagy elég nagyok; elég vastag és elég keményszövetűek; kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé hosszas, éles hegyben végződők; laposak, alig íveltek, de hegyekkel lefelé és félre is görbülők; a vesszőtől csaknem vízirányosan elálló; gyenge korokban jellemzőleg sűrűn és tartósan fehér-molyhosak; ért korokban sem egészen csupaszak, simák, elég fényesek, csaknem sötétzöldek; széleiken előreahajló, éles fogakkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas, vagy középhosszú, középvastag, csaknem merev; inkább vagy kevésbé éles szögekben és kissé hanyatt görbülten, fölfelé álló. Levélpálhái hosszak, fonál- vagy ár-idomuak, kissé szétálló, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, hosszas kerülékesek, laposak, hullámosan elgörbülők, épszelűek; igen hosszú, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülő.

Hasonnevei. Thuerlinckx; Beurré Thuerlinckx.

Leirői. L e r o y, *Dict. de pomol.* II. 709.

M a s, *Pomol. générale*, I. 3. német gyümölcsészek tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Ilyen mostoha viszonyok közt, a milyenek vidékemen uralkodnak, kevés haszonnal járna tenyésztése. Hazánk hegyes vidékein vagy nagyobb folyóvizeink mellékén az alföldön is, hiszem, hogy hálásan kifizetendi a helyet, melyet a kertben elfoglal.

266. Tömzsi körte.

(Rondelet.)

Származása. Bizonytalan. Dumortier belga gyümölcsnek tartja s szerinte a múlt század végén Dehove nyerte volna magról. Oberdieck Angolországban gyanítja bölcshőjét. Szerintem alkalmasint újkori gyümölcs; mert alig hihető, hogy ilyen, minden tekintetben becses gyümölcsöt a francia gyümölcsészek napjainkig le nem írták volna körülményesen és elterjesztetni ne igyekeztek volna. Ekkoráig tudtommal csak Dumortier és Oberdieck ismertették e fajt körülményesen és pedig Dumortier 1869-ben, Oberdieck pedig 1875-ben. Ojtó-vesszejét 1874-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérektől. Azóta több ízben termett nálam nemcsak a fajfán, de még álló helyére kiültetett ojtványomon is.

Érésiideje. Nálam sept. elején; hűvösebb tájakon nov. végéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege és piaczosgyümölcs.

Nagysága. Középnagy, gyakran kisebb is.

Alakja. Hasas tompa csigaalakú, szélesebb, mint magas; egyik oldalán kissé hízottabb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán hirtelen gömbölyödik s elég széles, hullámos karimában végződik; szára felé pedig rendszerint kissé összebb húzódva boltozódik s rövid tompa végben enyészik el. Szára középhosszú, középvastag, néha pedig elég vastag, fás, bunkósan végződő, sárgás zöld és néha sárgásbarna mázzal is befuttatott; a gyümölcs csucsán, szűk mélyedésbe mintegy erőszakosan benyomott vagy húsos emelkedés mellől kissé ferdén kiálló. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; rendetlenül fölálló, rövides, szarunemű, hegyes osztványaival tágnylásu, de szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain csinos lapos bordák váltakoznak, melyek a karimát hullámossá teszik s elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre elég vékony, elég sima, noha szeliden hováadásos, bágyadtan fénylő; elejénte homályos fűzöld; értékével élénk sárga; napos oldalán arany-sárga és néha szelid pirossal gyöngéden színezett. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, zölddel szegett, fahéjszínű pettyecskékből álló, szembetűnő. Rozsdafoltok vagy alakzatok csak néha és elvétve találkoznak fölületén.

Belseje. Húsa sárgás vagy fehéres sárga, finom, de nem tömött, olvadó; magtokja körül finoman köves-szemcsés; leve igen bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeres ízű. Magtokja zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben széles tojásdad, lapos-sas, de ép, világos barna magvakat rejtő.

Fája. Csaknem bujanövésű, erőteljes, igen edzett; korán és rendkívül bőven, többnyire csomósan termő; nyílt szögekben föl és szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, terebélyes koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálafának inkább, mintsem gulafának; mert a nyesésnek nem barátja. Még alföldi, mostoha viszonyaink közt is jól díszlik és terem. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek; bordázatlanok, fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldesbarnák; apró, kerek vagy itt-ott hosszúak, fakó pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a vesszőtől elállóak s néha sarkantyusan kiszögellők; szürkével tarkázott pirosas gesztenyeszínűek; a vesszők alján alig, a vesszők hegye felé eléggé kiálló, bordázatlan talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskuposak, alig hegyesek, szürkével kissé tarkázott sötétbarnák.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag és keményszövetűek; kertülékesek vagy lándsásak, itt-ott tojásdadok; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő és kissé lefelé görbülő, rövidke hegyben végződők; laposak, de a vesszők hegye felé kissé völgyesek, íveltek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak és szelid pirossal beleheltek; ért korukban csupaszak, simák, ragyogó fényesek, elég sötét zöldek; széleiken előrehajló tompa vagy itt-ott éles fogakkal nem mélyen, de elég sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők közép-hosszú, vékony, hajlékony, inkább vagy kevésbé nyílt szögekben föl-felé álló. Levélpálhái fonálidomuak, a nyél tövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, mint a vesszőkön levők, laposak, széleiken lefelé hajlók, rendetlenül hullámosak és hegyökkel csavarosan elgörbülők; elég hosszú, elég vastag, de rugalmas nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Dumortier, *Pomone tournaisiennne*, 93. lapján.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstschunde*, VII. 457. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Jól beillik alföldi viszonyaink közé is: de itt már aug. vége felé le kell szüretelni gyümölcseit; hazánk fölvidékén, hiszem, hogy még bővebben fog teremni s gyümölcsei is későbben fognak érni, mint itt az alföldön. Széles elterjesztésre méltóknak találok hazánkban mindenfelé.

267. Uj-Poiteau.

(Olv. Uj-Poató)

(Nouveau-Poiteau ; Neue-Poiteau.)

Származása. Napjainkban híressé vált, ezen körtét, Oberdieck szerint, Bouvier Simon nyerte magról, Jodoigneban (Belgium), de Oberdieck ezen állítása egészen téves; mert nem Bouvier nyerte azt magról, hanem Van Mons. A belga és francia gyümölcsészek valamennyien Van Monsnak tulajdonítják e körte létrehozatalát. A magról kelt anyafa 1843-ban, tehát Van Mons halála után, termett először. Van Mons fiai aztán, Bouvier tanácsára, atyjuk jó barátjának, Poiteau, híres francia gyümölcsésznek nevére „Uj-Poiteau“-nak keresztelték el. „Uj“-nak azért, mert atyjuk már előbb egy másik magoncát szintén Poiteau nevére keresztelt volt el. Több hiteles helyről birom ezen fajt, mely több ízben is termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. derekán; hűvösebb tájakon novem-berig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs; száraz évjáráskor, nálam alig érdemelte ki a II. rangot.

Nagysága. Középnagy; kedvező viszonyok közt jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire tojásdad körtealakú vagy szabálytalan hasas tojásalakú; elég sík, noha többnyire buczkos-fölületű. Zöme többnyire középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül többnyire igen szűk talpban végződik, melyre föl sem állítható; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva s rendszerint behajlást is alkotva, rövid, karesú, kupos végben enyészik el. Szára többnyire középhosszú, vastag vagy elég vastag, fás, de rugalmas, bunkós és tövénél gyakran húsos, csaknem végig sárgásbarna mázzal bevont; a gyümölcs csucsából húsos gyűrűzetből kissé ferdén kiálló, néha pedig a csucsból csaknem annak folytatásaként kiemelkedő. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; fölálló, rövid, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és nem mély üregben ülő, melynek falai ránczosak s karimájáról, mely többnyire ferdén áll, bordás emelkedések nyulnak a gyümölcs derekára, a hol rendszerint ellapulnak, de a gyümölcs egyik oldalát hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre vékony, sima gyöngéd vagy itt-ott kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte csaknem sötét zöld; értével világos vagy kissé sárgás zöld; napos oldalán gyakran világosbarna rozsdával fátyolozott. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, barnás pettyek alakjában jelenkező, igen szembetűnő. Majd finom, majd kissé érdes rozsa kisebb-nagyobb foltokban mindig mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa többnyire zöldes fehér, igen finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve bő, czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Száraz évjáráskor nálam nem volt leves, hanem csaknem lisztes; aztán czukrossága és fűszeressége sem volt kielégítő. Magtokja csaknem egészen zárttengelyű; szűk tömlőcskéiben sovány, fekete, ritkán ép, hanem többnyire idétlen magot rejtő.

Fája. Mérsékeltén növvő, de egészséges és elég edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, szép, sűrűlombos, gulaalakú koronát alkotó. Vadonczon inkább díszlik, mint birsalanyon; alkalmas szálasfának is, gulafának is. Könnyen kiszáradó, laza talajomban a tartós szárazságot megsínyli és keveset terem; míg kellőleg nyirkos talajban mindenütt jól díszlik és jól terem. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vastagok vagy középvas-tagok, hegyök felé sem igen vékonyodók, sőt hegyöknél hízottan végződők; elég egyenesek, noha könyökösek, bordázatlanok; fölállóak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, pirossal árnyalt zöldes vagy itt-ott sárgásbarnák; apró, kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szélestalpú rövidkuposak, kissé hegyesek, a vesszőkkel csaknem párhuzamosan fölfelé állók; szürkével sűrűn tarkázott sötétbarnák; jól kiduzzadt bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuposak, kissé hegyesek; szürkével és sötét barnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Nagyok, kissé vastag és keményszövetűek; tojásdadok vagy széles tojásdadok; elég hirtelen elkeskenyedő, inkább vagy kevésbé rövid, éles hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak; inkább vagy kevésbé íveltek; nyelökről kissé lefelé konyulók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal ritkásan, de elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszú, elég vastag, de hajlékony; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái hosszúak, fonálidomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire szélesebbek, mint a vesszőkön levők; laposak vagy laposvölgyesek, széleiken itt-ott hullámosak; hosszú, hajlékony nyelökről lankadtan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Choix d'un amateur; Juteuse de Braunau; Retour de Rome; Tombeau de l'amateur.

Leirői. Bivort, *Annal. de pomol.* IV. 21.

Leroy, *Dict. de pomol.* II. 466.

Mas, *Le Verger*, III. 138. szám alatt.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstb.* V. 105. és többben mások is.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való. Hazánk fölvidékén vagy az alföld nagyobb folyóvizei mellékén tegyük vele kísérletet s ott, hol fája vigan tenyész s gyümölcsei mindig finomízűek, tenyészük nagyban is.

268. Vauquelin körtéje.

(Vauquelin; Saint-Germain Vauquelin.)

Származása. E jeles körtét Vauquelin, rouen-i kereskedő 1835 körül nyerte magról. Minthogy gyümölcssei kezdetben igen tartósak voltak; elejénte pünkösdi körtének (= Poire de la Pentecôte) nevezte el Vauquelin; de később mind-mind kevesebb ideig levén eltarthatók, a roueni kertész társulat helyesebbnek vélte annak nevéől elkeresztelni, a ki azt magról nyerte volt. Napjainkban meglehetősen el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. I. rendű; néha csak II. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban szabálytalan csigás-körte-alakú vagy szabálytalan tojás-alakú; egyik oldalán hízottabb, mint a másikon s néha egyik oldalán oly lapos, hogy a gyümölcs féloldalúnak látszik. Zöme a középtájnál többnyire alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbbé szűk karimában végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább s néha némi behajlással is fogyva inkább vagy kevésbbé rövid, kupos végben enyészik el. Szára rövides, vagy középhosszú, elég vastag, fás, bunkósan végződő; a gyümölcs csucsára kissé oldalt és bemélyedés nélkül a felszínre helyezett vagy húsos emelkedéstől kissé ferdére nyomott. K e l y h e nyílt vagy félignyílt; kissé rendetlenül fölálló, rövid, barna, szarunemű osztványával szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain szabálytalan lapos bordák mutatkoznak, melyek gyakran a gyümölcs derekára is, — bár nem szembetűnőleg, — fölvonulnak s annak gömbölyedségét megzavarják.

Szine. Bőre kissé vastag és keménykés, elég sima, száraztapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével zöldes-sárga; napos oldalán földvörössel inkább vagy kevésbbé színezett. Pontozata elég sűrű; igen apró, fahéjszínű pettyecskékből álló; majd alig, majd eléggé szembetűnő. Rozsda majd sűrű, érdes, fahéjszínű mázzá összefolytan, majd szakadozott foszlányokban, többnyire csak a gyümölcs kelyhes végén, de néha, ritkásan, egyebütt is szokott rajta mutatkozni.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásba játszó fehér, elég finom, tömöttes, olvadó; magtokja körül köves-szemcsés; leve igen bő, cukros, finom, de gyakran összehúzó savanyúval, elég kellemes, de nem mindenkor és mindenütt kellőleg fűszeresízű. Magtokja nyílttengelyű; tömlöcskéiben tojásdad, sárgásbarna, ép magvakat rejtő.

Fája. Egészséges és igen edzett; elég korán és bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának, de szálas fának csak ott, a hol gyümölcsei az erősebb szelek ellen oltalmat találnak. Mindenütt jól díszlik; de, hiszem, hogy kellőleg nyirkos talajban bővebben is, szebb és jobb gyümölcsöket is terem, mintsem száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok; hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könnyök, bordázatlanok; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman és ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, pirosas szennyesbarnák; apró, kerek, fakó pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; többnyire hossz- és levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, hegyesek, a vesszőtől elálló, feketés gesztenyeszínűek; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, sötétbarnával tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és igen keményszövetűek; hosszú tojásdadok vagy csaknem lándsásak; szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; csatornásak; íveltek, hegyökkel hátra és gyakran fölfelé is kunkorodók; nyelökről rendszerint lefele görbülők; gyenge korukban is csak ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, elég fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, jókora nagy fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan tűrésesek. Levélnyelők hosszú vagy középhosszú, középvastag, rugalmas; nyílt szögekben elálló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, áridomuak vagy igen keskeny-lándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak, szélesebbek, mint a vesszőkön levők, lapos völgyesek, szeliden hullámosak; hosszú rugalmas nyelökről lefelé és hanyatt kunkorodók.

Hasonnevei. Poire de la Pentecôte; Vauquelin's St. Germain.

Leirői. L e r o y, *Dict. de Pomol.* II. 723.

M a s, *Le Verger*, I. 17.

T o u g a r d, *Annal. de Pomol.* I. 101.

J a h n, *Illust. Handb. der Obstk.* V. 525. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt kevés haszonnal jár tenyésztése; de, hiszem, hogy hazánkban, főképp nagyobb folyóvizeink mellékén s mindenütt, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat, bőven ki fogja fizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal,

269. Varenne de Fenille vajoncza.

(Beurré Varenne de Fenille.)

Származása. E jeles körte Franciaországból származik. Magról nyerte Curciat-Dongalonban, bizonyos Pariset nevű egyén, kinek engedelmével Mas Alfonz elkeresztelte ez új körtefajt Varenne de Fenille, adószedő nevről, a ki a múlt század vége felé, a földművelésről és fatenyésztésről becses könyvet írt volt. Még folyvást az ujdonságok közé tartozik e faj is. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek szép hirben álló gyümölcstelepéről, Plantièresből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct. november; hűvösebb tájakon dec. jan.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha nagyobb is.

Alakja. Majd szabálytalan gömbalakú; majd ismét tojásdad gömbalakú; többnyire hoporjas és bordás-fölületű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik; néha kissé a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva s néha behajlást is alkotva igen rövidke, tompa csucsban enyészik el. Szára hosszú, középvastag, fás, két végén bunkós, kissé görbe és félre csavaródó, csaknem végig fényes barnamázos vagy legalább barnafoltos; a gyümölcs csucsán, néha, egymástól jellemzőleg mély barázdával elválasztott, lapos emelkedések közül húsosan kiálló vagy a földszínre helyezve húsos dudortól ferdére nyomott. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; apró és rövidke, szarunemű osztványaival inkább vagy kevésbé mély, de többnyire szűk üregben ülő, melynek falain és karimáján változó nagyságú lapos bordák és barázdák váltakoznak, melyek rendetlenül a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak fölületét bordássá és barázdassá, szóval egyenetlenné teszik.

Színe. Bőre kissé vastag és keménykés, száraz-tapintatú, csak nem fénytelen; elejénte sápadt zöld; értével bágyadtársárga; napos oldalán, néha némi földvörössel belehelt. Pontozata sűrű; igen apró barna pettyescskékből álló, a napos oldalán elég szembetűnő. Finom, áttetsző, sugaras rozsdá csak kelyhes végén s néha száraz végén is, de egyebütt ritkán mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa szép fehér; néha sárgásba és zöldesbe is játszó fehér, igen finom, tömött, olvadó, vajszerű; magtokja körül is alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, illatos és igen kellemes fűszeresízű. Magtokja zárt-tengelyű; tömlöcskéiben jókora nagy, zömök, de hegyes tojásalakú, kávészínű-barna magot rejtő.

Fája. Erőteljes, edzett; korán, rendszeren és bőven termő; nyílt szögekben szétálló vagy fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szellős, gúlaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gúlafának is, szálas fának is; helyben és talajban, úgy látszik, nem válogató. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók s hegyöknél kissé hízottan végződők; elég egyenesek; kissé könyökösek; fölálló vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők, csaknem bordázatlanok; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, sárgás vagy zöldes-barnák, hegyök felé pirossal színezettek; igen apró, sárgás pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, rövidkuposak, csaknem háromszögűek, alig hegyesek, a vesszőtől elálló s néha sarkantyúlag kiszögellők; szürkével árnyalt sötétbarnák; alig kiemelkedő, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok, zömökkuposak, alig hegyesek szürkével és sötétbarnával tarkázott világos gesztenyeszínűek.

Levelei. Kicsinyek; nem vastag, de kemény-szövetűek; tojásdadok, itt-ott pedig kerülekeseek, többnyire hirtelen elkeskenyült, rövidke, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé laposvölgyesek, itt-ott hullamos-szélűek; íveltek és hegyökkel kissé félrecsavarodók; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, simák fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek; néhol csaknem épszélűek. Levélnyelők a vesszők alján hosszas, főlebb mind-mind rövidebb, elég vastag; majd vízirányosan elálló, majd rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek többnyire fogas áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő s a gyümölcspeczkeken levő levelei néha nagyobbak, néha kisebbek, mint a vesszőkön levők, laposak vagy kissé völgyesek, szelíden hullámosak, épszélűek; ívelten szétterülő, hosszú nyelökről kissé lefelé irányulók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. M a s, *Le Verget*, I. 53. Mások tudtommal még nem írtak le.

Észrevétel. Ilyen mostoha viszonyok közé, a milyenek vidékemen uralkodnak, azért nem való; mert itt, fája csak kedvező évjáráskor terem s gyümölcsei erőtetve érnek; de olyan helyeken, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos, bizonyára előnyös volna nagyban is tenyésztünk.

270. Worontzow vajoncza.

(Beurré de Worontzow; Worontzow's Butterbirn.)

Származása. E jeles körte Krim-ben lépett a világra. Magról nyerte Hartwiss, a császári kertek igazgatója Nikitán, hihetőleg az ötvenes évek elején és az ismeretes orosz államférfi, Worontzow nevééről elkeresztelve, kezdette elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Fajfámon több ízben termett azóta Oberdieck leírásával teljesen egyező gyümölcsöket.

Érésideje. Nálam sept. eleje, hűvösebb tájakon oct. közepéig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünően I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Kupos vagy nyakas körtealakú, szeliden bordás és hovádasos fölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül elég talpasan végződik; szára felé pedig elejénte szeliden, aztán hirtelen fogyva rendszerint vállat alkot s hosszas, karcsu és többnyire csak kevésé tompa kupos végben enyészik el. Szára hosszú vagy hosszas, elég vastag vagy középvastag, fás, de rugalmas, hegyénél bunkósan végződő, fényes sárgásbarna mázzal végig bevont; a gyümölcs csucsán, húsos dudorkák közül kiálló vagy legalább húsos dudortól ferdére nyomottan a fölszínből kiemelkedő. Kelyhe nyílt; föláll, de hegyökkel hátra görbülő, törékenyhegyű szarunemű osztványával, szűk és sekélyke mélyedésben ülő, melynek falain és karimáján csak alig észrevehető, lapos bordák mutatkoznak, melyek azonban a gyümölcs derekán, néha eléggé kiemelkednek s a gyümölcs derekát egyik oldalon rendszerint hízottabbá teszik, mint a másikat.

Színe. Bőre elég finom, nem egészen sima, mert szeliden hovádasos, bágyadtan fénylő; elejénte sáppadt zöld; értével zöldes-sárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga, többnyire minden piros-ság nélkül. Pontozata sűrű; egyenlően elszórt, zölddel szegett, fahéjszínű pettyescskék alakjában jelenkező, elég szembetűnő. Száras végén és kehelyüregének falain gyakrabban mutatkozik némi finom rozsdamáz; de felületén csak elvétve fordul elő rozsdafolt.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom és olvadó; magtokja körül is csak alig észrevehetőleg köves-szemcsés; leve bő, igen czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízzel. Magtokja nyílttengelyű; tömlöcskéiben jókora nagy, széles tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő.

Fája. Fiatal korában vígan, később csak mérsékelten növény, de folyvást egészséges és igen edzett; nem éppen korán, de elég bőven termő; fölálló vagy nyílt szögekben elálló, merev ágaival, melyek gyü-

mölesző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de kellőleg szel-
lős, gulaalakú koronát alkotó. Vadonezon jól díszlik: alkalmas szá-
las fának is, gulafának is. Mindenütt jól díszlik; de kellőleg nyirkos
talajban gazdagabban és gyakrabban is terem, mintsem könnyen kiszá-
radó, laza talajban. Gyümölcsei igen jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, vastagok vagy középvasta-
gok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók és hegyöknél többnyire bun-
kósan végződők; elég egyenesek, noha könyökösök; bordázatlanok;
mereven fölfelé- vagy nyílt szögekben elállók; gyenge korukban fino-
man molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, olajszínű zöldek, napos
felőkön pedig zöldesbarnák; apró, kerek, fehér pontokkal sűrűn,
de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen vagyis itt-ott hosszas,
itt-ott rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, kuposak, hegyesek, a
vesszőtől elállók; szürkével kissé tarkázott sötétbarnák; inkább vagy
kevésbé duzzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszas és kissé hasaskuposak, hegyesek;
szürkével és sötétbarnával tarkázott világosbarnák.

Levelei. Középnagyok, elég vékony és hajlékony-szövetűek; ke-
rülékeseek, itt-ott tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő,
éles hegyben végződők; laposak, kissé íveltek, nyelökről kissé lefelé
konyulók; gyenge korukban ritkán és finoman molyhosak; ért ko-
rukban csupaszak, simák, fényesek, világoszöldek; épszerűek. Levélnye-
lők hosszas vagy középhosszú, vékony, hajlékony; rézsunt fölfelé álló.
Levélpálhái fejletlenek, igen hamar elhullók. Virágrügyet körítő
levelei változó nagyságúak, többnyire keskenyebbek, mint a vessző-
kön levők, laposak, hullámosak; hosszú, hajlékony nyelökről, lankad-
tan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstb.* VII. 369. Mások
tudtommal még nem írták le

Észrevétel. Könnyen kiszáradó, laza talajomban jól megbirkozott
fája a több évig tartó szárazsággal is; de teremni csak akkor volt
képes, a midőn a megelőző év nyara nem volt tulságos száraz és
forró. E tapasztalatból ítélve következtetem, hogy inkább való e faj
hazánk emelkedettebb fekvésű vidékeire, mintsem az alföldre.

271. Nantesi vajoncz.

(Beurré de Nantes; Butterbirne von Nantes.)

Származása. E jeles körtét Maisonneuve Ferencz, nantesi gyümölcskertész véletlenül fedezte föl egy tanyai birtokon. 1845-ben termett először. Meglehetősen el van már terjedve mindenfelé és elterjedését valóban meg is érdemli. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. vége, sept. eleje; hűvösebb tájakon oct. végéig is elhuzódik.

Minősége. I. rendű, kedvező viszonyok közt kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasas és hosszás körtealakú; elég szabályosan boltozott és többnyire síkfölületű. Zöme a középtájánál jóval alább, a kelyhes vég felé esik, honnét kelyhe felé szelíden gömbölyödve boltozódik s kelyhe körül szűk, de laposas karimában végződik, melyre elég jól fölállítható; szára felé pedig elejénte szelíden, aztán behajlással vagy behajlás nélkül is, mindinkább fogyva hosszás és inkább vagy kevésbbé karesú, többnyire tompakupós véget alkot. Szára rövid, vastag, fás, néha húsos, göresös, végig barnamázos; a gyümölcs csucából, többnyire húsos gyűrűzetből kiálló vagy húsos emelkedés mellé, kissé oldalt, csaknem a fölszínre helyezett. Kelyhe nyílt; többnyire szétterülő, törékenyhegyű osztványaival szűk és ritkán mély üregben ülő, melynek falain és karimáján némi lapos bordák és lapos barázdák is váltakoznak s ezek néha, elenyészőleg, a gyümölcs derekán is nyomozhatók.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt zöld; értével szalmasárga vagy itt-ott zöldes szalmasárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi igénytelen pirossal és márványozott vagy szinezett. Pontozata elég sűrű; zölddel szegett, igen apró, barnás pettyecskékből álló, alig szembetűnő. Rozsdaalakzatok csak ott mutatkoznak fölületén, a hol a bőr, fejlődés közben, sérülést kapott.

Bejseje. Húsa fehér, finom, gyöngéd, olvadó; magtokja körül sem köves-szemcsés; leve bő vagy csak elegendő, igen czukros, alig némi gyöngéd savanyonyal emelt, igen kellemes, gyöngéden fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; szűkes tömlöcskéiben majd időtlen, majd ép, hosszás és mindkét végén hegyben végződő barna magvakat rejtő.

Fája. Mérsékeltén növe, de egészséges és igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk és mégis merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervek-

kel jól beruházkodnak, — sűrűlombos, gulaalakú koronát alkotó. Díszlik birsen is, vadonczon is; alkalmas gulafának és szálas fának is. Mindenütt jól díszlik; de, hogy rendesen és gazdagon teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, rövidek vagy középhosszak, vékonyak vagy középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, nohá könnyökűek, bordázatlanok; fölállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban finoman hamvasak inkább, mintsem molyhosak; ért korukban csupaszak, zöldek vagy sárgás barnák, hegyök felé pirossal kissé árnyalt barnák; apró, kerek vagy itt-ott hosszás, sárgás pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kissé hasaskuposak, hegyesek, a vesszőtől kissé elálló, szürkével és sötétbarnával tarkázott, pirosasbarnák; kissé duzadt, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskuposak, alig hegyesek, pirosas gesztenyeszínűek.

Leveli. Kicsinyek; elég vastag és keményszövetűek; lándsásak vagy lándsás tojásdadok; többnyire szabályosan elkeskenyedő, hosszás éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; kissé íveltek; nyelökről kissé lefelé konyulók; gyenge korukban is csak ritkán és alig észrevehetőleg molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, fényesek, világos vagy élénk zöldek; széleiken előre hajló, jókora nagy, tompa fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszú vagy hosszás, vékony, rugalmas; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái hosszúak, fonálidomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, laposvölgyesek, hullámosak, hegyökkel gyakran félrecsavarodók; szétálló, vékony, rövides nyelökről lankadtan lefelé konyulók.

Hasonnevei. Beurre nantais; Poire de Nantes.

Leirői. De Liron d'Airolles, *Annal. de Pomol.* II. 17.

Leroy, *Dict. de Pomol.* I. 403.

Mas, *Le Verger*, II. 47.

Oberdieck, *Illust. Hand. der Obstb.* V. 421 és mások.

Észrevétel. Megérdemli, hogy minden kertben helyet jutassunk számára, még a sík alföldön is.

B.) ALMÁK.

134. Magyar rozmarin.

(Romarin hongrois; Ungarischer Rosmarinapfel.)

Származása. Bizonytalan. Boldogemlékü Bazalicza Mátyás, volt pereszlenyi plébános földözte föl s kezdette mindenfelé elterjesztetni. Valószínű, hogy Trencsénmegyében lépett a világra; mert Mednyánszky Sándor, barátom 1883. oct. 14-ről Mednéről így ír ezen fajról. „Nálam egy fa van e fajból. Lehet 80 éves. Mióta emlékszem, mindig oly nagy, mint ma.*) Igen termékeny és gyümölcse, ha jó pinczébe tartják, két évig is eláll. A ki az édes, kemény és kissé aromatikusan almát szereti; nagyon jónak fogja találni.“ Először Bazalicza utódjától, Oszezithy Mátyás plébános urtól kaptam meg e fajt ojtóvevesszőkben, Pereszlenyiből; később mások is teljesen egyezőleg küldötték meg hozzám. Termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jan.—Ápril; hűvösebb tájakon ujig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisded; néha csaknem középnagy.

Alakja. Többnyire kissé ferde tojásalakú; néha kupós gömbalakú; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul boltozott síkfölületű; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál rendszerint jóval alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé majd szelíden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig mindinkább összehúzódva boltozódik s inkább vagy kevésbé szűk és többnyire terdén álló karimában fogy el. Szára középhosszú, vékony vagy elég vékony, fás, kissé görbe és kissé bunkósan végződő; tágnylású, de csakhamar összeszűkülő, inkább vagy kevésbé mély üregbe helyezett, melynek falai rendszerint rozsdamentesek. Kelyhe zárt; fölálló és hegyökkel összeboruló, zöldes és finoman molyhos osztványaival szűk és nem mély üregbe helyezett, melynek falain szelíd ránczok nyulnak föl a karimára s ezt kissé hullámossá tévén elenyészőleg a gyümölcs derekára is, de annak kerekdedségét észrevehetőleg nem zavarják meg.

Színe. Bőre vékony, de igen szívós, sima, gyöngéd és álltában zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte világos vagy sáppadt zöld; értével zöldes sárga; napos oldalán néha igénytelen barnás pirossal belehelt vagy sűrűn pettyezett. Pontozata apró, alig szembetűnő, többnyire csak a bőr alúl áttetsző, fehéres pettyecskékből álló. Rozsda

*) Lehet, hogy ez a fa az, a melyikről Bazalicza elterjesztette a fajt.

csak elvétve mutatkozik fölületén; de egy-egy, zölddel szegett, barnás ragyaszepülő néha találkozik rajta.

Belseje. Húsa fehéres vagy zöldesfehér, finom, igen tömött, roppanó; leve bő, cukros vagy igen cukros, finom, gyöngéd savanyú emelt, igen kellemes, élénken illatos és fűszeresízű. Magtokja kissé nyiltteugelyű; zárt vagy kissé nyílt, hosszas kagylóalakú fiókjaiban kevés ép, hanem többnyire idétlen magot rejtő. Kehelycsőve hegyes kupalakú.

Faja. Vignővésű, egészséges, igen edzett; elég korán és a neki kedvező helyen rendszeren és igen bőven termő; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, magas gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; szálas fának legalkalmasabb, mindenütt jól díszlik ugyan, de, úgy látszik, csak kellőleg nyirkos, kötött földben terem rendszeren és gazdagon. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak, vékonyak, rugalmasak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, itt-ott szelíden bordázottak; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; aljuk felé ritkásan, hegyök felé sűrűn fehérmolyhosak; aljuknál zöldesbarnák, hegyök felé pedig pirosasbarnák; apróbb-nagyobb, kerek, fehéres pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hosszas kuposak, kissé hegyesek, lapulók, szürkével árnyalt pirosasbarnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, a vesszők hegye felé szelíden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszas karcsú-kuposak, kissé hegyesek, szürkével tarkázott sötétbarnák.

Levellei. Az erősebb hajtások alján jókora nagyok, egyebütt csak középnagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek: kerülékesek vagy kerek tojásdadok és itt-ott visszás tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; laposak vagy lapos-teknősek, itt-ott hullámosak, nem íveltek; nyelökről, rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előre hajló, éles fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, elég vastag és merev, finoman molyhos, tövénél violaszín pirossal színezett; többnyire igen éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, árdomuak vagy keskenylándsásak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposteknősek, szelíden hullámosak; föl- és szétálló nyeleikről bokrétaosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Dr. Entz Ferencz, Kertészeti füzetek V. 25. Mások tudommal még nem írták le.

Észrevétel. Hazánk emelkedettebb fekvésű vidékein mindenütt megérdemelné, hogy helyet juttassunk számára; de az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos szokott maradni, lehetne biztos haszonnal tenyésztenünk. Meleg éghajlat alá száraz talajba egyáltalán fogva nem való e faj.

135. Kék muskotály.

Származása. Bizonytalan. Valószínű azonban, hogy ez is Erdély egyik, ős gyümölcse. Az almák azon családjába tartozik, a hova a Czigány-alma (= Brauner Matapfel) és Hamvas-alma (= Weisser Matapfel): de ezeknél szabályosabb természetű és tőlük egyéb, lényeges vonásokban is különböző. A gyümölcsészet lelkes barátja, a nem rég elhalt, gogány-váraljai birtokos, P. Dániel Lőrincz, barátom 1877-ben ismertette meg velem állítván, hogy e jeles faj, főnebbi neve alatt, Küküllőmegyében, régóta el van már terjedve. Minthogy könyveimben vele azonosnak vehetőt nem találok; többszöri termése után terjesztésre méltónak ítélvén e fajt, ezennel bemutatom.

Érésideje. Nálam nov. dec.; hűvösebb tájakon, hiszem, hogy tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha valamivel nagyobb is, kisebb is.

Alakja. Lapos gömbalakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra vagy csak kissé alább, száras vége felé esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s szára körül inkább vagy kevésbé széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejente szelíden, aztán mind-mind inkább fogyva boltozódik s kelyhe körül rendszerint szűk, de szintén lapos karimában enyészik el. Szára hosszas vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, néha húsos, bunkósan végződő; tágnylású, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falai majd rozsdamentesek, majd pedig áttetsző, finom, sugaras rozsdával bevontak. Kelyhe kicsi, zárt; összehajló és hegyekkel egy csomóban fölálló, rövides és molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek aljáról, elenyészőleg, ránczok indulnak a karima felé, de azok a karimán nem okoznak hullámos emelkedéseket s bordák alakjában a gyümölcs derekára sem vonulnak föl.

Szine. Bőre vékony, de elég szivós, sima, gyöngédtapintatú; fáján kissé hamvas, ledörzsölve elég fényes, elejente elég élénk zöld; értével zöldessárga; napos oldalán, sőt gyakran csaknem az egész gyümölcsön, kékes vérpirossal inkább vagy kevésbé mosott s e színezetben sötétebb vérpiros, szakadozott csíkokkal is, ritkán becsapkodott; árnyékban nőtt gyümölcsöknél e pirosság csak némi barnás füstös-piros leheletként szokott jelentkezni. Pontozata ritkás, de kelyhes végén elég sűrű, fehér pettyekből álló, a piros színben elég szembevető. Rozsda nem mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehér vagy zöldesbe játszó fehér, finom, tömöttes, porhanyó; leve elegendő, czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csaknem zárttengelyű; zárt fiókjaiban tojásdad, hegyes, világosbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid tölcseralakú.

Fája. Fiatal korában csaknem bujanövésű, később is egészséges és igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő és később a termés súlya alatt lefelé is görbülő, nyulánk ágaival elég sűrűlombos, de kellőleg szellős terjedelmes, gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának és nyesés alatt tartva egyébbalakú fának is. Mindenütt jól díszlik, de csak ott terem rendesen és gazdagon, a hol a föld nyáron át sem vesztí el nyirkosságát. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsúak vagy középvastagok, hegyök felé mind-mind inkább elvékonyodók; elég egyenesek, alig könyökösek, szelíden bordázottak; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; csaknem egész hosszukban finoman és ritkásan molyhosak itt-ott csupaszak, violaszín pirossal árnyalt barnák; igen apró, többnyire kerek, fehér pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, laposhátúak, kerekhegyűek, lapulók, barnával tarkázottak, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, három hosszú bordával jelölt talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hasaskuposak, igen tompa-hegyűek, barnák, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Elég nagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; tojásdadok vagy széles tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposteknősek, alig íveltek; alsó lapjukon kissé molyhosak; felső lapjukon csupaszak, nem simák, bágyadtan fénylők, világos fűzöldek; széleiken itt-ott tompa itt-ott éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, elég vastag, merev, kissé hamvas, tövénél sötét violaszínnel mosott; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidlándsásak, szétálló, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, kerekülékesek, csaknem laposak, szelíden hullámosak; szétálló, hajlékony nyeleikről lefelé konyulók.

Hasonnevei. Tudtommal nincsenek.

Leirói. Hihetőleg ez az első leírása.

Észrevétel. Kötött, de termékeny és kellőleg nyirkos földben, bár hol is hazánkban hálásan kifizetendi a helyet, melyet a kertben elfoglal. Még vidékem mostoha viszonyai közt is ritka év, a melyben teljesen meddő maradna.

136. Markodi alma.

Származása. E jeles alma is Erdély egyik, ős gyümölcse. Nagy Ferencz, tanár szerint Marosszék hasonló nevű községében, Brandecker Simon és Dr. Bélteki Zsigmond, jeles pomologok a harminczas években fedezték fel és „Markodi nőzsér alma“ (csudálatos*) elnevezés alatt kezdték elterjeszteni. Talán épen ezen csudálatos elnevezésnek is némileg a gyümölcs azon fogyatkozásának is, hogy kedvezőtlen évjárással, húsában, a bőr alatt taplós foltok támadnak, lehet felrónunk azt, hogy ez almafaj még napjainkban sincs kellőleg elterjedve?! — Ojtóvesszejét 1874. óta többen is megküldötték hozzám. Fajfámon több ízben termett már. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. néha pedig csak II. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy legalább jókora nagy.

Alakja. Majd lapos majd kupos gömbalakú; elég szabályosan boltozott síkfölületű; de egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedetebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden és mindinkább fogyva boltozódik s többnyire ferdén álló, tompa karimában enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, középvastag, fás, molyhos, kissé bunkósan végződő; szűk és mély üregbe helyezett, melynek falait áttetsző, finom, sngaras rozsdá szokta borítani. Kelyhe nagy, nyílt vagy félig nyílt; rendetlenül álló, rövidke, törékeny és molyhos osztványaival kissé tágas, de nem mély üregben ülő, melynek alján és falain igen finom, lapos ránczocskák láthatók, de karimája nem hullámos és a gyümölcs derekán bordás emelkedések nem mutatkoznak.

Szine. Bőre elég vastag és szívós, sima általában zsirozstapintatu, elég fényes; elejénte sápadtzöld; értével zöldes vagy sápadt sárga; napos oldalán csak kissé élénkebb sárga s néha némi gyöngéd pirossal árnyalt vagy piros pettyekkel ritkásan behintett. Pontozata elég sűrű, apróbb-nagyobb, fahéjszínű pettyekből álló, elég szembeütő. Rozsdá csak száras végén és néha kelyhes végén is, de egyebütt csak elvétve mutatkozik rajta.

Belseje. Húsa sárgásba s néha zöldesbe játszó fehér, elég finom, kevésbé tömött, de keményes és roppanó; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanyval emelt, kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt-

*) Azért mondom, hogy csudálatos, mert „nőzsér“ annyi, mint nő-zsir, a mit csak emberevők találhattak olyan jónak, mint a Markodi alma. A jó ízlést megbotránkoztató és a művelt világ gyümölcsészetében ilyen hallatlan (nőzsér!) jelzőt a gyümölcs nevében többé nem szabad megtörnünk.

tengelyű; fiókjában számos, tojásdad, laposas, világosbarna, ép magot rejtő. Kehelycsőve tölcseralakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Önálló fám nem lévén e fajról, csak próbaágamról gyanítom, hogy mérsékelt-növésű és elég edzett; korán és igen bőven termő; rendetlenül föl- és szétálló, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, szabálytalan alakú koronát alkotó. Vidékem mostoha viszonyai közt keveset és ritkán terem; mert itt kötődött gyümölcsseit a kártékony rovarok majd mindig elpusztítják idő előtt. Megmaradt kevés gyümölcse jól daczol a fán az erősebb szelekkel is.

Vesszei. Nem számosak, középhosszak, elég vastagok vagy közép-vastagok, hegyők felé, mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, nem könyökösek, bordázatlanok; fölállóak vagy nyiltszögekben szétállóak; hegyők felé sűrűn és finoman molyhosak, aljuk felé csaknem csupaszak, zöldesbarnák, hegyők felé pirossal árnyalt barnák; apró, kerek, fehérés pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, laposhátúak, kerekhegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, csaknem bordázatlan szűk talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, tojásdadok, igen tompa hegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnagok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; tojásdadok vagy itt-ott lándzsás tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; laposak, kissé íveltek, nyelökről csaknem vízirányosan elállóak; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, csaknem fénytelenek, világos zöldek; széleiken előre hajló, tompa vagy kissé éles fogakkal elég sűrűn, de nem mélyen és nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövidek vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, elég merev, molyhos, tövénél violaszín-pirossal kissé színezett; inkább vagy kevésbé nyiltszögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, keskenylándzsásak, szétállóak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak és alakúak, majd kissé széles, majd keskeny-kerülékesek, laposak, itt-ott szeliden hullámosak; föl- és szétálló nyelökről lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Markodi nőzsér.

Leirói. Tudtommal ekkoráig még senki sem írta le. Boldogult Nagy Ferencz tanár csak röviden jellemezte.

Eszrevétel. Magasabban fekvő tájék szülötte lévén inkább való hazánk hegyes vidékeire, mintsem az alföldre; hiszem azonban, hogy kellőleg nyirkos talajban még itt is mindenütt képes lesz hálásan kifejetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

137. Mauss renetje.

(Reinette de Mauss; Mauss Reinette.)

Származása. E jeles almát magról nyerte a herrnhausen-i híres gyümölcs-telep kertésze, Mauss s nevéreől elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Mikor tájban? nem jegyezte fel Oberdieck, a ki először írta le s a kitől ojtóvesszőkben 1871-ben én is megkaptam Jeinsenből e fajt. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. oct.; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy.

Alakja. Kissé magasnak látszó gömbalakú; néha lapos gömbalakú; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme majd közép-tájra, majd kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint szeliden fogva gömbölyödik s kelyhe körül szűk karimában enyészik el. Szára rövid, ritkán emelkedik a szárüreg karimája szímvonaláig, többnyire fás és kissé bunkósan végződő; mély és többnyire szűk tölcseralakú üregbe helyezett, melynek falait majd részben, majd egészen is finom, sugaras rozsdá szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félig nyit; fölálló, rövidhegyű és molyhos osztványával szűk és nem mély üregben ülő, melyek falai majd szépen kikanyarítvák, majd némi lapos bordákkal jelölve, melyek azonban a karimát alig teszik hullámossá s a gyümölcs derekára, észrevehetőleg, ritkán vonulnak föl.

Színe. Bőre vékony, sima, gyöngédtapintatú, fáján kissé hamvas, ledörzsölve fényes; elejéate zöldessárga; értével élénk sárga vagy aransárga, miből azonban csak a gyümölcs árnyas oldalán vagy az árnyékban nőtt példányokon látszik ki tisztán egy-egy, kisebb-nagyobb folt; mert csaknem az egész gyümölcsöt majd élénk és sötétes, majd pedig csak halvány pirosság lepi el, mely színezet azonban gyakran csak sűrűbb vagy ritkább, szakadozott csikokban és elmosódó pettyekben jelenkezik rajta. Pontozata ritkás; jókorá nagy sárgás pettyekből álló, a piros színben igen szembetűnő. Rozsdá vagy éppen nem vagy csak elvétve fordul elő rajta.

Belseje. Húsa sárgásba játszó fehér, finom, tömött, porhanyó; leve bő, cukros, gyöngéd savanyval emelt, igen kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; kissé nyit, tágas és lapos fiókjaiban hosszas és hegyes tojásdad, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve kupalakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Mérsékelt-növésű, elég edzett; nem korán, de aztán, a neki kedvező helyen, rendszeren és igen bőven termő, rendetlenül föl és szétálló és időjárával lefelé görbülő, nyulánk ágaival, melyek gyü-

mölcsöző szervekkel csak gyéren ruházkodnak be, kuszált-lombozatú terebélyes, szellős koronát alkotó. Vadonczon jól díszlik; alkalmas szálas fának is, bokoralakú fának is. Vidékem könnyen kiszáradó laza talajában a tartós szárazságot megsínylette: kellőleg nyirkos talajban vígan éli világát és gazdagon terem. Gyümölcseit többnyire az ág-hegyeken hozza, honnan az erősebb szelek sem egy könnyen bírják azokat leverni.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, hegyők felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, bordázottak, fölfelé törekvők; hamvasak inkább, mintsem molyhosak; itt-ott csupaszak, pirosasbarnák; igen apró, kerek vagy kissé hosszúak, fehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnően pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúak levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hosszúak, kissé hegyesek, laposhátúak, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, három bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, szögletes-kuposak, alig hegyesek, sűrűn fehérmolyhosak s aljuknál szennyesbarnák.

Levelei. Nagyok; vékony és hajlékony szövetűek; a vesszők alján hosszúak kerülékesek; a vesszők hegye felé, hosszúak tojásdadok vagy csaknem lándzsásak; elég szabályosan elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; laposvölgyesek, itt-ott csatornásak és hullámosak; majd alig, majd éppen nem íveltek; rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon finoman molyhosak, felső lapjukon csupaszak, elég simák, alig fényesek, világos vagy csaknem sárgás zöldek; széleiken előreahajló, tompa vagy itt-ott éles fogakkal nem mélyen és nem szabályosan fűrészeselek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, középvastag, hajlékony, molyhos, sötét violaszínnel inkább vagy kevésbé befuttatott; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái keskenylándzsásak, szétállóak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; fölálló, pirosas nyelökről lekonyultan szétterülőek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handbuch der Obst.* IV. 321. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé nem való; de almatenyésztésre kedvezőbb vidékeken, megérdemelné, hogy hazánkban is minden kertben helyet foglaljon.

138. Vandenabeele.

Származása. E jeles almát magról nyerte Vandenabeele, urasági kertész Lembeke-ben, keleti Flandriában. Első termését 1857-ben mutatta be. Nevét viseli annak, a ki magról nyerte. Meglehetősen el van már terjedve minden felé. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov. febr.; hűvösebb tájakon gyümölcse késő tavaszig is fonnyadás nélkül eláll.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepszerűnél; gyakran jókora nagy.

Alakja. Változó; többnyire azonban kupos gömbalakú; kissé szabálytalanul boltozott s egyik oldalán kissé hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint kuposan összehúzódik s elég széles, hullámos karimában fogy el. Szára rövid vagy rövides, elég vastag, fás, molyhos, bunkósan végződő; tágnylású és többnyire szabálytalanul kikanyarított, mély és szűk üregbe helyezett, melynek falait finom, fahéjszínű, sugaras rozsdá szokta borítani. Kelyhe elég nagy, zárt vagy félig nyílt; fölálló vagy összehoruló, keskeny hegyes és molyhos osztványával inkább vagy kevésbé tág és elég mély üregben ülő, melynek falain lapos bordák nyulnak a karimára, a hol hullámos emelkedéseket alkotnak s aztán inkább vagy kevésbé kiemelkedve a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, fényes; elejénte sáppadt zöld, értével citromsárga; napos oldalán aranyárga s a napnak jól kitett példányokon szelídpiros, szakadozott csikokkal is ritkásan becsapkodott. Pontozata ritkás; rendetlenül elszórt, barnás, de fehérrel szegett, néha pedig csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyescskékből álló, itt-ott elég szembetűnő. Rozsdá a szármélyedést kivéve, nem fordul elő fölületén.

Belseje. Húsa sárgásfehér, finom, tömött, roppanós, teljes értékű elég porhanyó; leve bő, cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja csaknem zárttengelyű; zárt és szűk fiókjában hosszas tojásdad, barna, ép magot rejtő. Kehelycsőve kupalakú.

Fája. Erőteli, igen edzett; korán és bőven termő; nyiltszögekben szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel csak mérsékelten ruházkodnak be, rendetlen alakú, szellős, terjedelmes lapos koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának és léczezet melletti művelésre formafáknak is. Mindenütt

jól díszlik: de száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban keveset terem. Gyümölcsei jól állják kelyőket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyők felé kissé elvékonyodók; egyenesek, kissé könyökösek, bordázatlanok, csaknem egész hosszukban ritkásan és finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, zöldesbarnák, napos felőkön pirossal árnyalt barnák; jókora nagy, kerek, fakó pontokkal itt-ott ritkásan, itt-ott sűrűbben és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, csaknem három szögűek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; kissé kiemelkedő, bordázatlan, széles és lapos talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövidek, tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Elég nagyok, vagy középnagyok; elég vastag és durvaszövetűek; szép tojásdadok, itt-ott kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek; kissé íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak; bágyadtan fénylők világos zöldek; széleiken előrehajló, apróbb-nagyobb, többnyire kissé éles fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszú, elég vastag és merev, finoman molyhos, tövénél violaszín-pirossal színezett; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomuak vagy igen keskenylándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire hosszabbak, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak, néha visszásan öblözöttek, hullámosak; rézsunt fölálló nyelökről ívelten szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Scheidweiler, *Annal. de pomol.* V. 43.

Bivort, *Les fruits du jardin Van Mons.* — Almák, 15. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Ilyen mostoha viszonyok közt, a milyenek vidékemen uralkodnak, kevés haszonnal járna tenyésztése; de, almatenyésztésre kedvező helyeken, hazánkban is mindenütt hálásan fogja kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

139. Van Mons renetje.

(Reinette van Mons ; Van Mons Reinette)

Származása. E jeles almát Meuris Péter, Van Mons főkertésze nyerte magról s főnöke nevére keresztelte el. Diel, a ki először írta le körülményesen, Van Monstól kapta volt e fajt. Napjainkban meg lehetőszen el van már terjedve mindenfelé. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktol Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart. Kár, hogy a gyümölcs áltában fonnyadni szokott; de e fogyatkozásban minden kormos alma kisebb-nagyobb mértékben szenvedni szokott.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Majd hengeres, majd kupos gömbalakú; néha pedig lapos gömbalakú, kissé szabálytalanul boltozott, de különben síkfölületű. Zöme majd középtájra, majd kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik, s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összehhuzódva boltozódik és szűkebb karimában fogy el, mintsem száras végén. Szára rövid, vastag, néha csaknem középhosszú, elég vékony, fás; tágnylású, de csakhamar összeszűkülő, mély tölcseralakú üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, áttetsző, zöldes fahéjszínű rozsdamáz szokta eltakarni. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; fölálló, de hegyökkel hátragörbülő, molyhos és törékeny osztványaival tágas és elég mély üregben ülő, melynek falain finom lapos ránczok mutatkoznak, melyek a karimát szeliden hullámossá tevén, igen széles, lapos bordák alakjában a gyümölcs derekán is végig nyújtóznak s néha annak kerekedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre vastag és szívós, itt-ott sima, itt-ott érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt, vagy csaknem sárgás zöld; értével zöldessárga; napos oldalán aransárga és néha némi földvörössel színezett. Pontozata elég sűrű; jókora nagy, fahéjszínű, szögletes petytyek alakjában jelenkező, szembetüő. Rozsda-alakzatok különösen a gyümölcs kelyhes és száras végén gyakran mutatkoznak; néha pedig finom vagy cserepes rozsda-hálózattal csaknem az egész felület el van takarva.

Belseje. Húsa zöldes vagy sárgásfehér, igen finom, tömött, roppanós vagy pezsgő; leve bő vagy csak elegendő, igen czukros, gyöngéd savanygyal emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja kissé nyílt-

tengelyű; fiókjai mindenikében egy-két, tojásdad, hegyes, barna, ép magot rejtő. Kehelyesöve rövid kupalakú.

Fája. Vignővész, egészséges, igen edzett; elég korán és kedvező viszonyok közt igen bőven termő; föllálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, számos ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálás fának és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban képes rendesen és bőven teremni. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók, de hegyöknél kissé bunkósan és gyakran termő rügyben végződők; egyenesek, merevek, kissé könyökösek, szeliden bordázottak; föllállók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; finoman fehérmolyhosak vagy csak hamvasak, violaszínpirossal árnyalt barnák; aljuknál, különösen pedig napos felőkön, fehérés hártáival takartak; igen apró, hosszúak vagy kerek, fehérés pontokkal elég sűrűn és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposhátúak, kerekhegyűek, lapulók pirosasbarnák, fehér molyhozattal inkább vagy kevésbé eltakartak; alig kiemelkedő, bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, kupostojásdadok vagy zömöktőjásdadok, tompahegyűek, homályospirosak, nagyrészt fehér-molyhosak.

Levelei. Középnyagok, nem vastag, de elég keményszövetűek; tojásdadok vagy — főképp a vesszők alján — csaknem kerekdedek; hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken kissé főlhajlók; kissé íveltek, széleiken itt-ott hullámosak; nyelökről kissé hanyatt görbülten fölfelé állók; alsó lapjukon is csak ritkásan molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, fényesek, világos zöldek; széleiken előre hajló, apróbb-nagyobb, éles fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, elég merev, molyhos, alsó felén violaszínnel kissé belehelt; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy keskenylándsásak, szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak és alakúak, csaknem laposak, íveltek, hullámosak; rövidek, vékony, rugalmas nyelökről kissé lekonyultan szétterülők.

Hasonnevei. Van Mons Goldreinette.

Leirői. Diel, *Hernobtsorten*, Almák-körték I. 128.

Lucas Ede, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, I. 157.

Mas, *Le Verges*, IV. 119, és mások.

Észrevétel. Nagyobb folyó vizeink mellékén, hol a talaj nyáron át is kellőleg nyirkos szokott maradni, megérdemelné, hogy minden kertben helyet juttassunk számára; de oly mostoha viszonyok közt, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése.

140. Téli fehér pogácsa.

(Pogácsa blanc d'hiver; Weisser Pogácsa-Apfel.)

Származása. Bizonytalan. Hazánk délnyugati részében és a vele határos tartományokban van leginkább elterjedve. Boldogult Glocker, enyingi főkertész, barátom kezdette bevezetni a nagy világba is mindenfelé. Bárha Glocker azon állítása, hogy a Fehér pogácsa jóságra a Fehér kalvillal vetekedik, nem is áll teljesen: de annyit saját tapasztalatom után én is bizonyíthatok róla, hogy csemegegyümölcsnek a Téli piros pogácsa almánál mindenesetre jobb s benne ez utóbbinak kesernyés ízét sohasem tapasztaltam. Ojtóvesszejét a 70-es évek elején Glockertől, Enyingről és bold. Belke Tivadar, kertésztanár barátomtól, Keszthelyről teljesen egyezően kaptam meg. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságában nincs okom kételkedni.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege-, háztartási és piaczosgyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Lapos gömbalakú vagy kupos-gömbalakú; egyik oldalán rendszerint hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; de különben elég szabályosan boltozott, noha szeliden bordásfömlületű. Zöme csaknem középtájra vagy csak kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül igen széles, lapos talpban végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébbhúzódva boltozódik és rendesen szűkebb karimában fogy el, mintsem száras végén. Szára rövides vagy középhosszú, középvastag, fás, molyhos, bunkósan végződő; tágnylású, de elég szűk s igen mély üregbe helyezett, melynek falai majd rozsdamentesek, majd finom, sugaras rozsdával részben vagy egészen is bevontak. Kelyhe jókora nagy, zárt vagy félig nyílt; fölálló vagy összehajló, hosszas, hegyes, molyhos osztványaival szabálytalanul kikanyarított elég tágas és mély tányéralakú üregben ülő, melynek falain szelid lapos bordák nyulnak a karima felé s ott hullámos emelkedéseket alkotván inkább vagy kevésbé szembetűnőleg az egész gyümölcsön végig vonulnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, de szivós, sima, értével csaknem zsirostapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte sápadt-zöld; értével szalmasárga vagy citromsárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb sárga, minden pirosságot nélkülöző. Pontozata ritkás, alig szembetűnő, többnyire csak a bőr alúl áttetsző, fehéres pettyecskék alakjában jelentkező. Rozsdaalakzat csak elvétve mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa sárgásba vagy zöldesbe is játszó fehér, finom, kevésbé tömött, velős és porhanyó; leve bő, czukros, finom savanyúval

emelt, igen kellemes, a Téli piros pogácsánál finomabban fűszeresízü. Magtokja kissé nyílttengelyű; kissé nyílt fiókjaiban hosszastojásdad, barna, ép, néha csak időtlen magvakat rejtő. Kehelyescsőve öblös kupalakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Erőteljes, egészséges, igen edzett; elég korán és bőven termő; kuszáltan föl- és szétálló, merev ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, terjedelmes koronát alkotó. Díszik mindenféle almaalanyon; szálasfának csak sugárnövésű alanyok koronájába ojtva alkalmas, mert szép egyenes törzset nem képes nevelni. Mindenütt jól díszik: de csak alma-tenyésztésre kedvező helyeken képes bőven teremni. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, merevek, könnyökések, szeliden bordázottak; fölálló vagy nyílt szögekben szétálló; sűrűn és finoman fehérmolyhosak, pirosasbarnák; aljuknál és napos felükön fehéres hártyával takartak; apró, kerek, itt-ott hosszúak, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúak levélközűek.

Rügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, kuposak, duzzadt hátúak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, hárombordás, széles talapon ülők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, zömök tojásdadok, tompahegyűek, szürkével árnyalt szennyes barnák.

Levelei. Elég nagyok vagy csak középnagyok; vastag és keményszövetűek; széles kerülékesek vagy tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszúak és többnyire félrecsavarodó, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos-teknősek; itt-ott hullámosak, alig íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos-zöldek; széleiken előre hajló éles fogakkal itt-ott szabályosan, itt-ott szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, molyhos, tövénél sötét violaszínnel mosott, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái fejletlenek, áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire nagyobbak és hosszabbak, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak, szeliden hullámosak; rövidebb vagy hosszabb, szétálló, merev nyelökről bokrétásan vagy csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Tudtommal ekkoráig még senki sem írta le.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közt csak kedvező évjárással képes kielégítőleg teremni; de almatenyésztésre kedvezőbb viszonyok közt mindenütt gazdagon terem és ilyen helyeken aztán megérdemelne, hogy nagyban is tenyészszük.

141. Téli piros parmén.

(Pearmain rouge d'hiver; Rothe Winter-Parmäne.)

Származása. Bizonytalan. Diel, a ki először írta le körülményesen, Angolhonból kapta e jeles fajt: de az angol gyümölcsészek műveiben, e név alatt, vele azonosnak vehető faj nem fordul elő és így kérdés, hogy Angolországban lépett-e először a világba vagy nem? Ojtvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Többnyire hengeres csonka kupalakú; néha kupos-gömbalakú; szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, száras vége felé esik; honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden összébbhúzódvá boltozódik s vastag, csonka-kupos végben enyészik el. Szára rövid, majd vastag és húsos, majd vékony és fás; tágnylású, de szűk és mély üregbe, néha pedig csaknem a fölszínre helyezett. Szárüregének falait többnyire finom, sugaras rozsdá szokta eltakarni. Kelyhe zárt vagy félignyílt; fölláló, rövid, hegyes és molyhos osztványaival szűk és lapos mélyedésében ülő, melynek falain finom, lapos ránczoeskák láthatók, de ezek az üreg karimáját nem teszik hullámossá s a gyümölcs dekára sem vonulnak föl.

Színe. Bőre finom, sima, gyöngéd, de száraztapintatú, elég fényes; elejénte zöldessárga vagy szalmasárga; értével világos citromsárga; napos oldalán s a napnak jól kitett példányokon csaknem köröskörül, inkább vagy kevésbé homályos vérpirossal befuttatott s a világosabb piros színben még élénk-piros, keskeny, szakadozott csíkokkal is ritkásan becsapkodott. Pontozata elég sűrű; egyenlően elhintett, jókora nagy, fehéres pettyekből álló, a piros színben elég szembetűnő. Rozsdá, a szármélyedést kivéve, nem fordul elő fölületén.

Belseje. Húsa sárgás vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömött, porhanyó; leve bő vagy elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízű. Magtokja nyiltengelyű; fiókjában szép tojásdad, hegyes, pirosas-barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve szűk tölcseralakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Erőteltjes, egészséges és edzett; nem korán, de aztán, ha jól kifejlődött; gazdagon termő; fölfelé törekvő nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gömbalakú koronat alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálásfának is, gulafának is. Mindenütt

jól díszlik, de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és gazdagon. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsúak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; egyenesek, noha könyökösek, finoman bordázottak; felálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; egész hosszukban ritkásan és finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, pirosas barnák, aljuknál, kivált pedig napos felőkön, áttetsző, fehér hártyával takartak; apró, többnyire kerek, fakó pontokkal ritkásan és kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszas levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, elég rövidek, duzzadthátuak, tompahegyűek, lapulók, pirosas barnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak; kissé kiálló, három bordás talapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, hosszas és szögletes tojásdadok, tompahegyűek, aljuknál szennyesbarnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és keményszövetűek, merevek; többnyire szép tojásdadok, itt-ott pedig csaknem kerekdedek; hirtelen elkeskenyedő, többnyire hosszúak, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek vagy szélcsíken kissé főlhajlók; alig íveltek; nyelőről rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon finoman molyhosak, felső lapjukon csupaszak, simák, fényesek, világos fűzőldék; széleiken előre hajló, apróbb-nagyobb, elég éles fogakkal sűrűn, de szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, elég merev, molyhos, tövénél violaszínpirossal kissé belehelt; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, szétálló, sarlós-lándsásak, tartósak. Virágrügyet körítő és a vesszők alján levő levelei rendszerint nagyobbak és hosszabbak, mint a vesszőkön levők hosszúak kerülekese, laposak, hullámosak, ragyogó fényesek, élénk zöldek; hosszúak, rugalmas nyeleikről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Red Winter Pearmain; Englische rothe Winterparmäne.

Leírói. Diel, *Hernobstszorten*. Almákat és körtéket tárgyzó III. 51.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstkunde*. I. 321.

Mas, *Le Verger*, IV. 147. és mások.

Észrevétel. Almatenyésztésre kedvező helyeken megérdemlené, hogy minden kertben helyet foglaljon: de száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban kevés haszonnal járna tenyésztése.

142. Tartós piros alma.

(Eiser rouge ; Rother Eiserapfel.)

Származása. Bizonytalan. Valószínű azonban, hogy Németországban Hessen nagyhercegségben lépett a világba; mert Crede, tanár e jeles, tartós, téli almafajt onnan küldötte meg Christnek, a ki aztán körülményesen leírta s Németországban mindenfelé nagyban elterjesztette. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam meg Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Még nálam is Decembertől kezdve tavasz végeig hűvösebb tájakon, mint mondják, három évig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege- de I. rendű háztartási és piaczosgyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Hasaskupos vagy magasnak látszó, inkább vagy kevésbé tompa-kupos gömbalakú; többnyire szabálytalanul boltozott és gyakran kalvilszerűen bordás fölületű. Zöme középtájra, többnyire azonban alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos talpban végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébbhúzódva boltozódik s majd szűk, majd elég széles, többnyire ferdén álló karimában végződik. Szára rövid vagy csak nem középhosszú, elég vastag vagy középvastag, húsos vagy fás; tágas és mély tölcseralakú üregbe helyezett, melynek falait majd finom és áttetsző, majd érdes, zöldesbarna, sugaras rozsdaszokta eltakarni. Kelyhe többnyire zárt, néha félig nyílt; rendetlenül fölálló, sokáig zölden maradó, hosszas, hegyes és molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé szűk és nem mély üregben ülő, melynek aljáról inkább vagy kevésbé kiemelkedő bordák indulnak ki s ezek a karimát hullámossá tevén, gyakran az egész gyümölcsön végig nyújtóznak s annak kerekdedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, de igen szívós, sima, száraz-tapintatú, a fáján szeliden hamvas, ledörzsölve elég fényes; alapszíne halványzöld; értével citromsárga, miből azonban csak ott látszik ki tisztán egy-egy foltoeska, hol a gyümölcsöt ág vagy levél szorosan eltakarta; mert az egész fölület majd halavány, majd élénk és a gyümölcs napos oldalán csaknem sötétpirossal van befuttatva és még élénkebb piros csíkokkal is sűrűn becsapkodva. Pontozata ritkás; jókora nagy sárgás pettyekből álló, igen szembetűnő. Rozsda csak elvétve mutatkozik fölületén.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom vagy fél finom, roppanós, velős; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha kevésbé fűszeresízű. Magtokja nyíltan-

gelyű; zárt vagy néha nyílt fiókjaiban kevés, tojásdad, barna, ép magot rejtő. Kehelycsőve rövid, hegyes kupalakú.

Fája. Csaknem bujanövésű, egészséges, igen edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, de időjárástól szétterjeszkedő, izmos ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, terjedelmes koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; legalkalmasabb szálas fának. Mindenütt jól díszlik, de, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok vagy csak közép-vastagok; hegyők felé elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, bordázottak, fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; csaknem egész hosszukban sűrűn, és finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, violaszínnel árnyalt sötétbarnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy itt-ott tojásdad, fehéres pontokkal igen ritkán és alig szembetünőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban hosszúas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok vagy középnyagok, szélestalpu kuposak, tompa-hegyűek, kissé duzzadhatóak, lapulók, aljuknál pirosasbarnák, hegyőknél sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, hosszan és laposan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, aljuknál szenyyesbarnák, hegyőknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; hegyes tojásdadok, itt-ott csaknem szívalakúak; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, többnyire hosszúas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken kissé főlhajlók; alig vagy éppen nem ívelték; nyelökről csaknem vízirányban elálló; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, csaknem fénytelenek, világos fűzőldék; széleiken előre hajló, éles fogakkal elég mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, vastag, merev és molyhos, csaknem egész hosszában sötét violaszínnel mosott; majd éles, majd nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy rövid és keskenylándsásak, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak és alakúak, többnyire hosszúas kerülékesek, laposak, rendetlenül hullámosak; nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Rother, drei Jahre dauernder Streifling; Pomme rouge rayée durable trois ans; Rother Calvillartiger Süßapfel stb.

Leírói. Diel, *Herncksorten*. V. 175.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstb.* IV. 353.

Leroy, *Dich. de pomol.* III. 285. és mások.

Észrevétel. Almatenyésztésre kedvező helyeken úgy a felföldön, mint az alföldön is, kivált nagyobb folyóvizeink mellékén megérdemlené, hogy elárúsítás céljából nagyban is tenyészszük. Vidékem mostoha viszonyai közt, csak különösen kedvező évjáráskor találtam termékenyeknek.

143. Téli fehér galambka.

(Weisser Winter-Taubenapfel.)

Származása. Régi, bizonytalan. Sok, egymástól különböző almafaj viseli e nevet elannyira, hogy a sok közt, az eredetit, a valódit fölsimerni meg sem kísértik már a gyümölcsészek. Fönnebbi fajt Diel írta le először s a Téli piros galambka változványának tartja azt. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Nálam is termett már néhány szép példányt, melyek egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságát bebizonyították.

Érésideje. Nálam oct. nov.; hűvösebb tájakan tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Magasnak látszó, tojásdad vagy kupos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán kissé hizottabb és emelkedtebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál többnyire alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szelíden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, laposas karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szelíden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s rendszerint elég szűk, tompa karimában enyészik el. Szára rövid, vékony, fás, kissé molyhos és kissé bunkósan végződő; majd szabályosan, majd kissé szabálytalanul kikanyarított, tágnylású, de szűk, és mély üregbe helyezett, melynek falait néha finom, sugaras rozsdaszokta eltakarni. Kelyhe zárt; fölálló, hosszas, keskeny és molyhos osztványaival csaknem a felszínre helyezett vagy tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek alján és falain csinos lapos ránczok és néha dudorkák is észlelhetők, de ezek a karimán többnyire elenyésznek s gyümölcs derekán csak némi lapos bordák alakjában nyomozhatók.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, értével kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte zöldes viaszfehér; értével élénk sárga; napos oldalán szakadozott, szelidpiros csíkokkal itt-ott sűrűbben, itt-ott ritkábban becsapkodott. Néha e csíkoknak úgyszólván csak halvány nyomai látszanak s a pirosság csak szelid leheletként és szakadozottan jelenkezik a gyümölcsön. Pontozata ritkás; alig szembetűnő. Rozsda csak elvétve, de egy-egy barnás ragyaszeplő néha mutatkozik rajta.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, porhanyó; leve bő vagy elegendő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja zárt vagy csak kissé nyílttengelyű; fiókjaiban sötétbarna, hegyes tojásdad, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve kupos vagy tölcseáralakú, a gyümölcsbe kissé lehatoló.

Fája. Fiatal korában elég vígan, de később csak mérsékelten növe; a neki kedvező helyen egészséges és edzett; korán és rendkívül bőven

termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben elálló és időjárással lefelé is görbülő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak, elég sűrűlombos, gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; szálas fának korona magasságban ojtandó; de, mert nagy fává nem növekszik, inkább való törpefáknak, mintsem szálas fának. Vidékem mostoha viszonyai közt megsínyli a tartós szárazságot; miből következtethetem, hogy csak kellőleg nyirkos talajban díszlik és terem legjobban. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé szeliden elvékonyodók; egyenesek, noha kissé könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; csaknem egész hosszukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, olajszínű sárgák, napos felőkön halavány-pirosas barnák; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kissé hosszúak, csaknem kerekhegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; elég kiálló, bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Elég nagyok vagy középnagyok, hosszaskuposak, csaknem hegyesek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; kissé vastag, de elég hajlékony-szövetűek; hosszúak tojásdadok; majd lassudan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; lapos völgyesek, rendetlenül hullámosak, alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elálló; alsó lapjukon sűrűn fehérmolyhosak; felső lapjukon is csak ritkán csupaszak, fénytelenek, homályos zöldek; széleiken előre hajló tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy rövidek, elég vastag és merev, sűrűn és finoman molyhos, tövének halvány pirossal kissé színezett; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái többnyire fejletlenek, itt-ott azonban hosszúak, keskeny-láncsásak, rendetlenül szétállóak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak, keskeny kerületesek, laposak, szeliden hullámosak; szétálló, rugalmas nyelökről csaknem vízirányosan szétállóak.

Hasonnevei. Bizonytalanok.

Leírói. Diel, *Hernobstsorten*, VII. 61.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstb.* I. 447. és mások.

Észrevétel. Vidékem mostoha viszonyai közé egyáltalán fogva nem való. Almatenyésztésre kedvező viszonyok közt, hiszem, hogy hazánkban mindenütt haszonnal tenyészthetjük.

144. Spanyol pepin.

(Spanischer Pepping.)

Származása. Bizonytalan. Oberdieck Nienburg mellett Schäferhof-nevű uradalomban, főnnebbi név alatt találta föl e becses és terjesztésre méltó fajt, melyhez hasonló vagy vele azonosnak vehető almafajt könyveiben leírva nem találván, úgy vélekedett, hogy az egy, még akkorig ismeretlenül maradt faj, melyet jónak látott körülményesen leírni s főnnebbi neve alatt mindenfelé elterjeszteni. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Feistkorntól, Meiningenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. jan.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Többnyire magasnak látszó gömbalakú; néha lapos vagy kupos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán gyakran hízottabb és emelkedettebb kissé, mint a másikon. Zöme többnyire középtájra esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva boltozódik s kelyhe körül szintén lapos karimában enyészik el. Szára rövides vagy középhosszú, vékony, fás, kissé bunkósan végződő; elég mély tölcseralakú üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falait, néha-néha rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; fölálló, molyhos és sokáig zölden maradó osztványaival majd a felszínre helyezett, majd tágas, de sekély, tányéralakú üregben ülő, melynek alján szelid, lapos ránczok láthatók, de ezek a karimán elenyésznek s a gyümölcs derekára nem vonulnak föl.

Színe. Bőre finom, sima, álltában gyöngéd- vagy kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte fehéres zöldessárga; értével élénk sárga; napos oldalán halvány pirossal belehelt s élénkebbpiros, szakadozott csíkokkal kissé becsapkodott. Pontozata elég sűrű, de nem szembetűnő. Érdes, barnás rozsdával bevont szemölcsök vagy barnás ragyaszeplők itt-ott találkoznak felületén.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásfehér, finom, tömöttes, porhanyó; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja kissé szabálytalanul nyílttengelyű; fiókjaiban jókora nagy, hosszas-tojásdad, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve kupalakú.

Fája. Erőtéljes, igen edzett; elég korán és igen bőven termő; föl- és szétálló, izmos ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól be-ruházkodnak, elég lombos, terjedelmes gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálafának is, nyelés alatt

tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik; de, ha a föld nem eléggé nyirkos, tartós szárazsággal keveset terem. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán; mert a fa többnyire az idősebb gyümölcspezszteken és nem a vesszők hegyein szokta azokat hozni.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok hegyők felé kissé elvékonyodók; elég egyenesek, csak alig könyökösek, finoman bordázottak; föllálók vagy nyílt szögekben elállók; aljuknál fehéres hártyával takartak; hegyöknél finoman fehérmolyhosak, barnás vagy csaknem feketés violaszínűek; apró, kerek, fehéres pontokkal nem sűrűn és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, laposhátuak, tompahegyűek, lapulók, szürkével tarkázott pirosasbarnák; alig kiálló, a vesszők hegye felé hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok; kupostojásdadok, alig hegyesek, aljuknál szennyesbarnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Középnagyok; elég vékony és elég hajlékony-szövetűek; széles tojásdadok; itt-ott kerülékesek; többnyire rövidke, szurós hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken kissé főlhajlók; alig ívelték, kissé hullámosak; nyelökről csaknem vízirányosan elállók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, elég élénk zöldek; széleiken apró, többnyire tompa fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészesesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszú, elég vastag, merev és molyhos; tövénél élénk violaszínnel mosott; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak vagy rövidlándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire kerülékesek, laposak, hullámosak, finoman és élesen fogazottak; rendetlenül föl- és szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* IV. 275. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Almatenyésztésre kedvező helyeken, hazánkban mindenütt megérdemelné, hogy elterjeszszük. Vidékem mostoha viszonyai közt csak akkor képes bőven teremni, ha a megelőző év esős volt s a kedvező tavasz elég hűvös arra, hogy a kötődött gyümölcsöket pusztító, kártékony rovarok el ne szaporodhassanak.

145. Szövetségi parmén.

(Fédérale; Amerikanische Staatenparmäne.)

Származása. Bizonytalan. Diel, a ki 1833-ban először írta le, mit sem jegyzett föl eredetéről: de valószínűleg az amerikai Egyesült-államokból származottnak gyanította; különben fönnebbi zárjel közt kiírt német nevet nem adta volna a gyümölcsnek. Amerikai és angol gyümölcsészek, csak Diel után, jóval később emlegetik föl ezen becses almafajt; de eredetéről ezek sem tudtak semmi bizonyosat följegyezni. Ojtó vesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. dec.; hűvösebb tájakon s alkalmas hűvös helyen tavasz derekáig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Lapos gömbalakú, gyakran pedig kupos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos talpban végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébbhúzódva boltozódik és rendszerint szűkebb karimában fogy el, mintsem száras végén. Szára rövid vagy rövides, középvas-tag, fás, kissé bunkósan végződő; tágnylású, de feneke felé tölcseralakulag összeszűkülő, elég mély üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, sugaras rozsdamáz szokta borítani. Kelyhe zárt vagy félignyílt; bokrétásan fölálló vagy összehajló, rövides és molyhos osztványaival elég tágas és inkább vagy kevésbé mély tányéralakú üregben ülő, melynek alján és falain szelid lapos ránczocskák észlelhetők; de ezek a karimán többnyire elenyésznek s a gyümölcs derekán bordás emelkedéseket nem alkotnak.

Színe. Bőre elég finom, de szivós, sima, száraz és itt-ott kissé érdestapintatú, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt zöld; értével bágyadt sárga; napos oldalán majd élénkebb, majd halványabb piros, szakadozott, keskeny csíkokkal becsapkodott s közben-közben halvány pirossal színezett vagy pettyezett. A gyümölcs árnyas oldalán csak igénytelen szálcákban vagy pettyekben jelenkezik itt-ott a pirosság. Pontozata sűrű; elég szembetünő, fahéjszínű, egyenlőtlenül elszórt pettyekből álló. Rozsdaalakzatok hálózatos szálcákban vagy foszlányokban, többször mutatkoznak fölületén.

Belseje. Húsa sárgás, néha sárgásfehér, finom, gyöngéd, porhanyó; leve bő, cukros, finom savanyval emelt, gyöngéden illatos és fűszeresízű. Magtokja inkább vagy kevésbé nyíltengelyű; fiókjaiban kevés, többnyire idétlenül fejlődött magot rejtő. Kehelycsőve rövid kupalakú.

Fája. Vignővésű, erőteljes, edzett; elég korán és bőven termő; fölálló- vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvő, később azonban szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, terjedelmes koronát alkotó. Díszik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának és nyeses alatt tartva egyébbalakú fának is. Mindenütt jól díszik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem rendesen és bőven. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; elég egyenesek, noha könyökösek, alig észrevehetőleg bordázottak; fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; csaknem egész hosszukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, tövüknél és árnyas felőkön zöldesbarnák, napos felőkön violaszínpirossal árnyalt barnák; apróbb-nagyobb, kerek, fehér pontokkal itt-ott sűrűbben, itt-ott csak gyéren pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elegendő nagyok vagy középnagyok, szélestalpu kuposak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, röviden bordázott, széles talapon ülők.

Virágrügyei. Elegendő nagyok vagy középnagyok, tojásalakúak, tompahegyűek; szennyesbarnával árnyaltak, hegyüknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. A vesszők alján elég nagyok, a vesszők hegye felé középnagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; rövid tojásalakúak vagy kerek-tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő hosszas, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek vagy széleiken inkább vagy kevésbé főlhajlók; alig vagy éppen nem íveltek; nyelökről nyíltszögekben fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak, felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken jókora nagy, éles fogakkal mélyen és elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, elég vastag, merev, finoman molyhos, tövéknél violaszínnel mosott vagy csak belehelt; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái eléggé kifejlődöttek, inkább vagy kevésbé keskeny lándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó-nagyságúak és alakúak, többnyire azonban kertülékesek, laposak, szeliden hullámosak; fölálló, hosszas, rugalmas nyelökről rendetlenül szétterülők.

Hasonnevei. Federal pearmain.

Leírói. Dittrich, *Obstkunde*, I. 365.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obsth.* I. 493.

Leroy, *Dict. de Pomol.* III. 291. és mások.

Észrevétel. Ez a becses faj is inkább való hazánk hegyes vidékeire, mintsem az alföldre: de almatenyésztésre kedvező helyeken, bárhol is, hálásan fogja kifizetni a helyet, melyet a kertben elfoglal.

146. Simonffy piros.

(Rouge de Simonffy; Rother von Simonffy.)

Származása. Régi, bizonytalan. Debreczen határában régóta nagyban el van terjedve s egy, odavaló régi és előkelő család nevé-től kapta főnnebbi, általánosan elfogadott, népszerű nevét. Arról, hogy e kitűnő almát a tisztelt Simonffy-család valamelyik tagja nyerte volna magról vagy hozta volna Debreczenbe; — hallgat a krónika, valamint arról is, hogy valóban Debreczen határában lépett volna-e legelőször a világba? El van ez terjedve a Jászságban is, a hol Magyálné almája név alatt ismeretes s Justus József, alattyáni esperes-plébános, kedves öcsém szerint, valószínű, hogy Egerből származik, a hol „Magyal“ névvel egy régi szőlőhegyet is neveznek. Elég az hozzá, hogy eredeti magyar faj, mely főnnebbi név alatt már külföldön is kezd elterjedni. Ojtóvesszejét Tamásy Károly t. barátomtól kaptam Debreczenből 1880-ban, azóta nemcsak próbafámon, de még faiskolai ojtványaimon is termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct. dec.; hűvösebb tájakon s alkalmas hűvös helyen, néha májusig is épségben eltarthatók gyümölcsei.

Minősége. Csaknem kitűnőleg I. rendű csemege-, háztartási és piacszögyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is, de gyakran kisebb is.

Alakja. Kissé változó, majd gömbölyded, majd lapos gömbalakú; többnyire azonban tojásdad-gömbölyű; rendszerint szabályosan boltozott síkfömlületű. Zöme többnyire középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, de kelyhes végén rendszerint szűkebb karimában végződik, mintsem száras végén. Szára majd rövid, majd középhosszú, középvastag, fás, bunkósan végződő; tágnylású, de szűk és elég mély töléséralakú üregbe helyezett, melynek falait finom, zöldes, sugaras rozsdamáz szokta eltakarni. Kelyhe zárt; összehajló, de hegyökkel hátragörbülő, apró, hegyes, molyhos és sokáig zölden maradó osztványaival majd szűk, majd tágas, többnyire lapos és kevésbé mély üregben ülő, melynek alja molyhos s karimáján csak néha mutatkoznak némi szelid emelkedések, melyek azonban a gyümölcs derekára nem vonulnak s gyümölcs gömbölydedségét nem zavarják meg.

Szine. Bőre vékony, de szívós, sima, gyöngédtapintatú, fáján rendszerint hamvas, ledörzsölve ragyogó fényes; elejente zöld; értével bágyadt sárga, miből azonban csak ritkán látszik ki tisztán egy-egy foltocska; mert az egész felület sötétpirossal van befuttatva és még sötétebb, csaknem feketés-piros, szakadozott csíkokkal is becsapkodva. Napszegte darabjain a sötét-piros színben a csikozat észre sem vehető. Pontozata ritkás, alig szembetűnő; többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyecskékből álló. Rozsdaalakzatok csak elvéve mutatkoznak fölületén: de, — ha előfordulnak ilyenek, — ezek rendszerint igen

furecsa, jellemzőleg szeszélyesalakú, pirossal kissé belehelt fahéjszínű, széles csikokban jelentkeznek a gyümölcsön.

Belseje. Húsa fehér vagy zöldesfehér, a sötétebb piros példányoknál pedig a bőr alatt rendszerint pirosba játszó fehér, finom, gyöngéd, porhanyó és pezsgő; leve bő, igen czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyilttengelyű; tágas fiókjában tojásdad, hegyes, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve kupalakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Erőtelmes, egészséges, igen edzett; korán, rendszeren és igen bőven termő; nyiltszögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, de kellőleg szellős, gömbalakú koronát alkotó. Díszik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálafának és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszik és rendszeren terem. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé lassudan elvékonyodók, hajlékonyak; egyenesek, alig könyökösek, észrevehetőleg bordázottak; fölálló vagy elég nyiltszögekben fölfelé törekvők; egész hosszukban sűrűn és finoman fehér-molyhosak; itt-ott csupaszak, aljuk felé zöldesbarnák, hegyök felé pirossal árnyalt barnák; apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, csaknem háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; kissé kiálló, hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, zömök-kuposak, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Középnagyok; nem éppen vastag, de keményes-szövetűek; kertülékeseek, itt-ott tojásdadok; többnyire hirtelen elkeskenyedő és kissé félre is görbülő, hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy igen lapos-völgyesek, alig íveltek, nyelökről rézsunt fölfelé állók, de hegyökkel lefelé görbülők; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előre hajló, apróbb-nagyobb, többnyire tompa fogakkal elég sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövides vagy középhosszú, elég vastag és merev, molyhos, tövénél pirossal kissé színezett; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái középnagyok, lándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire hosszabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, szeliden hullámosak; nyelökről mereven, de kissé ívelten szétterülők.

Hasonnevei. Magyalné almája; Simonffy roth.

Leírói. Tamásy Károly, Gyüm. füzetek 1880. évf. 139. lapján és újból is ugyanott az 1883. évf. 361. lapján. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt és kivétel nélkül mindenfelé. Alföldi mostoha viszonyaink közé talán egyetlenegy almafaj sem illik annyira be, mint a Simonffy piros alma, melynek itt egyetlenegy kertből sem volna szabad hiányoznia.

147. Sorgvlieti renet.

(Ottolanders Reinette von Sorgvliet.)

Származása. A gyümölcsészeti birodalmában egymástól különböző, két almafaj ismeretes már ezen név alatt. Egyik a fönnebbi, mely Ottolanderhoz Boskoopba a gravenhagen melletti „Zorgvliet“-nevű lovagbirtokról került; a másik a Diel-féle Sorgvlieti renet, mely Dielhez Hágából Hagen nevű ékszerésztől került. Fönnebbi név alatt Knoop hollandi gyümölcsész ismertetett meg először egy almafajt s az ő leírása inkább ráillik az Ottolander-féle Sorgvlieti renetre, mintsem a Diel-félére; minél fogva a fönnebbi levén az eredeti és valódi faj szükségtelennek láttam a gyümölcs nevében az Ottolander nevét is meghagyni. Ojtóveszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktól Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon decembertől kezdve tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Majd lapos gömbalakú, majd ismét kupos gömbalakú; rendszerint szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint kissé összébbhúzódva boltozódik, de mindemellett elég széles, lapos és kissé hullámos karimában végződik. Szára rövidke, vastag, bunkós, molyhos; tágnylású, de szűk és elég mély üregbe helyezett, melynek falain finom, fahéjszínű rozsdaszokott elterülni s szakadozott foszlányokban még az üreg karimáján túl is nyújtózkodni. Kelyhe zárt vagy félignyilt; összehajló, törékenyhegyű, molyhos osztványaival tágas és inkább vagy kevésbé mély tányéralakú üregben ülő, melynek alján és falain szelid ránczok s karimáján némi hullámos emelkedések láthatók, de ezek a gyümölcs derekára csak elenyészőleg vonulnak föl s annak kerekdedségét alig zavarják meg.

Színe. Bőre kissé vastag és szívós, sima, száraztapintatu, itt-ott elég fényes; elejénte zöldessárga; értékével citromsárga; napos oldalán kissé élénkebb sárga és néha némi narancspirossal is színezett. Pontozata elég sűrű; itt-ott fahéjszínű, itt-ott pedig csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyecskék alakjában jelenkező, többnyire elég szembetűnő. Finom rozsdaszokott alakzatok némely gyümölcsön sűrűbben, némelyiken ritkábban, de rendszerint mindig mutatkoznak fölületén.

Belseje. Húsa sárgás, finom, tömött, de gyöngéd és porhanyó; leve elegendő, igen cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, renetszerű fűszeresízzel. Magtokja nyílttengelyű; kisdéd, zárt

vagy kissé nyílt fiókjaiban több-kevesebb, zömök tojásdad, hegyes, sötétbarna, ép, többnyire azonban idétlen magot rejtő. Kehelycsőve tölcseralakú, a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Faja. Vignővésű, egészséges és edzett; elég korán és igen bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, sűrű ágával, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, éppen olyan sűrűlombos gömbalakú koronát alkotó, mint milyent alkot a Királyi kurtaszáru alma. Díszlik mindenféle almaalanyon; szálas fának alkalmasabb, mintsem egyéb formafáknak. Mindenütt jól díszlik: de, hogy bőven és rendszeren teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Igen számosak, hosszúak, elég vastagok vagy középvastagok; hegyök felé is alig vékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, szeliden bordázottak; fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; egész hosszukban sűrűn és finoman molyhosak; csak itt-ott csupaszak, violaszín-barnák; apró, kerek vagy itt-ott kissé hosszúak, fehér pontokkal sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközüiek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak igen tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér molyhosak; alig kiálló, csaknem bordázatlan talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, karsu-tojásdadok, alig hegyesek; aljuknál pirosas szennyesbarnák; hegyöknél sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és elég kemény-szövetűek; hosszúak tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; laposvölgyesek, a vesszők hegye felé pedig csatornásak; íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken jókora nagy, kissé éles fogakkal mélyen, de szabálytalanul fűrészeselek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, molyhos, sötét violaszínnel egész hosszában mosott; nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái áridomuak vagy lapátszerű keskenylándsásak, szétállóak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei kerülékesek, laposak, hullámosak; rövidke nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obsth.* VIII. 95. Másoktól még nem olvastam leírását.

Eszrevétel. Almatenyésztésre kedvező helyeken megérdemelné, hogy hazánkban mindenütt nagyban is tenyészszük. Vidékem mostoha viszonyai közt csak kedvező évjárással terem; míg száraz évjáráskor a kártékony rovarok rendszerint idő előtt leszüretelik szépen kötődött gyümölcseit.

148. Sándor czár.

(Empereur Alexandre; Kaiser Alexander.)

Származása. Ez a világhírű alma Oroszországban, Moszkva környékén „Aporta” vagy „Aporta nalia” név alatt volt kezdetben elterjedve, honnan, Leroy szerint, 1817-ben Lee, angol gyümölcsész hozta először Európába s „I. Sándor” muszka czár (szül. 1777. † 1825.) nevére elkeresztelve kezdte elterjeszteni. Napjainkban már nincs olyan ország a földgömbön, a hol almát tenyészteni lehet, melyben ez a faj ne volna föltalálható. Ojtóvesszejét 1872-ben kapta Reutlingenből, Dr. Lucastól. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Erésideje. Nálam aug. közepetáján; hűvösebb tájakon oct. nov.

Minősége. II. rendű csemege- de I. rendű háztartási és kitűnő piacos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Szélestalpu kupalakú vagy kupos gömbalakú; szeliden bordázott fölületű. Zöme a középtájnál jóval alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül igen széles és hullámos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejente szeliden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül szűk karimában enyészik el. Szára többnyire középhosszú, közép-vastag, fás, kissé bunkósan végződő; tág nyílású, de fenéke felé összeszűkülő, tölcserálatu üregbe helyezett, melynek falai majd rozsdamentesek, majd pedig sugaras rozsdával finoman bevontak. Kelyhe zárt vagy félignyilt; fölálló, hosszas és molyhos osztványaival elég szűk és mély üregben ülő, melynek falait bordás emelkedések teszik egyenetlenné s karimáján ormos emelkedések váltakoznak, melyek lapos bordák gyanánt az egész gyümölcsön végig nyújtóznak s annak kerekedségét kissé megzavarják.

Szine. Bőre finom, sima, álltában csaknem zsirostapintatú; fáján kissé hamvas, ledörzsölve szép fényes; elejente világos zöld; értével zöldes szalmasárga; napos oldalán mosolygó karmínpirossal belehelt vagy színezett s e színezetben élénkebb piros, szakadozott csíkokkal is becsapkodott. E pirosság mind-mindinkább elhalványultan, gyakran a gyümölcs árnyas oldalára is átszokott huzódni. Pontozata ritkás; többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehéres pettyekből álló, alig szemetűnő. Rozsda nem szokott mutatkozni fölületén.

Belseje. Húsa fehér vagy zöldesbe játszó fehér, finom, gyöngéd, velős; leve bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, elég kellemes, fűszeres ízzel. Magtokja nyílttengelyű; nyílt és tágas fiókjaiban zömök-tojásdad, pirosas-barna, ép, néha azonban csak idétlen magvakat rejtő. Kehelycsőve kupalakú, a gyümölcsbe elég mélyen lehatoló.

Fája. Vignóvesű, egészséges és igen edzett; korán és igen bőven termő; fölálló, vagy nyiltszögekben fölfelé törekvő, de időjárástól szétálló ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, terebélyes koronát alkotó. Díslik mindenféle almalanyon; alkalmas szál as fának és formafának is. Mindenütt jól díszlik: de csak kellőleg nyirkos talajban terem gazdagon és legszebb fejlődésű gyümölcsöket, melyek nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, kissé bordázottak; fölálló vagy nyiltszögekben fölfelé törekvők; csaknem egész hosszukban finoman és ritkásan molyhosak; itt-ott csupaszak; tövüknel és árnyas felőkön zöldesek vagy zöldesbarnák; napos felőkön pirosasbarnák; apró, többnyire kissé hosszúak, fehéres pontokkal nem sűrűn és alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, szélestalpu rövidkuposak, alig hegyesek, lapulók, pirosasbarnák, nagyrészt sűrű, fehér molyhozattal takartak; alig kiálló, röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, hasaskuposak, alig hegyesek, szürkével tarkázott pirosasbarnák.

Levelei. Nagyok; elég vékony és hajlékony-szövetűek; széles tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, többnyire rövides, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken kissé főlhajlók; itt-ott rendetlenül hullámosak; majd alig, majd éppen nem íveltek; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos vagy csaknem sárgás zöldék széleiken; jókora nagy, tompa fogakkal elég mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők elég hosszúak, vastag vagy középvastag, elég merev, molyhos, tövénél violaszín-pirossal színezett; többnyire éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái rövidek vagy középhosszak, széleslándzsásak, szétállóak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, többnyire azonban hosszabbak és keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, csaknem laposak, kissé rendetlenül hullámosak; részsunt fölfelé álló nyeleikről, kissé lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Aporta; Aporta nalia; Alexandre; Empereur Alexandre I-er; Empereur de Russie; Corail; Pomona-Britannica; Aubertin; Grand—Alexandre, stb.

Leirői. Henna u, *Annal. de pomol.* IV. 35.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 333.

Ma s, *Le Verger*, V. 51.

Lucas, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 109. és sokan mások is.

Észrevétel. Nagyobb folyóvizeink mellékén és mindenütt, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos szokott maradni, megérdemlené, hogy minden kertben helyet juttassunk számára. Népes városok közelében piaczi elárúsításra igen előnyös volna nagyban is tenyésztenünk.

149. Scipio renetje.

(Reinette de Scipio; Scipio's Reinette.)

Származása. E jeles alma fajt Scipio, plébános és lelkes gyümölcsész találta föl Wrexenben, (Rhodenhoz közel a Waldeck herczegségben) a plebánia-kert egy elhanyagolt, faiskolai táblájában, a hol a csemete ojtatlanul növekedett föl. Oberdieck, a kinek Scipio meghatározás végett gyümölcsöket küldött e fajról, terjesztésre méltónak találván azt, fönnebbi névre elkeresztelve körülményesen leírta és kezdette elterjesztetni. Ojtóveszejét én is Oberdiecktól kaptam Jeinsenből, 1873-ban. Azóta több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam oct. dec.; hűvösebb tájakon tavaszig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Kissé szabálytalan tompa kupalakú; egyik oldalán rendszerint hízottabb, mint a másikon. Zöme a középtájnál jóval alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, laposas karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébbhuzódva boltozódik s tompakupos véget alkot. Szára rövid, néha középhosszú, vékony, fás, tövénél néha husos, kissé bunkósan végződő; tágas és mély tölcseralakú üregbe helyezett s néha oda egy-egy húsos dudortól mintegy beszorított. Ezen üreg falai néha rozsdamentesek, néha pedig finom sugaras rozsdával bevontak. Kelyhe nyílt, néha csak félignyílt; fölálló, rövid és molyhos osztványaival inkább vagy kevesbbé szűk, de sekély és lapos mélyedésben ülő, melynek aljáról csak szelid, lapos ránczok nyulnak a karima felé, a hol rendszerint elenyésznek s a gyümölcs derekán bordás emelkedéseket nem alkotnak.

Szine. Bőre finom, sima, száraz-tapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte sárgás zöld; értével homályossárga; napos oldalán arany-sárga s néha némi sárgás pirossal belehelt. Pontozata elég sűrű; többnyire igen apró, fehérrel és néha pirossal szegett pettyekből álló, csak itt-ott szembetűnő. Rozsda-alakzatok majd minden gyümölcsön fordulnak elő; de e rozsdázat csak finom, szakadozott fátyolként borul a gyümölcsre.

Belseje. Húsa sárgás, finom, tömött porhanyó; leve elég bő, czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes fűszeres-ízű. Magtokja zárt, néha kissé nyíltengelyű; fiókjaiban hosszas, hegyes, feketésbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve tölcseralakú, a gyümölcsbe elég mélyén lehatoló.

Fája. Erőtelmes, egészséges, igen edzett; korán és igen bőven termő, fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk

ágaival, melyek gyümölcs-peczkekkel sűrűn beruházkodnak, ritkás, szellős koronát alkotó. Díszik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának is és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszik: de, hogy rendszeren és gazdagon teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, egyenesek, alig könyökösek, hegyök felé szeliden bordázottak; fölállóak vagy éles szögekben fölfelé törekvők; egész hosszukban sűrűn, de finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, olajszínű barnák; aljuknál finoman fehérhártyásak; apró, kerek, fehér pontokkal csak itt-ott és gyéren pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, tompahegyűek, lapulók, szürkés molyhozattal takart szennyesbarnák; alig kiemelkedő, laposan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, szürkével árnyalt szennyesbarnák.

Levelei. Középnagyok; elég vastag és kemény-szövetűek; hosszú tojásdadok, itt-ott pedig kerülékesek; majd szabályosan, majd hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposvölgyesek; alig íveltek; nyelökről csaknem vízirányosan elállóak; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken előre hajló, éles fogakkal elég mélyen, sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszúak vagy középhosszú, középvastag, merev, finoman molyhos; tövénél pirossal néha belehelt; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái többnyire fejletlenek, aridomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők, laposak; hosszúak vékony nyelökről mereven széterülőek.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. O b e r d i e c k, *Illustr. Handb. der Obstb.* VIII. 243. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is ritka év, melyben teljesen meddő maradna; de itt a kártékony ravarok majd mindig idő előtt elpusztítják a szépen mutatkozó termést. Hazánk hegyes vidékein nagyon méltó volna nagyban is tenyésztenünk: míg az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén járna némi haszonnal tenyésztése.

150. Régibb császári alma.

(Impériale ancienne.)

Származása. Bizonytalan. Valószínű azonban, hogy Franciaországból származik, a hol, mikép Leroy állítja már 1670-ben ismeretes volt és „Impériale“ (= Császári, császárnak való) elnevezését is kitűnő jósága végett kaphatta. Vidékem mostoha viszonyai közt még eddig éppen nem mutatta magát nagyhangu nevére méltónak: de rendkívüli termékenysége végett még itt is a becsesebb fajok közé sorolható. Ojtóvesszejét 1871-ben bold. Glocker Károly, barátomtól, Enyingről és 1879-ben Leroy faiskolájából, Angersből kaptam. Mindkét helyről került fajom több ízben termett már teljesen egyező gyümölcsöket.

Érésideje. Nálam sept. oct.; hűvösebb tájakon mártiusig is eltart.

Minősége. II. rendű, kedvezőbb viszonyok közt I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Rendszerint nagyobb a közepszerűnél.

Alakja. Változó; többnyire azonban hasaskupos vagy kupos gömbalakú; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon; majd szabályosan boltozott, majd szeliden bordásfölkülettű. Zöme a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s ferdén csönkázott kupos végett alkot. Szára rövid, ritkán emelkedik a mélyedés karimája színvonaláig, elég vastag, fás vagy kissé húsos, molyhos, bunkósan végződő; tágnylásu, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek fala finom, fahéjszínű, sugaras rozsdával van bevonva. Kelyhe elég nagy, zárt vagy félignyilt; rendetlenül fölálló és összeboruló, molyhos osztványaival tágas és elég mély tányéralaku üregben ülő, melynek falai szeliden ránczosak, karimáján pedig hullámos emelkedések váltakoznak, melyek lapos bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét néha megzavarják.

Színe. Bőre elég finom, de szívós, sima, álltában zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte homályos vagy sárgás zöld; értével kissé zöldessárga; napos oldalán pirossal belehelt és élénkebb piros, szakadozott csíkokkal tarkázott. Pontozata ritkás; többnyire csak a bőr alul áttetsző fehéres pettyekből álló és nem szembetűnő. Rozsda nincs rajta: de barnás ragyaszeplők itt-ott, néha mutatkoznak fölkületén.

Belseje. Húsa fehér, magtokja körül zöldes erekkel és néha a bőr alatt taplós foltokkal, félfinom, roppanós, de elég porhanyó; leve bő vagy elegendő, czukros, üdítő savanyúval emelt, kellemes, noha

nem mindenkor eléggé fűszeresízű. Magtokja kissé nyílttengelyű; fiókjában tojásdad, hegyes, vörhenyes, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid kupalaku.

Fája. Erőteljes, vígnövész, igen edzett; korán és szerfölött bőven termő; fölfelé álló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűlombos, magas gömbalakú koronát alkotó. Díszik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának és formafáknak is. Mindenütt jól díszik, de kellőleg nyirkos talajban gyümölcssei szebb fejlődésűek és ízesebbek, mint száraz talajban. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, noha igen könyökösek, szeliden bordázottak; fölállók vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvők; egész hosszukban sűrűn és finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, sötétvörössel árnyalt barnák; apró, kerek, itt-ott pedig hosszás, fehér pontokkal itt-ott sűrűbben, itt-ott ritkábban pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kissé hosszaskuposak, laposhátuak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; kissé kiemelkedő, három-bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömöktojásdadok, tompahegyűek, szennyes pirossal árnyalt barnák, hegyöknél sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Középnagyok, elég vastag és kemény-szövetűek; hosszás tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő és kissé félre is görbülő, éles hegyben végződők; itt-ott laposak, többnyire azonban mind csatornásak; kissé íveltek; nyelökről rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előreahajló, éles fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, merev, molyhos, tövénél halvány violaszínnel mosott; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái aprók, keskenylándásak vagy áridomuak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei aránylag hosszabbak, mint a vesszőkön levők, hosszás kerülekesek, laposak; hosszú, rugalmas nyelökről mereven szétállók.

Hasonnevei. *Frangée; Magnifique; Impériale magnifique.*

Leirói. *Leroy, Dict. de pomol.* III. 394. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Az alföldön csak nagyobb folyóvizeink mellékén, de hazánk emelkedettebb fekvésű tájain csaknem mindenütt érdemes volna tenyésztenünk. Száraz vagy könnyen kiszáradó, laza talajban kevés haszonnal járna tenyésztése.

151. Rózsa-kalvil.

(Calville rose; Lothringer bunter Streifling?)

Származása. Bizonytalan. Leroy szerint aligha nem azonos ez a faj a Diel által leírt „Lothringer bunter Streifling“ almával, melyet Valerius Cordus, tudós fűvész már 1544-ben, mint hazájában, Hessenben elterjedt gyümölcsöt „Eckapfel“, latin néven „Angulosa longa“ név alatt leírt; de ez csak gyanítás lehet; mert a leírások föltületesek s egymás közt több lényeges pontban különbözök. Ojtóvesszejét egyszerre kaptam meg a Simon-Louis testvérektől, Plantièresből és Leroy örököseitől, Angersből, még pedig mindkét helyről teljesen egyezőleg. Fajfámon löbb ízben termett már. Fajom valóban az, a mit Leroy e név alatt leírt.

Érésideje. Nálam sept. végétől oct. végeig; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. Kedvező viszonyok közt I., nálam csak II. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Többnyire magas- és néha csaknem hengeres gömbalakú; egyik oldalán gyakran húzottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül laposas és kissé hullámos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül rendszerint szűkebb karimában fogy el, mintsem száras végén. Szára rövid vagy középhosszú, vékony, fás, bunkósan végződő; szűk és igen mély, néha húsos dudorodvány által még inkább elszűkített, tölcseralakú üregbe helyezett, melynek falait finom, sugaras rozsdá szokta gyakran eltakarni. Kelyhe zárt vagy félignyilt; bokrétásan fölálló, hosszas és molyhos osztványával inkább vagy kevésbbé szűk és nem mély üregben ülő, melynek falain és karimáján bordák láthatók, a melyek majd kiemelkedve, majd ellapulva az egész gyümölcsön végig nyújtóznak s azt kalvilszerűen szöglétesse teszik.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, száraztapintatú, fényes; elejénte sárgás zöld; értével aranyásárga, miből azonban csak az árnyékban nőtt példányokon látszik ki tisztán egy-egy foltocska; mert az egész fölület élénk vagy itt-ott szelidebb rózsapirossal van befuttatva és sötétebb piros, szakadozott csíkokkal és foltokkal is szeliden tarkázva. Pontozata elég sűrű; jókora nagy, fahéjszínű pettyekből álló, a piros színben elég szembetűnő. Rozsdá csak elvétve találkozik fölületén: de egyes, feketés ragyaszeplők néha mutatkoznak rajta.

Belseje. Húsa fehéres vagy sárgásfehér, elég finom, könnyű, roppanós; leve elég bő, czukros, finom savanyval emelt, kellemes, fű-

szeresízü. Magtokja nyílttengelyű; fiókjában kevés, tojásdad, barna, ép, gyakran pedig csak idétlen magot rejtő. Kehelycsöve rövid, tompá kupalaku.

Faja. Erőtjeljes, vígnövésű, edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, szép lombos, de kellőleg szellős, terjedelmes koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálás fának és nyésés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de csak almatenyésztésre kedvező viszonyok közt képes gazdagon teremni s gyümölcseinek teljes finomságát kifejteni. Gyümölcsei elég jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé szelíden elvékonyodók; elég egyenesek, alig könyökösek, alig észrevehetőleg bordázottak, fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; sűrűn, de finoman molyhosak; itt-ott csupaszak, aljuknál olajszínű-barnák, hegyöknél violaszín-pirossal árnyalt barnák; apró, kerek, többnyire azonban kissé hosszúak, fehéres pontokkal itt-ott sűrűbben, itt-ott ritkábban és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, laposhátúak, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; elég kiemelkedő, laposan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, aljuknál szeny-nyesbarnák, hegyöknél sűrűn fehér-molyhosak.

Leveli. Nagyok vagy jókora nagyok; kemény, de elég hajlékony-szövetűek; hosszúak tojásdadok; itt-ott kerülékesek vagy széles tojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, hosszabb vagy rövidebb, éles hegyben végződők; lapos-völgyesek, alig vagy éppen nem íveltek, itt-ott hullámosak; nyelőkről csaknem vízirányosan elállóak; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, fényesek, csaknem sötétzöldek; széleiken előre hajló, jókora nagy, éles fogakkal elég mélyen és sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, elég merev, molyhos; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái igen hosszúak, keskenylándsásak, szétállóak, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, laposak, hullámosak; hosszú, rugalmas nyeleikről rendetlenül szétállóak.

Hasonnevei. Bizonytalanok.

Leírói. L e r o y, *Dict. de pomol.* III. 188. Az, hogy ugyanezen fajt írták volna le azon német gyümölcsészek, a kikre Leroy hivatkozik, kétséges előttem; mert a leírások lényeges pontokban különböznek egymás közt.

Észrevétel. Olyan mostoha viszonyok közé, a milyeneket vidékemen talál, kevés haszonnal járna tenyésztése; de ott, hol a vidék kedvező az almatenyésztésre, megérdemli, hogy minden kertben helyt foglaljon. Hazánk emelkedettebb fekvésű tájékain méltó volna nagyban is tenyésztenünk.

152. Piros Margit alma.

(Pomme Marguerite; Rother Margarethen-Apfel.)

Származása. Régi, bizonytalan. Angolországban és Irlandban rég idő óta szaporítják. El van már terjedve egyebbütt is mindenfelé. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam bold. Dr. Lucastól, Reutlingenből. Több ízben termett már nálam is. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jul. közepe táján; hűvösebb tájakon aug. elejéig is eltart.

Minősége. II. rendű csemege- de első rendű piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kissé magasnak látszó, szabálytalan gömbalakú; egyik oldalán többnyire hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé elejénte szeliden, aztán hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva boltozódik s elég szűk karimában enyészik el. Szára rövid, többnyire középvastag, fás, bunkósan végződő, tágnylásu, de csakhamar összeszűkülő, tölcseralakú üregbe helyezett, melynek szépen kikanyarított, zöldes falait néha finom, sugaras rozsdá szokta eltakarni. Kelyhe zárt vagy félignyilt; fölálló, hosszas, molyhos és sokáig zölden maradó osztványaival inkább vagy kevésbé mély és szűk üregbe helyezett, melynek falain éles ránczok huzódnak a karima felé, a hol ormós emelkedéseket alkotnak s aztán elszélesedvén, lapos bordákként a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekedségét kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, de szívós, sima, kissé zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; alapszíne zöldessárga, miből azonban csak a gyümölcs árnyas oldalán tűnik tisztán szembe egy-egy nagyobbka folt; mert az egész fölület sötétes vérpiros, szélesebb vagy keskenyebb, szakadozott csíkokkal van becsapkodva s a csíkok közt világosabb pirossal be-mosva. Pontozata ritkás, fehéres, alig szembetűnő. Rozsdafoltok csak elvétve mutatkoznak fölületén.

Belseje. Húsa fehér s a bőr alatt rózsaszínbe játszó, finom, laza, porhanyó; leve bő, czukros, üdítő savanygyal emelt, elég kellemes, noha kevésbé fűszeresízü. Magtokja kissé nyiltengelyű; zárt vagy csak kissé nyilt fiókjai mindenikében egy vagy két, világosbarna, ép magot rejtő. Kehelycsőve rövid, tompakupalaku.

Fája. Elejénte elég vígan, később csak mérsékelten növény, de egészséges és edzett; korán és a neki kedvező viszonyok közt, rendszeren és bőven termő; inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvő, de később szétálló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, sűrűn elágazó, gömbalakú koronát al-

kotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának is, bokoralaku fának is. Kertem mostoha viszonyai közt is jól díszlik; de csak esős évjáráskor képes kielégítőleg teremni. Gyümölcsei teljes érésök idejéig jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak vagy középhosszak, középvastagok, elég egyenesek, kissé könyökösek, szeliden bordázottak; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; gyenge korukban is, ért korukban is, egész hosszukban sűrűn és finoman fehérmolyhosak s csak itt ott csupaszak, violaszín-pirossal árnyalt sötétbarnák; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan és elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek laposhátúak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, hosszan bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, karcsu tojásdadok, tompahegyűek, sötétbarnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Igen nagyok vagy jókora nagyok; elég vastag és keményszövetűek; széles kerületekese; itt-ott szívalakuak; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy laposteknősek; alig íveltek, itt-ott rendetlenül hullámosak; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, elég élénk zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal elég mélyen, sűrűn és szabályosan fűrészesek. Levélnyelők hosszas vagy középhosszú, középvastag, elég merev, molyhos, alsó felén csaknem egész hosszában, sötétvérpírossal mosott; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái lándsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, vékonyabb szövetűek, mint a vesszőkön levők, laposcsatornásak, kissé íveltek; fölfelé álló, vékony, rugalmas nyelökről bokrétásan szétterülő.

Hasonnevei. Early red Margaret; Striped quarrendon; Pomme d'Éve; Reinette quarrendon.

Leírói. Hennau, *Annal. de Pomol.* V. 71.

Leroy, *Dict. de Pomol.* IV. 454.

Dr. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstb.* I. 89. és mások.

Észrevétel. A ködös Anglia levén a hazája, gyümölcseinek teljes finomsága kifejtéséhez nemcsak a földben, hanem még a levegőben is megkívánja fája a kellő nyirkosságot; minél fogva inkább való hazánk emelkedettebb fekvésű, hegyes vidékeire, mintsem az alföldre.

153. Portugalli kormos renet.

(Reinette grise de Portugal; Graue portugiesische Reinette.)

Származása. Bizonytalan. Portugalliából származott-e? arról mit sem tudnak a gyümölcsészek. Úgy látszik, Diel kora előtt a régibb gyümölcsészek közül senkisé is emlegette. Körülményes leírásban Diel ismertette meg először, a ki Metzből kapta e fajt. Mint igen jeles, termékeny almafaj el van már terjedve mindenfelé a világon. Ojtóveszsejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres gyümölcstelepéről, Plantièresből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam nov. jan.; hűvösebb tájakon tavasz derekáig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Többnyire szép lapos gömbalakú; egyik oldalán többnyire hízottabb és emelkedettebb kissé, mint a másikon, különben szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme középtájra esik, honnét szára felé szeliden gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébbhúzódva boltozódik és szintén széles, lapos karimában fogy el. Szára rövide vagy középhosszú, elég vastag, fás, bunkósan végződő; szűk és mély tölcseralaku üregbe helyezett. Kelyhe elég nagy zárt vagy félignyilt; bokrétásan fölálló, széles, zöldes és molyhos osztványival elég tágas és mély csészealaku üregben ülő, melynek alja kissé molyhos és ráncos, de karimája sík, s a gyümölcs derekára észrevehető bordás emelkedések nem vagy csak igen ritkán vonulnak föl.

Színe. Bőre finom, vékony, de szívós, száraz és szeliden érdestapintatu, többnyire fénytelen; elejénte élénk zöld; később zöldessárga; napos oldalán sem kap piros színezetet. Alapszínéből azonban csak itt-ott csillámlik ki tisztán egy-egy foltocska; mert rendszerint az egész fölület finom vagy kissé érdes, szürkés rozsdával van befuttatva és e miatt ritkás pontozata sem vehető észre. Álltában, érésideje felé, rendszerint ránczosodni szokott.

Belseje. Húsa sárgás zöld, finom, nem elég tömött, porhanyó vagy velős; leve bő vagy elegendő, igen czukros, finom savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja zárttengelyű; fiókjaiban kevés, de rendszerint ép magot rejtő. Kehelycsőve tágas, de nem mély kupalakú.

Fája. Erőteljes, egészséges, edzett; korán, rendszeren és bőven termő; rézsunt fölfelé álló vagy rendetlenül szétterjeszkedő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, terjedelmes, lapos gömbalakú koronát alkotó. Paradicsomalanyon kevésbé, de egyéb almaalanyon igen jól díszlik, szálasfának sugárdereku

alanyok koronájába ojtandó. Mindenütt jól díszlik: de fiatal korában, ha a talaj túlföntül nyirkos, nem bírja vesseit kellőleg megérlelni s e miatt gyakran árt neki a tél erős fagya. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok vagy csak középvastagok, merevek, hegyök felé lassudan elvékonyodók, kissé könyökösök, bordázatlanok; ritkán egyenesek föl- és szétállók; gyenge korukban is, ért korukban is, sűrűn fehérmolyhosak; itt-ott csupaszak, violaszín-pirossal kissé árnyalt sötétbarnák, árnyas felükön és tövük felé zöldes barnák; igen apró, kerek, fehéres pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, tompakuposak, elég duzzadt-hátúak, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, két szélén röviden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, zömök-tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Elég nagyok vagy középnagyok; elég vékony, de keményszövetűek; széles és hosszú tojásdadok vagy itt-ott kerektojásdadok; majd kissé hirtelen, majd pedig szabályosan elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; csatornásak, széleiken hullámosak, inkább vagy kevésbé íveltek; alsó lapjukon sűrűn molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, fényesek, sötétzöldek; széleiken jókora nagy, gyakran kettős, igen éles fogakkal mélyen, de nem szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid, igen vastag, elég merev, molyhos; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég hosszúak, áridomuak vagy keskeny lándzsásak, szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, csatornásak, élesen fogazottak; rövid, vékony, de merev nyelőkről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Diel, *Hernobstsorten*, X. 160.

Dr. Lucas, *Illustr. Handb. der Obst.* I. 341.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 693.

Mas, *Le Verger*, IV. 13, és sokan mások is.

Észrevétel. Almatenyésztésre kedvező vidékeken megérdemli, hogy hazánkban mindenütt tenyészszük. Gyümölcseit lehető későn kell leszedni fájáról és hűvös, de nem szellős helyen tartani; mert álltában fonnadni szokott.

154. Őszi csíkos kalvil.

(Calville rayée d'automne; Gestreifter Herbst Calvill.)

Származása. Régi, bizonytalan; Németországban a gyümölcsészet nagy apostolai, Diel és Oberdieck leírták és nagyban elterjesztették, a mit ez a jeles faj minden tekintetben meg is érdemel. Franciaországban úgy látszik még kevésbé lehet elterjedve; mert az újabbkori gyümölcsészek műveiben még nem találom leírva, ismeretve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam sept. oct.; hűvösebb tájakon karácsonyig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Rendszerint jókora nagy.

Alakja. Többnyire magas gömbalakú; néha kupos gömbalakú s egyik oldalán kissé hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme többnyire középtájra, néha kissé alább, a száras vég felé esik; honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, laposas karimában végződik; kelyhe felé pedig kissé összébbhuzódva boltozódik s inkább vagy kevésbé széles karimában enyészik el. Szára rövides vagy középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, kissé bunkósan végződő, csaknem végig pirossal színezett; inkább vagy kevésbé mély és szűk üregbe helyezett, melynek falait többnyire finom, sugaras rozsdamáz szokta eltakarni. Kelyhe zárt; rendetlenül fölálló vagy összehajló, hosszas, de törékenyhegyű, molyhos osztványaival majd szűk és sekély üregben ülő s oda apró dudorkák közé mintegy beszorított; majd kissé mélyebb és tágasabb, sűrűn ránczolt-falu üregbe helyezett, melynek karimájáról inkább vagy kevésbé élesen kiemelkedő bordák nyulnak végig az egész gyümölcsön.

Szine. Bőre vékony, de szívós, sima, inkább száraz, mintsem zsíros-tapintatu, bágyadtan fénylő. Alapszine zöldes-sárga vagy szennyes-sárga, miből azonban tisztán csak ott tűnik elő egy-egy nagyobbka folt, hol a gyümölcsre, fejlődés közben, levél vagy ág volt lapulva; mert az egész fölület inkább vagy kevésbé sötét, szennyes-pirossal van befuttatva s e színezetben élénkebb vérpirossal szakadozottan, de elég sűrűn csíkozva. Pontozata ritkásan elszórt, elég szembetűnő, de többnyire csak a bőr alul áttetsző, sárgás pettyek alakjában jelenkező. Rozsda nem, de feketés ragyaszeplők gyakrabban találkoznak rajta.

Belseje. Húsa zöldes vagy sárgás-fehér, finom, porhanyó; leve bő vagy elegendő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, illatos és fűszeresízü. Magtokja zárt, néha nyílttengelyű; tágas fiókjaiban sötétbarna, hosszas, hegyes, ép, néha idéetlen magot rejtő. Kehelycsőve hosszas hengeralakú, a gyümölcsbe mélyen, egész a magtokig lehatoló.

Fája. Egészséges és edzett; korán rendesen és bőven termő; fölfelé törekvő, de csakhamar lefelé konyuló, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, ritkás, kuszált-lombozatu koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálasfának és bokoralakú fának is. Nálam a hosszantartó szárazságot megsínylette, miből következtethetem, hogy kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; elég egyenesek, noha kissé könyökösek, hegyök felé finoman bordázottak; fölállók vagy nyílt szögekben elállók; gyenge korukban is, ért korukban is, egész hosszukban sűrűn és finoman molyhasak; itt-ott csupaszak, homályos vöröses-barnák; apróbb-nagyobb, többnyire kerek, fehér pontokkal ritkásan és kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközüek.

Rügyei. Kicsinyek laposak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; alig kiálló, hárombordás talapón ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok; tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Középnyagok; elég vékony és lágyszövetűek; tojásdadok; szabályosan elkeskenyedő, hosszas éles hegyben végződők; a vesszők alján laposak; főlebb, a vesszőn, mindinkább csatornásak, alig íveltek, rendetlenül hullámosak; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken tompa vagy kissé éles fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszú vagy hosszas, vékony vagy középvastag, tövénél violaszínnel belehelt; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái elég kifejlődtek, lándsásak, szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, kerülekesek, laposak; hosszas, merev nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Rother Herbst-Anis-Calvill; Früher Hainbuttenapfel.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, I. 69. és III. 14.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 387. és mások.

Észrevétel. Az alföldön csak olyan helyekre való, a hol a föld nyáron át is kellőleg nyirkos maradhat: de a felföldön megérdemlené, hogy minden kertben helyet foglaljon.

155. Papeleu rambúrja.

(Rambour Papeleu.)

Származása. E jeles őszi alma Krimiából származik. Hartwiss ezredes nyerte magról, Nikitában s a wettereni híres belga faiskola alapítójának, Papeleunak nevéől elkeresztelve, kezdette elterjesztteni. 1853-ban került legelőször Belgiumba, honnan már is utat nyitott magának a világon mindenfelé. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Fajfámon csakhamar termőre fordult s több ízben termett már nálam is gazdagon. Fajom valóságos kétségtelen.

Erésideje. Nálam oct. nov. ; hűvösebb tájakon januárig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és piacosgyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Többnyire magasnak látszó s inkább vagy kevésbé kupos gömbalakú; elég szabályosan boltozott; noha egyik oldalán többnyire húzottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájnál többnyire jóval alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig elejénte szeliden, aztán mindinkább fogyva boltozódik s kelyhe körül inkább vagy kevésbé szűk, de szintén lapos karimában végződik. S z á r a rövid, vastag vagy középvas-tag, fás, molyhos; tágnylásu, de szűk és ritkán mély üregbe helyezett, melynek falait és gyakran karimáját is, finom sugaras rozsdamáz szokta eltakarni. K e l y h e zárt, néha félignyilt; bokrétásan fölfelé álló, keskeny és törékenyhegyű, molyhos osztványaival elég szűk és mély üregben ülő, melynek falai szeliden ránczosak s karimáján némi hullámos emelkedések is mutatkoznak, melyek lapos bordák gyanánt, elenyészőleg a gyümölcs derekára is fölvonulnak; de annak kerekedségét alig zavarják meg.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, értével kissé zsirostapintatu, elég fényes; elejénte bágyadt zöld; értével élénk sárga vagy arany-sárga; napos oldalán narancspirossal bemosott vagy csak belehelt és kissé élénkebb piros, szélesebb vagy keskenyebb, szakadozott csikokkal szeliden és nem sűrűn becsapkodott. Pontozata ritkás; apró, fahéjszínű vagy csak a bőr alul áttetsző fehéres pettyescskéből álló, itt-ott elég szembetűnő. Rozsda csak elvétve mutatkozik fölületén; de egy-egy kiemelkedő rozsdás szemölcs néha jelenkezik rajta.

Betseje. Húsa sárgásfehér, elég finom, kissé laza, porhanyó; leve bő, czukros, finom savanygyal emelt, igen kellemes, fűszeresízű. Magtokja nyilttengelyű; kissé nyilt fiókjaiban kevés, tojásdad, hegyes, kávészínűbarna, ép magot rejtő. Kehelycsőve hengeres-kupos, a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Fája. Fiatalkorában bujanövésű; később is egészséges és igen edzett; korán, rendszeren és szerfölött bőven termő; fölálló vagy elég éles szögekben fölfelé törekvő, később azonban szétálló, nyulánk, de erős ágaival, melyek egészséges gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, terjedelmes gömbalakú koronát alkotó. Díslik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva gulafának is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, igen hosszúak, vastagok, hegyök felé szeliden elvékonyodók; egyenesek, noha könyökösek, csaknem bordázatlanok; fölálló vagy inkább vagy kevésbé éles szögekben fölfelé törekvők; egész hosszukban szürkés molyhozattal sűrűn takartak, aljuknál és árnyas felőkön zöldes barnák; hegyöknél és napos felőkön homályos vörössel árnyalt sötétbarnák; apró, kerek vagy itt-ott kissé hosszás, fehéres pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban középhosszú levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok vagy középnagyok, szélestalpu kuposak, igen tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, röviden és alig észrevehetőleg bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdad kuposak, tompahegyűek, sűrűn fehérmolyhosak, pirosas gesztenyeszínűek.

Levelei. Nagyok vagy jókorá nagyok; vastag és keményszövevényesek; kissé hosszás tojásdadok; elég hirtelen elkeskenyedő, hosszás, éles hegyben végződők; lapos-teknősek, a vesszők hegye felé pedig csaknem csatornásak; nem íveltek; nyelökről majd vízirányosan el-, majd rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák és elég fényesek, élénk fűzőldék; széleiken előre hajló tompa vagy kissé éles fogakkal elég szabályosan fűrészesek. Levélnyelők rövid vagy középhosszú, vastag, merev és molyhos, tövénél violaszín-pirossal mosott vagy csak belehelt; inkább vagy kevésbé nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, keskeny lándzsásak, kissé szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, hosszás kerülékesek, széleiken kissé hullámosan föl-hajlók; rendetlenül föl- és szétálló nyeleikről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.* VII. 91.

Mas, *Pomol. générale*, IX. 165.

Bürvenich, *Pomol. Monatshefte*. 1882. évf. 131. lapján és mások.

Észrevétel. Jól beillik még alföldi mostoha viszonyaink közé is; tehát széles elterjesztésre méltó hazánkban mindenütt. Nagyban tenyésztése azonban csak hazánk emelkedettebb-fekvésű, hűvösebb tájékain volna nyereséges és nem az alföldön; mert itt, — ha még oly jó volna is, — nem kapós az őszi alma.

156. Northern Spy.

Származása. E jeles almafaj az éjszak-amerikai Egyesült-Államokból származik. Az Uj-York állam egyik városában, East-Bloomfieldban kelt magról, a múlt század végén. Mikép Leroy, Hovey amerikai gyümölcsész után írja, sokáig nem lépte át születési helyének határát; de 1840 körül magára vonván a gyümölcsészek figyelmét, kilépett a nagyvilágba is mindenfelé. Ojtóvesszejét 1875-ben kaptam a Simon-Louis testvérek híres faiskolájából, Plantièresből. Fajfámon nálam is bemutatta már gyümölcseit, melyek fajom valódiságáról csakhamar meggyőztek.

Érésideje. Nálam dec. febr.; hűvösebb tájakon máj. végéig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Rendszerint nagyobb a középserűnél.

Alakja. Rövid és tompa kupalakú vagy kupos gömbalakú; elég szabályosan boltozott, noha kelyhes végén szeliden bordás-fülszerű és egyik oldalán kissé hízottabb is, mint a másikon. Zöme csaknem középtájra, vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé majd szeliden, majd hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint összébbhuzódva boltozódik s inkább vagy kevésbé szűk karimában végződik el. Szára középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, finoman molyhos, kissé bunkósan végződő; igen tág és mély tölcseralakú üregbe helyezett, melynek falait gyakran finom, áttetsző, zöldes, sugaras rozsdamáz szokta elfátyolozni. Kelyhe zárt vagy félignyílt; föllálló, rövides, keskeny, hegyes és sokáig zölden maradó osztványai-val szűk és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek falain szelid lapos bordák nyulnak a karimára s onnan tovább elenyészőleg a gyümölcs derekára is; de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre vékony, de elég szívós, sima, gyöngédtapintatu; fáján szeliden hamvas, ledörzsölve ragyogó fényes; elejénte sárgászöld; értével élénk szalmasárga; napos oldalán kisebb-nagyobb darabon karminpirossal mosott vagy csak belehelt s e színezetben élénkebb piros, szélesebb vagy keskenyebb, szakadozott vagy hosszas csíkokkal is becsapkodott. Pontozata ritkás; apróbb-nagyobb, fahéjszínű vagy fehéres pettyekből álló, de alig szembetünő. Rozsda ritkán mutatkozik fölületén, de egy-egy rozsdás szemölcs néha jelentkezik rajta.

Belseje. Húsa sárgásba játszó fehér, finom, tömött; elejénte roppanós; teljes értével porhanyó; leve bő, igen csukros, finom savanyúsággal, igen kellemes, sajtászerűen fűszeresízű. Magtokja nyílt-tengelyű; zárt vagy kissé nyílt fiókjaiban tojásdad, pirosasbarna, lapos, de ép magvakat rejtő. Kehelyesőve rövid kupalakú.

Fája. Vignővésű, egészséges és edzett; elég korán és bőven termő; fölálló vagy fölfelé törekvő nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, magas gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik: de ahhoz, hogy rendesen és bőven teremhessen, kellőleg nyirkos földet kíván. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak vagy középhosszak, elég vastagok, merevek, hegyök felé mindinkább elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek, bordázottak; fölállóak vagy elég éles szögekben fölfelé törekvők; finoman molyhosak, aljuknál, zöldesbarnák, egyebütt homályos pirossal mosott barnák; apróbb-nagyobb, kerek vagy hossz- szas, fehérés pontokkal aljuk felé sűrűbben, hegyök felé ritkábban pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnagyok, laposhátúak, tompahegyűek, lapulók, szennyesbarnák, hegyöknél fehér-molyhosak; alig kiálló, de két szélén és közepén bordás talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kuposak, alig hegyesek, sűrűn fehér-molyhosak.

Levelei. Nagyok vagy középnagyok; elég vastag, de hajlékony szövötűek; széles tojásdadok vagy széles kerületekese; többnyire hirtelen elkeskenyedő, hossz- szas, éles és félre görbülő hegyben végződők; lapos-teknősek vagy széleiken hullámosan főlhajlók; kissé íveltek; alsó lapjukon ritkán molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; széleiken előre- hajló, jókora nagy, tompa vagy kissé éles fogakkal szabálytalanul fűrész- szesek. Levél-nyelők rövid- es vagy középhosszú, elég vastag, merev és molyhos, tövénél violaszínnel befuttatott; elég éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég hosszúak, elég keskeny- lándsásak, kissé szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hossz- szabbak, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, nyelők felé rendszerint keskenyebbek, mint hegyök felé, csaknem laposak, hullámosak, sze- liden íveltek; fölálló, hosszú- szas, rugalmas nyelőkről bokrétásan szét- terülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. L e r o y, *Dict. de pomol.* IV. 501. Más, európai gyümölcsész tudtommal még nem írta le.

Észrevétel. Almatenyésztésre kedvező vidékeken, a hol a föld nyáron át sem veszti el kellő nyirkosságát, megérdemlené e jeles faj, hogy hazánkban nagyban is tenyészszük: de olyan mostoha viszonyok közt, a milyenek közé vidékemen került, kevés haszonnal járna tenyész- tése.

157. Nostiz gróf.

(Graf Nostiz.)

Származása. Bizonytalan. Oberdieck, a ki először írta le, valószínűnek tartja, hogy Sziléziában kelhetett magról, honnan a fajt 1869—1870-ben, Zobtenből, a Nostiz gróf kertéből kapta volt. Vele azonosnak vehető fajt nem találván, fonnebbi névre keresztelte és kezdette elterjeszteni. Ojtóveszszejét 1872-ben kaptam meg ajándékban Oberdiecktól, Jeinsenből. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept.; hűvösebb tájakon decemberig is eltart.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran nagyobb is.

Alakja. Gömbölyded, többnyire azonban kupos gömbalakú; többnyire szabályosan boltozott síkfölületű. Zöme majd középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik s mindkét sarkán tompa karimában fogy el; majd kissé alább a száras vég felé esik, honnét szára felé elég szépen gömbölyödik, de szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva boltozódik s többnyire szintén lapos karimában enyészik el. Szára rövid, néha csak egy húsos buczok, többnyire azonban vékony, fás, molyhos; majd szépen kikanyarított, majd húsos kinövéstől elszűkített elég mély üregbe helyezett, melynek falai néha rozsdamentesek, néha pedig finom, áttetsző, sugaras rozsdával szeliden bevontak. K e l y h e félig nyílt; elég hosszas fölálló, jellemzőleg széles, törékenyhegyű osztványaival majd elég mély, majd sekély és lapos mélyedésben ülő, melynek falain szelid ránczok huzódnak a karima felé, a hol néha hullámos emelkedéseket alkotnak s elenyésző, lapos bordák alakjában a gyümölcs derekára is fölvonulnak, de ennek kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngéd és értével kissé zsirostapintatu, elég fényes; elejente sárgás zöld; értével elég élénk szalmasárga; napos oldalán kissé nagyobb darabon gyöngéd pirossal belehelt; árnyékban nőtt példányain azonban többnyire teljesen hiányzik a piros szín. Pontozata elég sűrű; többnyire csak a bőr alul áttetsző, fehér pettyekből álló; nem szembetűnő. Rozsda csak elvéve mutatkozik fölületén; de némely példányon egy-egy rozsdás szemölcs vagy ragyaszeplő található néha.

Belseje. Húsa fehér vagy sárgásba játszó fehér, finom, kissé laza és könnyű; elejente roppanós; értével porhanyó és pezsgő; leve bő, cukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes, noha nem eléggé fűszeresízű. Magtokja többnyire zárttengelyű; jókora nagy, de szűk

fiókjaiban tojásalaku, hegyes, barna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve hengereskupos, a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Fája. Erőteljes, egészséges és igen edzett; korán, rendszeren és bőven termő; kissé éles szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel hamar és jól beruházkodnak, sűrűlombos, de kellőleg szellős, magas gömbalakú koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálas fának és nyesés alatt tartva gulafának is. Mindenütt jól díszlik. Kedvező évjárással még vidékem mostoha viszonyai közt is bőven terem. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok vagy középvastagok, hegyök felé elvékonyodók; egyenesek, noha elég könyökösek, finoman bordázottak; fölálló vagy éles szögekben fölfelé törekvők; finoman molyhosak, itt-ott csupaszak, árnyas felőkön olajszínsárgák, napos felőkön pirosasbarnák; apró, kerek, fehér pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, többnyire azonban közép-hosszú levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposhátúak, tompahegyűek, lapulók, inkább vagy kevésbé sűrűn fehér-molyhosak; kissé kiemelkedő, hárombordás talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, szennyes fehér-molyhosak.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok; elég vékony és lágy szövetűek; széles kerületesek; inkább vagy kevésbé hosszúak és félrecsavarodó, éles hegyben végződők; laposak vagy laposteknősek, alig ívelték, széleiken szeliden és szabálytalanul hullámosak; nyelökről rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon finoman molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, csaknem sötét zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal, elég sűrűn, de szabálytalanul fűrészesek. Levél-nyelők hosszúak, középvastag, merev, finoman molyhos, tövénél élénk violaszínnel befuttatott; majd nyílt, majd éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fejletlenek, keskenylándsásak, elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei változó nagyságúak, rendszerint keskenyebbek és aránylag hosszabbak, mint a vesszőkön levők, laposak, hullámosak; rézsunt fölfelé álló nyeleikről lankadtan szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Oberdieck *Illustr. Monatshefte*, 1871. évf. 193. Mások tudtommal még nem írták le.

Észrevétel. Kár, hogy e jeles alma itt, az alföldön akkor érik, a mikor jobbnál jobb gyümölcsökben bővelkedünk; mert fájának edzettsége és termékenysége végett, jól beillenék még az itteni mostoha viszonyok közé is. Hazánk magasabban fekvő tájékain egy kertből sem volna szabad hiányoznia.

158. Moldvai alma.

(Dominiska; Götterapfel.)

Származása. Bizonytalan. Valószínű azonban, hogy Moldva vagy Bukovina a hazája; mert ott „Domneszk (= úri) alma“ név alatt régóta nagyon el van terjedve. Eredeti oláhos nevéből lett aztán a Nyugat gyümölcsészei által használatba vett „Dominiska“ neve, melyet a németek „Götter-Apfel“ (= Istenek almája) névre változtatták el. Tán éppen e nagyhangu névnek köszönheti, hogy napjainkban már mindenfelé el van terjedve. Hazánkban, a Székelyföldön nagyra becsülik és ott e fajt főnnebbi név alatt ismerik és terjesztik. Öjtővesszejét először 1875-ben kaptam Plantièresből, a Simon-Louis testvérektől; később 1882-ben Csobóth Ferencz öcsém is megküldötte azt öjtővesszőkben és bemutatta a fajt gyümölcs-példányokban is. Több ízben termett már próbaágamon. Valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nálam decembertől tavaszig; hűvösebb tájakon eláll a gyümölcs fonnyadás nélkül nyár derekáig is.

Minősége. II. rendű csemege-, de I. rendű háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy jókora nagy.

Alakja. Igen lapos gömbalakú; kissé szabálytalanul boltozott s egyik oldalán jóval hizottabb és emelkedettebb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig rendszerint kissé összehúzódva boltozódik s ferdén álló, tompa karimában fogy el. Szára rövid vagy rövides, elég vastag, fás, kissé bunkósan végződő; tágnylásu, de mély és inkább vagy kevésbé szűk és többnyire szabálytalanul kikanyarított üregbe helyezett, melynek falait sűrű, barnás, sugaras, érdes rozsdamáz szokta eltakarni. Kelyhe jókora nagy, zárt vagy félignyilt; összehajló, de hegyökkel hátragörbülő, rövid, széles és molyhos osztványaival inkább vagy kevésbé tágas, de elég mély tányéralaku üregben ülő, melynek falain finom ránczok és lapos barázdák, karimáján pedig egyenetlen emelkedések láthatók, melyek lapos bordák alakjában a gyümölcs derekára is fölvonulnak s annak kerekdedségét gyakran megzavarják.

Színe. Bőre finom, de igen szivós, sima, gyöngédés álltában zsirostapintatu, bágyadtan fénylő; elejénte bágyadt vagy sárgás zöld; értével citromsárga; napos oldalán sötétes pirossal bemosott; többnyire azonban csak gyöngéd pirossal belehelt s élénkebb piros, szakadozott csíkokkal majd sűrűbben, majd ritkábban becsapkodott. Pontozata ritkás, alig szembetünő. Rozsda, — száras végét kivéve, — ritkán mutatkozik rajta: de barnás vagy feketés ragyafoltok vagy szeplők többször jelenkeznek itt-ott fölületén.

Belseje. Húsa sárgásba, magtokja körül pedig zöldesbe játszó fehér, finom, igen tömött, keményes és roppanós; leve bő vagy elég bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt, elég kellemes, fűszeresízű. Magtokja csaknem zarttengelyű; zárt és szűk fiókjaiban kávébarna szögletes, ép, néha idétlen magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kupalaku.

Faja. Erőteltjes, nagy fává növekvő, igen edzett; korán és rendkívül bőven termő; nyiltszögekben fölfelé törekvő, de időjárástól meszsziire szétterjedő, erős ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel sűrűn beruházkodnak, elég lombos, de szellős, terjedelmes koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálafának és nyesés alatt tartva formafáknak is. Úgy látszik, mindenütt jól díszlik és terem is. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak vagy középhosszak, vastagok vagy elég vastagok, hegyök felé is alig vékonyodók; egyenesek, merevek, kissé könyökösök, szeliden bordázottak; nyílt szögekben föl- vagy szétállók; csaknem egész hosszukban sűrűn fehérmolyhosak, itt-ott csupaszak, árnyas felőkön olajszerű-zöldek, napos felőkön pirosas szeny-nyesbarnák; apróbb-nagyobb, kerek, fehérés pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, szélestalpuak, laposhátúak, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; alig kiemelkedő, szeliden bordázott, széles talapon ülők.

Virágrügyei. Középnagyok, zömöktőjásdadok, alig hegyesek, szennyesfehér molyhozattal sűrűn takartak.

Levelei. Nagyok; igen vastag és keményszövetűek; széles vagy kerek tojásdadok; itt-ott csaknem szívalakuak; hirtelen elkeskenyedő, hosszas, éles hegyben végződők; lapos-teknősök; széleiken gyakran, rendetlenül hullámosak s hegyökkel többnyire félregörbülők; alig íveltek; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, elég simák és elég fényesek, homályos fűzőldék; széleiken előre hajló, tompa vagy kissé éles fogakkal elég sűrűn, de nem szabályosan fűrészesek. Levél-nyelők rövid vagy rövidek, igen vastag és merev, sűrűn fehérmolyhos, alsó felén, tövénél sötét violaszínnel mosott vagy belehelt; inkább vagy kevésbé nyiltszögekben fölfelé álló. Levélpálhái lándzsásak, szétállók, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei keskenyebbek, mint a vesszőkön levők, kerülékesek, csaknem laposak vagy széleiken kissé fölhajlók, itt-ott rendetlenül hullámosak; föl- és szétálló, merev nyelőről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Domneszk; Uri alma; Herrenapfel, Pomme de Moldavie.

Leírói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 85.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 263 és mások.

Észrevétel. Még vidékem mostoha viszonyai közt is, a mikor egy-egy kedvezőbb éjárás folytán más almafajok is teremnek, ez a faj is elég bőven terem; de itt gyümölcsei belsejében gyakran jegeczes foltok támadnak s az ily jegeczes gyümölcsök nem tarthatók el sokáig. Hazánk hegyes vidékeire való tehát, a hol megérdemelné eladás végett nagyban is tenyésztünk.

159. Neel renetje.

(Neel's Reinette; Dornkaat)

Származása. Bizonytalan. Oberdieck e jeles fajt Dornkaat, tanácsostól kapta Nordenből. (Város Hanoverában az Ejszaki tenger mellett.) Terjesztésre méltónak találván, nekem is szives volt róla 1872-ben ojtóvesszőt küldeni ajándékban. Több ízben termett már nálam. Fajom valódiságában nem kételkedem; noha még ekkorig sem leírását, sem rövid jellemzését nem olvastam sehol. Oberdieck neve, a ki, mint mondom, nekem e fajt ajándékban küldötte, elég kezességül szolgálhat e tekintetben.

Érésideje. Nov. jan.; hűvösebb tájakon, hiszem, hogy tavaszig is eltart.

Minősége. Csaknem kitünőleg I. rendű csemegegyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran kisebb is.

Alakja. Kupos gömbalakú; egyik oldalán kissé hízottabb és emelkedettebb, mint a másikon, de különben csinos-termetű. Zöme a középtájnál alább, a száras vég felé esik, honnét szára felé hirtelen gömbölyödve boltozódik s szára körül elég széles, lapos karimában végződik; kelyhe felé pedig mindinkább foggyva boltozódik s kelyhe körül szűk karimában enyészik el. Szára középhosszú, vékony vagy középvastag, fás, kissé bunkósan végződő s tövénél néha kissé húsos; tágnylású, de szűk és elég mély üregbe helyezett s oda egy-egy húsos dudortól beszorított. Kelyhe zárt vagy félignyilt; bokrétásan fölálló, törekeny és molyhos osztványaival csinosan kikanyarított, tányéralaku üregben ülő, melynek falait és karimáját bordás vagy hullámos emelkedések ritkán teszik egyenetlenné, noha pedig a gyümölcs derekán némi bordás emelkedések nyomai több ízben észlelhetők.

Szine. Bőre vékony, de szívós, sima, száraztapintatu, szép fényes elejénte sápadt vagy sárgás zöld; értével élénk sárga; napos oldalán szelid pirossal belehelt s e színezetben szélesebb vagy keskenyebb, hosszabb vagy rövidebb, szakadozott, sötétpiros csíkokkal sűrűn becsapkodott. A napnak jól kitett példányoknál e piros színezet még a gyümölcs árnyas oldalára is, de mindinkább elhalványultan átszokott huzódni. Pontozata ritkás, fehérös pettyekből álló, a piros színben itt-ott szembetűnő. Rozsdá csak szárüregének falain szokott mutatkozni: de egy-egy kiemelkedő rozsdás szemölcs vagy forradás néha fölületén is jelenkezik.

Belseje. Húsa fehérös vagy kissé sárgásba játszó fehér, finom, tömöttes, porhanyó; leve bő, igen czukros, finom savanyval emelt, igen kellemes fűszeresízű. Magtokja nyiltengelyű; kissé nyílt fiókjaiban tojásdad, pirosas világosbarna, ép magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid tölséralaku.

Fája. Mérsékelt-növésű, de egészséges és igen edzett; korán és igen bőven termő; fölálló vagy kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő, nyulánk ágaival, melyek gyümölcsöző szervekkel jól beruházkodnak, elég lombos, de szellős, gömbalaku koronát alkotó. Díszlik mindenféle almaalanyon; alkalmas szálafának és nyesés alatt tartva, gulafának is. Mindenütt jól díszlik s kedvező évjárással, még vidékem mostoha viszonyai közt is, bőven terem. Gyümölcsei igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak, hajlékonyak, hegyök felé még inkább elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösek; fölálló vagy kissé éles szögekben fölfelé törekvők; finoman bordázottak; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csaknem végig csupaszak, sárgásbarnák, napos felükön pirosasbarnák; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan és nem szembetűnőleg pontozottak; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, csaknem háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, aljuknál pirosas barnák, hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak; alig kiálló, röviden és szeliden bordázott talapon ülők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek; aljuknál csupaszak, pirossal árnyalt sötétbarnák; hegyöknél sűrűn fehérmolyhosak.

Levelei. Jókora nagyok; vékony és hajlékony-szövetűek; széles tojásdadok vagy széles kerülékesek; hirtelen elkeskenyedő, rövidke tompa hegyben végződők; laposteknősek; alig íveltek, széleiken hullámosak; nyelökről rézsunt fölfelé állók; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, simák, fényesek, élénk vagy csaknem sötétzöldek; széleiken jókora nagy, tompa fogakkal szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelők hosszú vagy hosszú, középvastag, rugalmas; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuaik, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, mint a vesszőkön levők, keskeny kerülékesek, hullámosak; nyelökről mereven föl- és szétállók.

Hasonnevei. Tudtommal nincsenek.

Leirői. Még eddig bajosan írta le valaki.

Észrevétel. Terjesztésre méltó hazánkban mindenütt, de a magasabban fekvő tájakon még inkább, mintsem az alföldön.